

ADVOCATENBLAD SINDS 1918

OPINIE

Betaal sociale kantoren voor opleiding stagiairs

ACHTERGROND

M&A-advocaten hebben het drukker dan ooit

KRONIEKEN

Arbeidsrecht, Pensioenrecht

Kan het korter?

Moderne advocatenkantoren willen

Wie wil er niet de meest complete software

Intuïtieve software voor kantoor en medewerkers

NEXTmatters is dé software voor de advocatuur

NEXTlegal en ICT Concept verzorgen het fundament

Als betrokken partners binnen de Lexsyn Groep

De voordelen van efficiëntie en slimme software

Hét digitale van uw kantoor

werken met compleet gereedschap

waar iedereen altijd en overal mee aan de slag kan

om efficiënt te werken zonder onderbrekingen

ICT Concept maakt de puzzel compleet

en zo heeft de advocaat het beste digitale platform

waarmee zonder woorden zinnen worden afgemaakt

alles voor uw kantoor en medewerkers voor elkaar

Alles voor elkaar

NEXTmatters

Bel ons:
088 20 34 310

www.nextlegal.nl - www.ict-concept.nl

ict concept.

101e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek. Het volgende nummer verschijnt op 15 juni.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Sabine Droogleeve Fortuyn, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Martijn Gijsbertsen, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Marcel Steinbach, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze*Adv.bl.* 2021-04, p.**Aan dit nummer werken mee**

Vera Balvers, Erik Jan Bolsius, Sandra Braakmann, Ivar de Brouwer, Laura van Dijk-Oostwouder, Nathalie de Graaf, Charlotte Helmer, Rob van der Hoeven, Marjolein Rietbergen, Trudeke Sillevis Smitt, Gabry Vanderveen, Harry Veenendaal, Erik Verweij, Sigrid van Wingerden, Bendert Zevenbergen

Redactionele bijdragen

De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel 06-1349 9513. Opiniëbijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Nederlandse orde van advocaten

Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35.
 Informatiepunt voor advocaten:
informatiepunt@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen

Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.
 Andere abonnees: klantenservice@boomdenhaag.nl of bellen met 070-33 070 33.

Website

Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord *Advocatenblad*.

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
 Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervaelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervaelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Maarten Hartman / ANP.

© Speer van der Hucht

REDACTIONEEL

GVR

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Het blijft gissen wat de Grote Vriendelijke Reus doet op het plein voor de nieuwe Amsterdamse rechtbank (pagina 9). Mogelijk zoekt hij een spoor richting de Efteling. De uitleg van de beeldhouwster – het is een zachttaardige poortwachter, die ontspanning, troost en relativering geeft – klinkt wat geforceerd. Alsof ze eerst het beeld maakte en daarna de onderbouw erbij googelde.

Misschien had Eisenman beter eerst haar oor te luisteren kunnen leggen bij Nederlandse rechters. Dan had ze geweten dat die liever een andere volgorde hanteren: eerst vordering en rechtsgrond en pas daarna de feiten. Dat is één van de lessen uit het gesprek tussen advocaten en rechters dat het *Advocatenblad* organiseerde naar aanleiding van de fittie over de lengte van processtukken. Niet dat we de pretentie hadden de kwestie even op te lossen voordat eind mei het kort geding dient. Het leek ons eenvoudigweg een goed idee in gezamenlijkheid te bezien of er oplossingen zijn en zo ja, welke. Het verslag van het gesprek vindt u verderop in deze editie. Spoileralert: er liggen kansen.

In dit nummer leest u ook over het bijna wonderbaarlijk herstel van de M&A-markt. Het duimendraaien was van korte duur, inmiddels is het weer druk als vanouds. Fysieke vergaderingen hebben plaatsgemaakt voor videobijeenkomsten en dat blijkt zowaar ook een pluspunt, zegt Lennard Keijzer van De Brauw. 'Ik zie onze cliënten veel meer, en gebruik videobellen graag als alternatief voor traditioneel bellen.'

Corona gebiedt letterlijk tot afstand. Advocaten dienen ook in overdrachtelijke zin afstand te bewaren. Nathalie de Graaf interviewt in deze editie advocaten die vertellen over situaties waarbij dat voor hen extra moeilijk was. Soms komen cliënten heel dichtbij en dat heeft plussen en minnen, zegt psycholoog Wouter Vrooland. 'Boos zijn op de wederpartij kan je nét even wat feller laten zijn wat je pleidooi ten goede komt. Té boos zijn, vertroebelt je blik en laat je dingen zeggen die je niet wilt zeggen.'

Betrokkenheid is goed, te veel betrokkenheid funest. Zo is het ook in de relatie tussen arme sociale en rijke commerciële kantoren. Ondernemingsadvocaat Erik Verweij pleit in een opiniëartikel (pagina 48) voor meer onderlinge betrokkenheid, resulterend in betaalde stages bij sociale kantoren. Prima, vinden sociaal advocaten Rietbergen en Brouwer in hun reactie (pagina 50), maar een structurele oplossing kan dat nooit zijn. 'De bescherming van een grondrecht voor de allerswaksten verdient een fundamentele en structurele verankering die niet kan worden neergelegd bij de commerciële advocatuur.'

Op een Amsterdams pleintje staan ze best leuk, maar in de sociale advocatuur zijn grote vriendelijke reuzen misplaatst.

DEZE EDITIE

**Hoe de M&A-markt
zichzelf herpakte**

**Het ontwarren van de
kluwen die Brexit heet**

RUBRIEKEN

- 3** Redactioneel, Colofon
- 6** Interactie
- 7** Cijfers, Citaat, Column
Harry Veenendaal
- 9** In Beeld
- 28** Het Verschil
- 34** Gezien
- 35** Tuchtrectcolumn
Trudeke Silleviss Smitt
- 37** Buitenlandse balie,
De Dealmaker

COVER

- 10** Kan het korter?

ACTUEEL

- 17** Onrecht in
vreemdelingenrecht
- 23** Verdediging zaak-Wiersum:
'Meer onderzoek nodig'
- 39** Lawyers for Lawyers: Hoop
in Tanzania

ACHTERGROND

- 18** Hoe de M&A-markt zichzelf
herpakte
- 30** Het ontwarren van de kluwen
die Brexit heet

PRAKTIJK

- 24** Met hart en ziel op gepaste
afstand

ONDERZOEK

- 40** Knelpunten bij videozittingen
in strafrecht

JURIDISCH

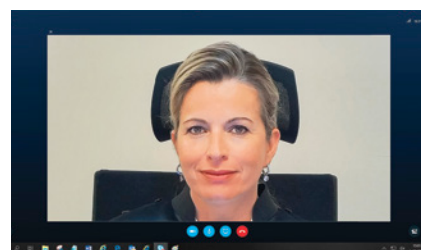
- 47** Even opfrissen:
Ouderdomsclausule reikt
steeds verder
- 48** Juridische opinie: Betaal
sociale kantoren voor
opleiding stagiairs
- 50** Juridische opinie: Stagiairs
niet de oplossing
- 52** Juridische opinie: Europees
toezicht op advocatuur nodig?

KRONIEKEN

- 56** Kroniek Arbeidsrecht
- 64** Kroniek Pensioenrecht

VAN DE NOVA

- 76** Ordeberichten
- 86** Van de tuchtrecter
- 89** Transfers

**Knelpunten bij video-
zittingen in strafrecht**

**Kronieken Arbeids-
recht en Pensioenrecht**

Wat kunnen juristen veranderen?

Je bent nodig.

Wat kunnen juristen doen om de klimaatcrisis te beteugelen? Hoe draagt het recht bij aan een groenere wereld? En wat kunt u zelf als jurist doen om duurzaamheid te bevorderen? Het CPO verzorgt onderwijs op het gebied van klimaat en recht. Over klimaatrechtelijke vraagstukken en juridische tools om deze op te lossen. Voor de klimaatbewuste jurist.

cpo.nl/klimaat

CPO Congres
De klimaat-
bewuste jurist
25 juni 2021

Verder denken • Scherper zijn

Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

Joren Veldheer • 3de+
Advocaat | Criminal defense lawyer |
5 d •

En weer een uiterst slecht, onverantwoord wetsvoorstel passeert de Eerste Kamer vandaag. Niemand uit de strafpraktijk stond achter dit voorstel. Rechtspraak niet, Openbaar Ministerie niet, Advocatuur niet. Niemand zit op dit onnodige wetsvoorstel te wachten.

Een voorbeeld voor de huidige situatie in de politiek. Niemand durft ook maar iets te doen tegen of zeggen over de steeds groter wordende rol van slachtoffers in het strafproces. Te bang voor boze reacties vanuit de samenleving of voor het verlies van stemmers bij verkiezingen.

Dat is zeer problematisch en heeft verstrekkende negatieve gevolgen voor het strafproces.

André Verburg
staatsraad in de Afdeling bestuursrechtspraak
6 d · Bewerkt

Een 'goed huisvader'? Wat is dat nou weer? En kan een vrouw dat ook zijn? Of een LHBTI? Die verouderde term 'goed huisvader' staat nog steeds in Nederlandse wetgeving. De bekendste is artikel 1781 in Boek 7a van het Burgerlijk Wetboek: als je iets leent, moet je daar netjes mee omgaan, als een 'goed huisvader'. België doet er wat aan en vervangt deze patriarchale term door een 'voorzichtig en redelijk persoon'. Zie <https://lnkd.in/eqbEsiy>. Hoog tijd dat Nederland dit ook gaat doen. #mannelijketaalnietneutraal #inclusiviteit #genderequality

Zahra Achouak el Idrissi, rechter, Willem Jebbink, advocaat, [Valentina Zuiderbaan](#), rechter, [Tessa Kanis](#), onderzoeker, [Sannah Hübel](#), rechter, Rosa van Zijl, advocaat Bruno Frakking, officier van justitie, [André Verburg](#), staatsraad

Welke overheidstaal is nog meer aan een inclusievere formulering toe?

Post het met #mannelijketaalnietneutraal

Erik Verweij
@erikpjverweij

Als antwoord op [@janzaaijer](#) en [@Advocatenblad](#)

Het afschaffen van het toetsingsverbod dwingt de Kamer juist om betere wetten af te leveren. Dat draagt alleen maar bij aan het aanzien van de Kamer.

Hassnae Bouazza
@Hassnae

IJzingwekkend, die enge bloeddorst en onstilbare honger naar rollende koppen, iedere dag op Twitter. Als niet de wet, maar particuliere meningen en persoonlijke verontwaardiging de norm gaan vormen, is niemand meer veilig.

De annihilatie van Sidney Smeets - Frontaal Naakt
[frontaalnaakt.nl](#)

Dutch Judge
@Dutch_Judge

Of misschien beter: meer dan 75% van de bedrijfsjuristen heeft vertrouwen in de rechterlijke macht [@RechtspraakNL](#). Ruim 70% prefereert Nederlandse overheidsrechtspraak boven arbitrage. Dat blijkt uit General Counsel NL Litigation Survey 2021 van beroepsorganisatie GCN. #halfvol

Advocatenblad @Advocatenblad · 22 apr.
Bijna een kwart van de general counsels heeft twijfels bij het onpartijdig, eerlijk en deskundig behandelen van zaken door de rechterlijke macht advocatenblad.nl/2021/04/22/gcn...

CIJFERS

140

subsidies heeft de Raad voor Rechtsbijstand tot eind april toegekend aan sociale kantoren om de beroepsopleiding te betalen. In totaal is er dit jaar ruimte voor 175 beurzen. De regeling is bedoeld om de instroom van jonge advocaten in het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand te stimuleren.

CITAAT

‘Waar nog kort geleden discussie werd gevoerd over een te grote rol van de rechter die op de stoel van wetgever en bestuur zou plaatsnemen, wordt in reactie op de toeslagenkwestie nu gepleit voor rechterlijke ruimte om de wettekst te relativeren.’

De Raad van State wijst in zijn recente jaarverslag fjntjes op de slingerende politieke houding ten aanzien van de taak van de rechter. Volgens de raad moet er een balans worden gevonden tussen beginselen van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid en de behoefte aan maatwerk voor individuele rechtvaardigheid.

COLUMN

DOOR / HARRY VEENENDAAL

Beste Gerrie

Soms kan onrecht niet langer onweersproken blijven. André Verburg, staatsraad bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, en zeven andere advocaten, rechters en officieren van justitie roepen u op om de juridische taal meer inclusief te maken. De non-binaire groep tracht het ondraaglijke leed van niet-inclusief, masculien juridisch taalgebruik om te katten met de hashtag ‘mannelijke-taalnietneutraal’. Welke begrippen staan op de cancellijst? Denkt u aan ‘raadsheer’, ‘goed huisvader’, ‘raadsman’ en ‘rentmeester’? Alternatieven zijn ‘goed huismens’, ‘raadspersoon’ en ‘wijs mens’. Denkt u aan confrère, amice of amica? Dat wordt ‘Beste Henny’ of ‘collega’. Voorgaande heet de-escalerend taalgebruik. De Hoge Raad laat in een reactie weten ‘aangenaam verrast’ te zijn. In mijn optiek is dit politiek correct betuttelend geleuter, alsof alle juristen kleine kinderen zijn.

Begrijp mij niet verkeerd. Dat wetgeving genderneutraal wordt weergegeven, is een prima ontwikkeling. Denkt u aan wetgevingsjuristen bij het ministerie van Justitie en Veiligheid die in de Aanwijzingen voor regelgeving als instructie lezen dat persoonsaanduidingen zo veel mogelijk seksneutraal zijn. Maar dit is van een andere orde dan het simplificerende initiatief van Verburg c.s. Wie op Google snuffelt, ontdekt dat een brede taalkundige genderbenadering een geschakeerd, ingewikkeld taalwetenschappelijk landschap is. Sommige stijlfiguren bewerkstelligen afstand, andere juist niet. Welke verwachting heeft welke groep bij een woord? Is

sprake van afstand scheppend taalgebruik of niet en voor wie en om welke reden?

Zijn er geen evidentere gelijkheidsproblemen waarover Verburg c.s. zich druk kunnen maken? Denk aan genderneutraliteit in de geboorteakte. Momenteel is het op grond van artikel 1:119 BW alleen mogelijk om aan te geven dat het geslacht niet kan worden vastgesteld. In 2018 heeft de Rechtbank Roermond aangegeven dat het tijd is voor een wettelijke erkenning. Waar blijft de wetgever?

En waarom zetten Verburg c.s. zich niet in voor gelijkheid van lhbt-ouders in het familierecht? Een kind krijgen is voor lhbt-stellen in het traditionele man-vrouw-familierecht behoorlijk lastig. Het duurt minstens een jaar voordat beide lhbt-ouders als zodanig juridisch worden aangemerkt. Zij moeten veel langer knokken en kosten maken voor een juridische status die een heterostel van rechtswege krijgt.

Of wat denkt u van grondwettelijke vastlegging van een verbod op homodiscriminatie? Artikel 1 Gw noemt homodiscriminatie niet expliciet. Dat wordt overgelaten aan lagere wetgeving zoals het Strafrecht of de Algemene wet gelijke behandeling. Zijn lhbt'ers soms *children of a lesser law*? We willen toch geen tweedetransdiscriminatieverbod? Het siert Verburg c.s. om te bewerkstelligen dat discriminatie wegens godsdienst (wel genoemd in de Gw) en seksuele identiteit (niet genoemd in Gw) grondwettelijk even zwaar te laten wegen.

Als deze aspecten zijn geregeld, is het prima om na te denken over amice/amica/collega of Beste Gerrie.

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Of u zich nu toelegt op insolventierecht, contractenrecht, arbeidsrecht, bouwrecht of huurrecht, wij staan altijd klaar om direct met uw vertaalproject aan de slag te gaan.

Met ons team van 15 in-house juridisch vertalers en ons internationale netwerk ervaren freelance vertalers realiseren wij graag uw juridische vertaalopdrachten, in elke gewenste taalcombinatie en altijd binnen de gewenste deadline.

Wij doen u graag een vrijblijvende offerte.

IN BEELD

Grote vriendelijke reus

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN BEELD / MARCEL STEINBACH

Na jaren bouwen is de nieuwe Amsterdamse rechtbank aan de Parnassusweg 280 op 3 mei in gebruik genomen. Het glazen en natuurstenen exterieur van het gebouw straalt transparantie en toegankelijkheid uit. Het pand telt tien etages en een oppervlakte van ongeveer 47.000 vierkante meter voor zittingszalen, verhoor-

kamers, cellen en kantoren. Het bouwwerk op de Zuidas gaat zorgvuldig om met energie. Zonnepanelen bedekken het dak, er is gebruikgemaakt van warmte-koudeopslag en de binnenverlichting is afgestemd op de sterkte van het daglicht. Op het openbare plein voor het nieuwe gebouw staat het kunstwerk *Love or generosity*

van de Amerikaanse kunstenaar Nicole Eisenman. De vijf meter hoge poortwachter bukt, alsof hij passanten tegemoet wil komen. In zijn hand houdt de reus een nestje vast met een uiltje, een speer en een eikel, symbolen voor wijsheid, volharding en bescherming. Hopelijk liggen ze voor alle bezoekers voor het oprapen.

Advocatuur en magistratuur zijn elkaar in de haren gevlogen over de lengte van processtukken in handelszaken bij de hoven. Per 1 april is in de procesreglementen een maximum van 25 pagina's ingesteld voor de memories. Op 26 mei dient een kort geding van Bird & Bird-advocaat Wouter Pors plus circa zestig gelijkgestemde collega's tegen de Staat in een poging de limiet van tafel te krijgen.

Op verzoek van het *Advocatenblad* komen eind april drie rechters en drie advocaten via Teams bijeen om over de kwestie van gedachten te wisselen. Het gesprek is er niet op gericht te bepalen wie er gelijk heeft, maar om tot gezamenlijke oplossingen te komen. Deelnemers (allemaal op persoonlijke titel) zijn de rechters Petra de Bruin (Rechtbank Rotterdam), Hugo van Heemstra (NCC/Rechtbank Gelderland), René Klomp (Gerechts-

hof Amsterdam) en de advocaten Nicole de Boer (Ploum), Tim de Greve (Stibbe) en Toon van Mierlo (Habraken Rutten).

Sommige gesprekspartners kennen elkaar, andere niet. Over nut en noodzaak van de nieuwe limiet verschillen de meningen. Iedereen deelt echter de opvatting dat het niet tot een kort geding zou moeten komen. Rechter Petra de Bruin riep op LinkedIn op tot een gesprek, na lezing

KAN HET KORTER?

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Wat als we niet procederen over de lengte van processtukken, maar erover praten? Een groepje rechters en advocaten zoekt samen naar oplossingen.

van een opiniebijdrage van Nicole de Boer en twee collega's in het *Advocatenblad*. 'Het eerste wat mij te binnen schoot was: laten we toch vooral met elkaar in gesprek gaan. Dat is voor mij heel wezenlijk. Als je iets vindt en iets over wilt brengen, kun je beter de verbinding kiezen.'

BINNENSKAMERS

Ook advocaat Nicole de Boer bepleit onderling overleg. 'Kennelijk leeft er

binnenskamers iets bij de rechterlijke macht waarvan de advocatuur geen weet heeft. Ik heb in ieder geval in mijn twintig jaar als advocaat nooit eerder gehoord dat de stukken te lang zijn. Er schort iets aan de onderlinge contacten.'

Het beeld is wisselend, in ieder geval waar het eerste aanleg betreft, licht De Bruin toe: 'Onder mijn collega's zijn de meningen verdeeld. De groep die de lengte van de stukken als een

probleem ziet, noemt met name de vele herhalingen waar advocaten in vervallen. Plus overbodige producties en kansloze vorderingen of kansloze verweren die veel tijd en papier vergen. Maar er is ook een groep die vindt dat er zaken zijn die een zekere omvang nodig hebben.'

In hun opiniebijdrage stelden De Boer c.s. dat het werkelijke probleem zit in de capaciteit bij de hoven, niet in de lengte van de processtukken. ►

Petra de Bruin

Stibbe-advocaat Tim de Greve neigt ook naar dat oordeel. 'Je moet de machinerie in zijn geheel bekijken, het heeft niet zoveel zin er één rader-tje uit te lichten. Door te focussen op de lengte van de processtukken doe je aan symptoombestrijding. Je moet het in zijn totaliteit bezien, het gaat om de procesvoering van begin tot eind.'

Raadsheer-plaatsvervanger René Klomp vindt dat te gemakkelijk. De rechterlijke macht is per definitie een schaars goed, stelt hij, maar daar draait het in deze discussie niet om. 'De kern van de zaak is dat er met regelmaat processtukken worden opgesteld die onnodig lang zijn. Eindeloze herhalingen maken een stuk slecht leesbaar. Het is voldoende om iets één keer te zeggen. De vraag is of de rechterlijke macht daar paal en perk aan moet stellen of de advocatuur zelf.'

'Onnodig lang?' vraagt De Boer. 'Wat is onnodig lang? Wat vinden rechters nodig? Advocaten vinden het kenmerkend nodig, anders zouden ze het niet opschrijven. We moeten er achter zien te komen wat we van elkaar verwachten.'

PROCESKOSTEN

Dat blijkt geen eenvoudige opgave. Een harde grens van 25 pagina's memories is in ieder geval niet de oplossing, betoogt Toon van Mierlo

van Habraken Rutten. Dan gaan advocaten meer verwijzingen naar de producties opvoeren waardoor rechters meer moeten bladeren en per saldo meer tijd kwijt zijn. Of ze laten de inhoudsopgave weg. 'Het komt weleens voor dat een stuk te lang is, ja. Daar zijn andere oplossingen voor. Beperk in dat geval de proceskostenveroordeling iets doen. Ik vind het vrij aanmatigend om als rechter op voorhand te zeggen: doe maar 25 bladzijden. Terwijl die nog niet weet waar de zaak over gaat. Als je 25 bladzijden voorschrijft, kun je daar niet tien minuten spreektijd aan koppelen, wat nu in drie van de vier hoven het geval is. Het is je baan om mensen aan te horen en het is je baan om daar een beslissing over te geven. Als rechter moet je selecteren wat wel en niet goed is.'

Ferme taal, maar de rechters laten zich niet op de kast jagen. Het neemt allemaal niet weg dat de processtukken veel langer zijn dan vroeger, houdt Hugo van Heemstra van Rechtbank Gelderland vol. 'Tachtig bladzijden is in handelszaken geen uitzondering, soms is sprake van excessen. Ik had laatst een conclusie van antwoord van 340 bladzijden. Uiteindelijk is het probleem niet de lengte van het stuk, maar de kwaliteit ervan. Ik ben sneller door een goed gestructureerd stuk van honderd pagina's, met inhoudsopgave, dan door een slecht stuk van dertig bladzijden dat in een dwarrelende lijn is opgeschreven.'

Overigens zijn niet alleen de processtukken langer geworden. De hele dossiers zijn in omvang gegroeid, voegt René Klomp daar aan toe. 'Dat heeft onder andere te maken met de getuigenverhoren. Twintig

jaar geleden werd in Rotterdam in zeven van de tien zaken getuigenverhoor gelast. Dat is nu nog één op tien. Dat komt omdat tegenwoordig in het bedrijfsleven veel meer communicatie wordt vastgelegd in e-mails en WhatsApp-berichten. Al die mails en berichten worden in het geding gebracht en vervolgens toegelicht.' Rechters moeten elke keer die groeiende stapel dossiers tot zich nemen, wil Klomp gezegd hebben. De raadsheer-plaatsvervanger wijst op de suggestie van Boonekamp (Rechtbank Gelderland) in de feestbundel voor Daan Asser om de hoogte van het griffierecht te koppelen aan de omvang van de processtukken. Wellicht remt dat de schrijflust, oppert hij. Dat voorstel kan niet op bijval rekenen. In zaken met processtukken van honderden pagina's maakt het partijen geen biet uit hoe hoog de griffierechten zijn, riposteert Tim de Greve. Waar ligt dan de wijsheid? Terug naar de kwaliteit van de processtukken, zoals Van Heemstra eerder betoogde?

WISSELWERKING

Kwaliteit en omvang zijn niet automatisch aan elkaar gekoppeld, weet De Bruin. 'Denk aan die herhalingen

Hugo van Heemstra

en die overbodige stukken. Hoe komt het nou dat die processtukken zo lang zijn? Kunnen we daar oorzaken voor aanwijzen? Is sprake van een wisselwerking tussen advocatuur en rechterlijke macht? Waarschijnlijk wel.'

Toon van Mierlo wil die vragen best beantwoorden. 'Voor een advocaat is het fataal als hij door een rechter wordt afgehamerd op zijn stelplicht. Dus stelt hij voor de zekerheid maar alles en moet de rechter maar zien wat hij er mee doet.'

De rechters zouden daar best wat vaker op mogen reageren, meent De Bruin. Zeker de ervaren magistraten richting jonge advocaten. 'Na afloop van een zitting mogen ze best weleens zeggen: goh, ik heb u nu een paar keer gezien, uw pleidooien zijn wel erg lang. Die beginnen in de prehistorie en kunnen best wat korter.' Akkoord, stemt Van Mierlo in. 'Toch denk ik niet dat we dit helemaal bij de advocatuur moeten leggen,' ver-

'Meer aandacht aan het schrijven van processtukken in de opleiding'

volgt hij. 'Natuurlijk, je hebt slechte schrijvers, maar ik denk dat er veel advocaten juist goed werken. Het pleidooi baart mij veel meer zorgen. Als je advocaten van tevoren afknijpt dan moet je ze niet ook nog eens afknijpen met een pleittijd van tien minuten, want dan gaat het mis.' René Klomp springt daar onmiddellijk op in. Die soep is minder heet dan het lijkt, legt hij uit. 'In Amsterdam geldt de tien minuten pleittijd al een tijdje. Tot mijn verbazing is dat een groot succes. Ik had verwacht dat

het een drama zou worden, maar het tegendeel blijkt het geval. Als je advocaten via het reglement dwingt om zich te beperken, blijken ze heel goed in staat *direct to the point* te komen.' Ook Klomp geeft echter toe dat je procespartijen niet 'op beide punten mag afknijpen'. 'Dat is geen gelukkige combinatie. Maar we raken nu wel de kern van de zaak. De omvang is maar een onderdeel van het grote geheel, de kwaliteit van het stuk. Een kort stuk kan ook een slecht stuk zijn, waarin je naar de argumenten moet zoeken.'

LEGAL WRITING

In de opleiding dient veel meer aandacht te worden gegeven aan 'legal writing', propageert de raadsheerplaatsvervanger, tevens universitair docent. Hij wijst naar de VS, waar hij ooit les gaf als gastprofessor. 'Daar krijgen ze allemaal schrijfles. Als je daar opdracht gaf voor een *paper*, dan kreeg je van iedereen een goed geschreven stuk.

Het slechtste *paper* was beter dan het gemiddelde *paper* van mijn Utrechtse studenten. In Nederland wordt daar nog te weinig aandacht aan besteed.'

Hugo van Heemstra herkent dat beeld wel. Voordat hij rechter werd, was hij advocaat. Met de kennis van nu zouden zijn processtukken destijds een stuk korter zijn geweest, erkent hij. 'Wat een advocaat zou moeten leren, is hoe rechters beslissen. Ik wist dat eerst ook niet, tot ik als rechter in opleiding de cursus 'civiel vonnis schrijven' volgde. Daar leerde je een andere manier van zaken analyseren. Dat begint bij de vordering, dan ga je naar de rechtsgrond en pas daarna komen

René Klomp

de relevante feiten. Als advocaat leer je het andersom. Als ik een processtuk schreef, somde ik eerst op wat er allemaal was gebeurd, vervolgens gooide ik daar een juridische saus overheen en pas daarna ging ik aan het petitum werken.' Volgens Van Heemstra lopen de werkwijze van de advocatuur en die van de rechterlijke macht uiteen. Een advocaat die aan zijn processtuk begint, doet er in zijn ogen goed aan een andere benadering te kiezen. 'De opbouw wordt dan: dít is wat ik wil. Dít is waarom ik daar recht op heb. En ik heb daar recht op omdat dít is gebeurd. Als je het zo doet, wordt het vanzelf een kort stuk.'

Een processtuk wordt effectiever als het tegemoetkomt aan de wijze waarop een rechter zijn oordeel vormt, doceert Van Heemstra. 'De frustratie bij lange processtukken is niet zozeer de juridische uitweiding, maar veel meer de eindeloze feitenopsomming plus nog eens een keer de bijbehorende correspondentie die voorafging aan het conflict. Dat laatste heeft meestal voor mijn oordeel sowieso nul relevantie.'

OP DE SCHOP

De Boer heeft aandachtig zitten luisteren naar de Gelderse rechter. Ze is al twintig jaar advocaat, maar dit had ze nog niet eerder gehoord. 'Voor mij is dit een eyeopener. We werken nu ►

allemaal met modellen. En die gaan allemaal uit van het stramien: feiten, rechtsgronden, vordering. Ik hoor Hugo nu zeggen dat die modellen

‘Advocaten zouden moeten leren hoe rechters beslissen’

eigenlijk op de schop moeten en we een andere insteek moeten kiezen.’ Voor De Greve klinkt het relaas van Heemstra minder nieuw in de oren. De Stibbe-advocaat werkt al zo sinds hij bij de Rechtbank Amsterdam een powerpointpresentatie zag over het beslismodel van de rechterlijke macht. Dergelijke bijeenkomsten zijn goud waard, benadrukt De Greve. ‘Amsterdam – en ik geloof ook Rotterdam – nodigt periodiek mensen uit om te praten over uiteenlopende onderwerpen. Buitengewoon leerzaam! Dan zitten er tien, twintig rechters voor in de zaal, die verder helemaal gevuld is met advocaten. Je kunt er uitgebreid discussiëren en vragen stellen. Op die manier

ontstaat wederzijds begrip.’ Als het aan De Greve ligt, organiseren alle rechtbanken bijeenkomsten waar advocaten en rechters elkaar ontmoeten. ‘Er dient meer contact te zijn, zoals wij nu met zijn zessen praten. Advocaten en rechters mogen tegenwoordig niet met elkaar praten, want dat is eng en dan beïnvloeden ze elkaar. Maar daardoor hebben we ook minder begrip voor elkaar. Er zou juist meer contact moeten zijn. Niet over de zaken die we behandelen, maar over algemeenheden.’

DIALOOG

Petra de Bruin heeft er wel oren naar. ‘Binnen de rechterlijke macht hoor ik inderdaad ook wel eens geluiden dat we moeten oppassen voor onderling overleg. Maar zolang je wegblijft van individuele zaken, zie ik geen bezwaar. Het is een samenspel. We zijn samen bezig met de civiele rechtspleging. Dan kunnen we ook samen kijken hoe we het voor iedereen zo efficiënt en aangenaam mogelijk maken. De dialoog is daarin heel belangrijk.’

De discussie heeft tot dusver twee concrete vruchten afgeworpen, constateert raadsheer-plaatsvervanger Klomp. ‘Het is duidelijk dat er meer aandacht moet worden besteed aan het schrijven van processtukken, op de universiteit, bij de beroepsopleiding en door de patroon. Daar kan echt winst worden gemaakt. De limiet aan processtukken is eigenlijk partiële symptoombestrijding. Professionele ontmoetingen zijn ook een uitstekend idee. In Amsterdam is af en toe overleg met de deken. Dat is ook heel nuttig, maar het kan nog een stap verder. Dat je als rechter een advocaat uitnodigt om een keer

Tim de Greve

te komen praten. Dat moet dan geen strafbankje worden, maar gewoon om wat mee te geven.’

De Boer wil toch nog even terug naar de soms lastige positie van de advocaat. Die kan klem komen te zitten tussen rechter en cliënt. Rechters dienen begrip te tonen voor de verhouding die advocaten met hun cliënt hebben, vindt ze. ‘We moeten onze cliënten tevreden houden. Als je een vonnis terugkrijgt met het oordeel “onvoldoende gesteld”, volgt een moeilijk gesprek met je cliënt. En ook bij het schrijven van het concept heb je soms te maken met een cliënt die per se iets wil benadrukken wat jijzelf niet zo relevant vindt. In dat geval schrijf je het soms toch maar op.’

Hugo van Heemstra legt uit hoe hij daar over denkt. ‘Een betwisting moet een chirurgisch middel zijn, dat met precisie wordt toegepast. Met “onvoldoende gemotiveerd betwist”, zeggen we in feite dat we niet overtuigd zijn. Niet dat er onvoldoende over is gezegd. Ik begrijp best dat advocaten hun cliënten tegemoet moeten komen. Maar dat hoeft niet tot veel extra tekst te leiden. En anders zeg je maar dat ze het risico lopen daarmee de rechter te irriteren.’

PAUZEKNOP

Ondertussen zijn de nieuwe procesreglementen sinds 1 april een feit. Dat

Nicole de Boer

kan niet zomaar ongedaan worden gemaakt. De Greve suggereert de pauzeknop in te drukken. ‘We hebben nu vooral behoefte aan rust. De hoven doen er verstandig aan de maatregel in te trekken en het overleg te zoeken. Laten we gezamenlijk bekijken hoe we dit probleem kunnen oplossen. En als we dan toch

‘Een aantal rechters en advocaten zou een *best practice-syllabus* moeten maken’

aan het praten zijn, kunnen we maar beter het grotere geheel beschouwen, en dat is de werkdruk bij de hoven.’ De drie rechters in het gezelschap maken onmiddellijk een punt van orde. Het gesprek zou gaan over het probleem en de eventuele oplossingen, niet over het nieuwe procesreglement, benadrukken ze. In die discussie willen ze zich niet begeven, dat was niet de afspraak.

De *eminence grise* van het gezelschap Toon van Mierlo, snapt dat wel. ‘Die maatregel die staat nu, laten we maar zien hoe het uitpakt. En dan vooral

de hardheidsclausule. We moeten niet in de situatie terechtkomen dat een rolraadsheer rigoureuus de grens trekt bij 25 pagina’s, want dan belanden we uiteindelijk bij de Hoge Raad. Die heeft wel vaker een rolreglement teruggedraaid.’

Van Mierlo komt met een andere suggestie, gericht op vermindering van de werkdruk. Hij bepleit aanpassing van artikel 16 Rv, dat bepaalt dat bij het gerechtshof zaken worden behandeld en beslist door drie raadsheren. ‘Dat leidt tot vertraging. Eén raadsheer schrijft het concept en twee zitten er een beetje bij. Die willen natuurlijk ook een plasje doen over dat concept en daar gaan we in de vertraging. Laat zaken die zich daarvoor lenen afhandelen door één raadsheer. Dan heb je plots drie keer zoveel tijd.’

BEST PRACTICE

De Bruin brengt de discussie terug op het processtuk. Wat haar betreft, zijn er niet eens nieuwe modellen nodig. Zolang advocaten zich maar realiseren dat ze moeten ‘trechteren’, via een logische opbouw naar een conclusie werken. ‘Het gaat erom dat het processtuk een heldere denklijn volgt. Dan is honderd pagina’s niet erg. En er zijn ook goede ontwikkelingen. Citaten met een concrete verwijzing naar de producties. Soms zie je plaatjes in processtukken. Een goede inleiding kan ook prettig zijn.’ ‘We zouden op zoek moeten naar *best practices*’, oppert Van Heemstra. ‘Bijvoorbeeld dat bij processtukken van meer dan twintig bladzijden een inhoudsopgave hoort. Of een korte omschrijving aan het begin die zegt waar de zaak om draait: wij willen

schadevergoeding, want enzovoort, enzovoort. Als ik dan de volgende tachtig pagina’s doorwerk, weet ik waarom ik die lees. Uiteindelijk is dat het meest frustrerende. Dat je heel veel tekst aan het lezen bent, zonder dat je weet waarom je het leest.’

De Greve voelt daar wel voor. ‘Elke zaak kun je in één bladzijde uitleggen. Dat is niet alleen prettig voor de rechter, maar ook handig voor de andere advocaat. Dan weet hij waarop hij moet reageren. Eigenlijk zou een aantal rechters en advocaten bij elkaar moeten gaan zitten om een *best practices-syllabus* te maken. En vervolgens publiceren, dat is heel belangrijk. Net zoals de Beslagsyllabus. En die eveneens periodiek onderhouden. De Orde zou kunnen communiceren dat iedereen wordt geacht zich daaraan te houden.’

Het idee voor een processyllabus valt in goede aarde, zowel bij de deelnemende rechters als bij de advocaten. Daarmee nadert het gesprek zijn einde. Het heeft ruim anderhalf uur geduurd, andere afspraken dringen zich op. Petra de Bruin verwoordt nog één keer de breedgedragen opvatting: zoek niet de confrontatie, maar de dialoog. ‘Daar kom je altijd verder mee. Ik heb in Rotterdam veel geleerd van de professionele ontmoetingen tussen rechters en advocaten. Het leidt altijd tot wisselwerking, waar je wat van opsteekt. Ik kan geen rechter noemen die niet openstaat voor vragen of feedback.’ ■

NOOT

1 *Adv.bl.* 2021-1, p. 58: ‘Limiet aan lengte processtukken: 1 aprilgrap?’

Toon van Mierlo

VACATURE

GEVORDERD ADVOCaat-STAGIAIR(E)/ (BEGINNEND) ADVOCaat MEDEWERKER

Richard Korver advocaten is per direct op zoek naar een bevlogen advocaat met (enige) ervaring in een procespraktijk, bij voorkeur met de nadruk op ervaring bij het verlenen van bijstand aan slachtoffers en/of in familiezaken en/of strafzaken, die zich graag in een dynamische praktijk verder wil ontwikkelen.

Richard Korver advocaten is een modern, informeel kantoor waarbij kwaliteit voorop staat en collegialiteit hoog in het vaandel. Ons kantoor behandelt boeiende zaken en zit op een inspirerende locatie. De lijnen zijn kort en met sollicitaties wordt vanzelfsprekend vertrouwelijk omgegaan.

Ben jij toe aan een nieuwe uitdaging? Bel Richard Korver advocaten op **020-535 75 65** of stuur een mail naar werkenbij@richardkorver.nl

RICHARD KORVER
ADVOCATEN

RECHT DOOR

Ben jij die *advocaat* die houdt van zijn/haar vak, heel graag hard werkt maar ook net zo graag heel hard van het leven geniet? *Dan zijn wij op zoek naar jou!*

RechtDoor is een advocatenkantoor dat het net even iets anders doet dan anderen. Dat valt ook steeds meer cliënt-en op en daarom zijn we op zoek naar nieuwe collega's.

Als advocatenkantoor willen we de advocatuur toegankelijker maken en de toegang tot het recht eenvoudiger. Dat doen we door wie we zijn, wat we uitstralen en hoe we communiceren, door ons gratis inloopspreekuur, maar vooral ook door te werken voor een tarief dat betaalbaar is voor iedereen die niet voor een toevoeging in aanmerking komt.

Als werkgever willen wij een omgeving creëren waarin jij op je best presteert. Met de privé/werk balans zoals jij die wilt hebben. Wij zijn gevestigd in Almelo maar het is voor ons geen probleem als je verder weg woont, als je maar twee dagen per week bij ons in Almelo werkt. De volledige vacature vind je op www.rechtdoor.nl/vacatures

Denk jij dat we een goede match zijn? Mail je sollicitatie (met cv) naar info@rechtdoor.nl. Voor meer informatie kan je ook even bellen met Carlo (06 42 883 765).

advocaat arbeidsrecht

Arslan Ter Wee
ADVOCATEN

We bieden jou de mogelijkheid om in te stappen in een dynamische en interessante arbeidsrechtpraktijk. Samen met je collega's werk je aan mooie zaken die ergens over gaan. Je krijgt veel vrijheid en vertrouwen om de praktijk vorm te geven.

FUNCTIE-EISEN

Je beschikt over een afgeronde universitaire opleiding en je hebt een aantal jaren ervaring als advocaat arbeidsrecht. Je behandelt zelfstandig zaken op verschillende arbeidsrechtelijke terreinen. Dat kunnen individuele (ontslag)dossiers zijn, maar ook meeromvattende zaken over bijvoorbeeld personeelsbeleid, reorganisaties of arbeidsvoorwaarden.

Wij zijn benieuwd naar wie jij bent als persoon en wat je zoekt in jouw werk als advocaat. Wanneer je bij ons past? Je bent ondernemend en gedreven, kwaliteiten die je inzet om het doel van jouw cliënten te bereiken. Dat belang staat immers voorop. Daarbij streef je altijd naar een goede balans tussen de juridische en praktische kant van een zaak.

Je hebt zowel oog voor detail als voor het grote geheel. Je bent adviseur, probleemoplosser en sparringpartner, kunt snel schakelen en combineert een analytische blik met praktische

oplossingen. Je bent in staat om de verschillende wensen en belangen van onze cliënten te herkennen en daarop in te spelen. De praktijk is erg afwisselend, geen zaak is hetzelfde en jouw werkweek bestaat uit een combinatie van adviseren, procederen en onderhandelen.

Arslan Ter Wee advocaten is een kantoor dat zich met name richt op ondernemers, zowel op zakelijk als particulier gebied. Met een groep veelzijdige specialisten staan we bedrijven en particulieren uit het hogere segment bij in uiteenlopende kwesties. Onze roots liggen in Zwolle, maar we zijn in de afgelopen 17 jaar uitgegroeid tot een regionaal kantoor met cliënten uit het hele land. We kiezen bewust voor dienstverlening gericht op ondernemers, zodat we hen de ondersteuning kunnen bieden die zij nodig hebben.

INTERESSE?

Neem contact op met Hanneke Hamelink, tel. 06 33 05 04 52 of verzend je motivatie en cv naar h.hamelink@atwadvocaten.nl.

ONRECHT IN VREEMDELINGENRECHT

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Voor de drie advocaten in het vreemdelingenrecht waren de conclusies uit 'Ongekend onrecht', het rapport over de Toeslagenaffaire, letterlijk een *déjà vu*. Dat schrijven ze althans in het voorwoord van hun bundel 'Ongehoord. Onrecht in het vreemdelingenrecht.'

Op 12 april presenteerden de drie namens hun beroepsverenigingen SVMA en VAJN het boekwerk aan zowel enkele nieuw gekozen Kamerleden als aan Bart Jan van Ettekov, voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Volgens de drie advocaten Barbara Wegelin, Jo-Anne Nijland en Igna Oomen stuiten zij in hun dagelijkse praktijk doorlopend op misstanden die overeenkomsten vertonen met de Toeslagenaffaire. 'Ook in het vreemdelingenrecht is sprake van een ronkende wetgever die zijn overtuiging dat er links en rechts gefraudeerd en gelogen wordt door vreemdelingen, bestreden wenst te zien door een onverbidelijke uitvoeringsorganisatie. Die uitvoeringsorganisatie, de IND, is niet bereid of in staat de wetgever te doen inzien tot welke excessen – met onnoemelijk groot

leed voor individuele betrokkenen – zeer restrictieve regelgeving zonder enige vorm van flexibiliteit leidt. En ook in het vreemdelingenrecht geeft de bestuursrechter de overheid ruim baan, met weinig oog voor zijn rol als rechtsbeschermer.'

In hun boekje schetsen de drie vrouwen 48 gevallen waarin vreemdelingen klem kwamen te zitten tussen de raderen van de bureaucratie en de rechtspraak. In deze gevallen is volgens hen sprake van 'excessief formalisme, het wegzetten van mensen als oplichters, een IND die onbuigzaam vasthoudt aan regels en daarbij de menselijke maat volstrekt uit het oog verliest en een rechterlijke macht die dit alles terughoudend beoordeelt'. De drie advocaten hopen met hun publicatie een debat in gang te zetten over het functioneren van wetgever, parlement, uitvoeringsorganisatie en rechterlijke macht binnen het vreemdelingenrecht. Hoewel er talloze onderzoeken zijn gedaan naar het functioneren van de IND, heeft dit tot dusver niet geleid tot verbetering, constateren ze. Ze wijzen erop dat niet alleen de werkwijze van de IND moet veranderen, maar ook die van de wetgever en van de rechterlijke macht. De bundel van de SVMA en VAJN staat niet op zichzelf. Tegelijkertijd publiceerden acht wetenschappers van het Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen in het *NJB* een artikel. Daarin schetsen ook zij de overeenkomsten tussen de kinderopvangtoeslagenaffaire en het vreemdelingenrecht. Amnesty International ondersteunde publicitaire de

Casus 41 handelt over het Vietnamese koppel Ab en Maria. Ab heeft een dochter uit een eerdere relatie. Na een onverwacht bezoek stelt de vreemdelingenpolitie in het procesverbaal dat Ab en Maria een schijnrelatie hebben. De IND gelooft de tegenwerpingen van het koppel niet en verklaart het bezwaar ongegrond.

De rechter oordeelt dat de IND correct heeft gehandeld. Het feit dat de dochter volledig bij Ab en Maria woont, en in dezelfde plaats naar school gaat, legt onvoldoende gewicht in de schaal. Ab en zijn dochter moeten terug naar Vietnam. Maria gaat niet mee. Ze wil haar baan en huis in Nederland niet opgeven. Zo gaat de wel bestaande relatie alsnog kapot.

presentatie van de bundel. 'Het heeft veel losgemaakt, zowel in de politiek als in de rechtspraak. We hebben het gevoel dat er serieus wordt gekeken en geluisterd naar de bevindingen. Maar we realiseren ons ook dat we moeten afwachten wat daar uiteindelijk van terecht komt,' zegt Jonneke van Wierst van Amnesty International.

Een casus uit de bundel verhaalt over Geertrui, een bejaarde vrouw die inwoont bij haar zoon. Als de zoon naar Nederland vlucht, krijgt hij een verblijfsvergunning. Zijn vrouw en kinderen mogen ook komen maar zijn zorgbehoeftige moeder niet. De zoon maakt bezwaar bij de IND, dat wordt afgewezen.

De rechtbank stelt de zoon in het gelijk. De IND gaat in beroep, maar de Raad van State wijst dat af. Niettemin weigert de IND toestemming, nu op andere gronden. Ook dat besluit wordt door de rechter vernietigd. Opnieuw gaat de IND in beroep en weer stelt de Raad van State de IND in het ongelijk. De verschillende procedures hebben veel tijd gevergd. Voordat Geertrui haar visum in ontvangst kan nemen, sterft ze.

De namen uit de twee cases zijn gefingeerd.

Bart Jan van Ettekov, voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State neemt van Igna Oomen (Hamerslag & Van Haren) de bundel *Ongehoord onrecht* in ontvangst. Barbara Wegelin (Van der Woude De Graaf) kijkt toe.

HOE DE M&A-MARKT ZICHZELF HERPAKTE

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN

De coronacrisis veroorzaakte aanvankelijk een schok op de M&A-markt. Maar in de loop van 2020 trok die aan en sindsdien is het drukker dan ooit. Wat maakt de huidige omstandigheden zo aantrekkelijk voor fusies en overnames? En wat zijn de toekomstverwachtingen?

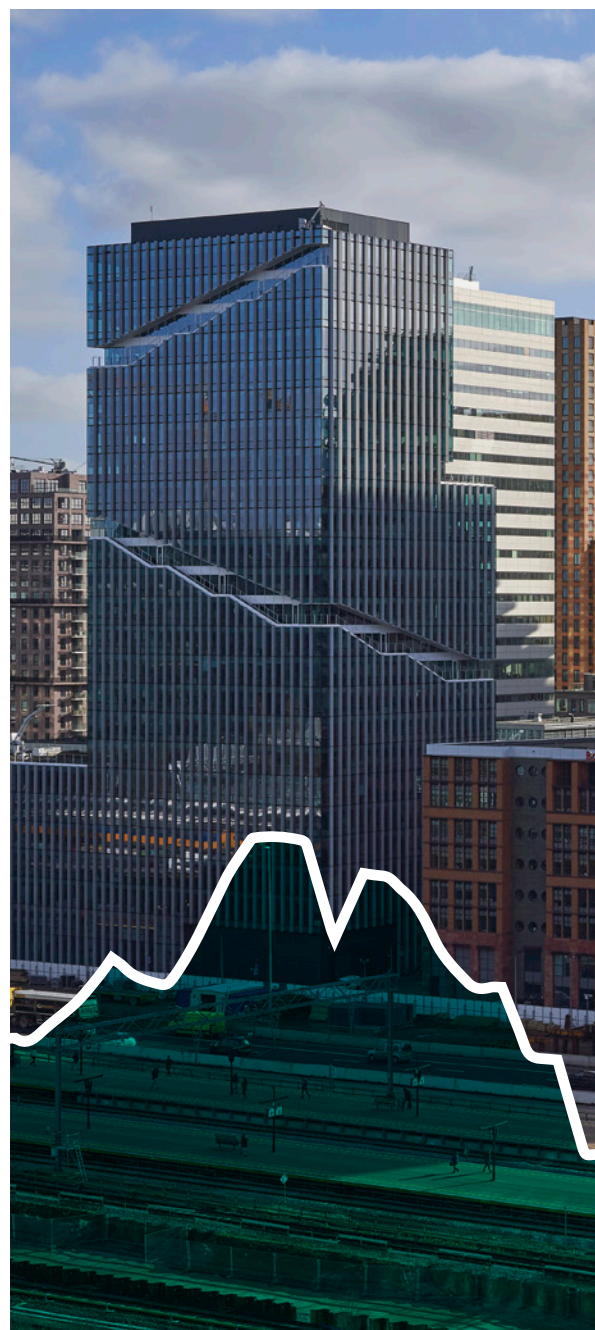
De uitbraak van de coronacrisis bracht half maart vorig jaar veel onzekerheid teweeg op de M&A-markt. De markt die al zes jaar lang een groei doormaakte, haperde. Deals die nog niet gestart waren, werden uitgesteld. Veel lopende deals werden *on hold* gezet, of de stekker werd er zelfs helemaal uit getrokken. 'Iedereen dacht: dit is het moment waarop de M&A hausse tot een stop komt,' herinnert Gijs Linse, M&A-advocaat en partner van Allen & Overy zich. Er waren zorgen over de wereldeconomie. 'Over de hele breedte van de markt werd gezegd: laten we even de kat uit de boom kijken.' Maar ook de reisverboden zorgden ervoor dat deals niet werden afge-

rond. Linse: 'Ik had een zaak waarin de verkopende partij *management presentations* ging geven. Wij waren één van de bidders, maar wilden het management fysiek ontmoeten. Omdat alles toen dicht zat, kon dat niet. Er is toen een pauze ingelast.' In zijn Global M&A Insights Q1 2020 (tot en met 20 maart) constateerde Allen & Overy dat de gevolgen van de coronacrisis aanzienlijk waren. Het aantal transacties en de dealwaarde daalden wereldwijd met zestien, respectievelijk achttien procent. Het type werk in de branche veranderde. Het transactiewerk liep terug en maakte plaats voor *trusted advisor* werk. Advocaten gingen hun cliënten adviseren over bijvoorbeeld de

invulling van de NOW-regeling of de manier waarop contracten met andere partijen konden worden geraakt door de crisis.

LOOS ALARM

Maar na de afname van dealactiviteit in reactie op de uitbraak van de coronacrisis begin vorig jaar, vond er een opzienbarend herstel plaats. De Europese dealwaarde over 2020 overtrof die van 2019 met ruim vijf procent. Twee derde van dat bedrag werd in de tweede helft van 2020 gerealiseerd, zo becijferde onderzoeksbureau Mergermarket in zijn Global & Regional M&A Report 2020. De groei zette dit jaar door: alleen al in de eerste drie maanden van

2021 steeg de waarde van de deals in Europa met maar liefst 51 procent ten opzichte van dezelfde periode in 2020, schrijft Mergermarket in zijn eerste kwartaalrapportage 1Q 21. Een rondgang langs M&A-specialisten van verschillende kantoren bevestigt het beeld. Hoe komt het dat de deals in de M&A-markt zich niet alleen herstelden, maar ook groeiden ten opzichte van voorgaande jaren? Wat maakt de markt juist in deze coronatijd zo aantrekkelijk voor investeerders?

M&A-advocaten hebben er een reeks verklaringen voor. Een daarvan is dat er bij *corporates* en *private equity* partijen de afgelopen jaren veel vermogen is opgebouwd, zegt Ruud Smits,

M&A-advocaat en partner bij Nauta-Dutilh. Smits: 'Het lijkt erop dat de stuw aan gelden nu vrijkomt en vol aan het werk wordt gezet. Investeerders denken dat er goede deals te behalen zijn. En omdat er zoveel geld is, is er een heel competitieve markt. Dat stuwt de prijzen op.'

SPACS

De lage rentestand zorgt bovendien voor extra liquiditeit. Daarnaast is er de beleggingstrend van de *special purpose acquisition company* (spac). Smits: 'Spacs zijn lege beurschulzen, zakken met geld met een beursnotering, op zoek naar een transactie.' Als de oprichters van de spac na twee jaar geen target hebben gevonden,

krijgen ze hun geld terug. Maar als ze beet hebben, fuseert de spac met het bedrijf tot een nieuw beursfonds. Spacs zorgen ervoor dat er nog meer geld in de markt is op dit moment. Ze zijn enorm populair bij ►

Ruud Smits

Jan-Hendrik Horsmeier

mensen met een aanzienlijk eigen vermogen. Smits: 'Elke Amerikaanse basketballer of American Football-speler met een greintje zelfrespect heeft een eigen spac.'

De drang om te beleggen, signaleert ook Jan-Hendrik Horsmeier,

'Elke Amerikaanse basketballer of American Football-speler met een greintje zelfrespect heeft een eigen spac'

M&A-advocaat en partner bij Clifford Chance: 'Op het gebied van spacs en andere beursnoteringen is het op dit moment ongekend druk.

De zoektocht naar rendement en de hoge stand van de AEX-index, rond de zeventienhonderd punten, drijven dat aan. Het is heel aantrekkelijk voor een bedrijf om aandelen uit te geven of naar de beurs te gaan, simpelweg omdat je er een mooie waardering voor krijgt.'

De Euronext in Amsterdam is een populaire speler op het gebied van

spacs en andere beursgangen. Horsmeier: 'Waar Londen het sinds de Brexit op dit vlak erg moeilijk heeft, heeft Amsterdam er een nieuw stuk van de markt bij.' Vooral voor beursnoteringen in de technologiesector is de Nederlandse hoofdstad erg in trek, wat weer een aanzuigende werking heeft voor nieuwe investeerders.

STERKE FEEL

Behalve de technologie zijn veel andere sectoren coronaproof gebleken. Deals in de online markt, bio-tech, de zorg-, de *food*-, en de energiesector liepen vlot door. Toen de eerste *lockdown* net begon, werkte Maurice

Dudink, M&A-advocaat en partner bij deBreij aan de verkoop van een *online payments* onderneming, Smart2Pay, en een investering in een online 'bouwmarkt', gereedschapscentrum.nl. 'Die trajecten bleven lopen omdat beide ondernemingen bovengemiddeld konden presteren.

Men ging thuis klussen en online shoppen en betalen.'

Ruud Smits van NautaDutilh houdt zich veel bezig met *life sciences & technology*, een sector die ten positieve is beïnvloed door corona. 'Er is veel aandacht besteed aan de creatie van vaccins, en aan geneesmiddelen in algemene zin.' Een andere sector die in de lift zit is de duurzaamheidsindustrie, signaleert hij. Smits: 'Elektrische auto's, elektrische fietsen: ze worden vernieuwd als nooit tevoren.'

Tegelijkertijd zijn er sectoren hard geraakt door corona. De horeca, de reisbranche, de evenementenindustrie en de sportbranche hadden het zwaar te verduren. Maar ook in deze sectoren waren er investeerders die kansen zagen, zegt Jan-Hendrik Horsmeier van Clifford Chance. Hij adviseerde de Amerikaanse *private equity* investeerder KKR juni vorig jaar bij de aankoop van de Europese vakantieparkketen Roompot. 'Als je als investeerder in zo'n markt kunt beleggen, heb je minder concurrentie, omdat andere partijen het niet aandurven. Bij zo'n gedurfde deal heb je wel een sterke *feel* nodig.'

DISTRESSED M&A

Tot nu toe heeft Horsmeier nog weinig grote en kleine bedrijven om zich heen echt in de problemen zien komen. 'Dat komt voor een deel door de staatssteun.' Hoe zich dat in de

Gijs Linse

toekomst zal ontwikkelen? 'Als de staat die steun gaat afbouwen, zal een aantal bedrijven alsnog failliet gaan.' Tegelijkertijd denkt hij dat als alles weer een beetje normaliseert, de hulp van de staat ook minder nodig zal zijn.

Gijs Linse van Allen & Overy ziet om zich heen wel wat *distressed* M&A (overname van bedrijven met financiële problemen, *red.*), maar niet veel meer dan voor corona. Hij verwacht wel dat meer bedrijven het de komende tijd moeilijk gaan krijgen. 'D-reizen is recentelijk omgevallen. In de reis- en horecabranche zullen er meerdere partijen zijn die het hoofd op enig moment niet meer boven water kunnen houden.'

Maurice Dudink schat in dat in sectoren die coronaproof zijn gebleken het volume aan deals op peil blijft. 'Daar kan tegen het eind van het jaar weleens wat meer *distressed*

M&A bijkomen vanuit de sectoren die juist niet coronaproof blijken en nu volhouden met overheidssteun, maar niet zonder kunnen.'

ONDERHANDELINGS-DYNAMIEK

Het contact tussen M&A-advocaten en hun cliënten verloopt sinds maart vorig jaar vooral via videoverbinding of telefonisch. Dat heeft voordelen, vindt Lennard Keijzer, M&A-advocaat en partner bij De Brauw Blackstone Westbroek. 'Ik zie onze cliënten veel meer, en gebruik videobellen graag als alternatief voor traditioneel bellen. Ook kan het sommige *live meetings* prima vervangen.' Toch merkt Keijzer dat hij op bepaalde momenten in het proces het liefst in persoon bij elkaar komt. 'Zoals bij de finale onderhandeling.'

Livecontact is beter voor de onderhandelingsdynamiek en ook passender bij iets ingrijpends als een overname, investering of geschil, beaamt Maurice Dudink van deBrey. Als onderhandelingen cruciaal worden, ziet Dudink regelmatig dat partijen per se een livebijeenkomst willen. 'De kring wordt dan wel kleiner gehouden dan gebruikelijk.' Volgens Gijs Linse smachten alle M&A-advocaten ernaar om weer naar kantoor te gaan en de dynamiek van de onderhandelingen te ervaren. 'Dat is waar iedereen naar uitkijkt. Online gaat prima, maar het is wel erg technisch zo. En minder persoonlijk. Dat is jammer.'

Maurice Dudink

In de ideale situatie, post corona, ziet Keijzer het voor zich dat videobellen een belangrijke rol blijft spelen in deals. Als efficiënte manier van 'face-to-face' contact, en bijvoorbeeld om de noodzaak van reizen te verminderen. Maar sommige momenten in een deal hebben volgens hem nadrukkelijk baat bij meetings in vergaderkamers, zoals belangrijke presentaties en sommige tussentijd-

'Waar Londen het sinds de Brexit erg moeilijk heeft, heeft Amsterdam er een nieuw stuk van de markt bij'

se onderhandelings sessies. En dan natuurlijk de finale onderhandelingen. Keijzer: 'Onderhandelingen vinden voor een groot deel plaats in de bespreking zelf, maar ook net daarbuiten, in de gang, bij de koffieautomaat, tijdens een broodje eten,' zegt hij. 'Dat mis ik nu. Zowel persoonlijk, omdat het een leuk onderdeel is. Maar ook inhoudelijk omdat het een waardevol element is voor het tot stand brengen van een deal.' ■

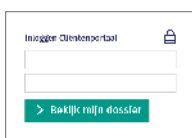
Lennard Keijzer

Realiseer meer declarabele uren als advocatenkantoor.

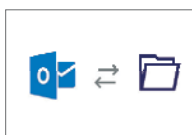
Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 20.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1 software voor uw advocatenkantoor.**
Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Clëntenportaal**
Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.

- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Ga naar www.wolterskluwer.nl/kleos om uw proefperiode aan te vragen.

VERDEDIGING ZAAK-WIERSUM: 'MEER ONDERZOEK NODIG'

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Het Openbaar Ministerie (OM) moet veel dieper onderzoek doen in de strafzaak rondom de moord op Derk Wiersum. Starten met de inhoudelijke behandeling op 12 juli aanstaande is daarom hoogstwaarschijnlijk niet haalbaar. Dat stelden advocaten Jacques Taekema, Machteld Roethof en Gerald Roethof op 23 april tijdens wederom een pro-formazitting in de zwaarbeveiligde Bunker in Amsterdam.

Sinds de vorige zitting op 2 maart zijn er verschillende getuigenverhoren aan het dossier over de moordzaak toegevoegd. 'Daaruit blijkt dat de kring van verdachten groter is dan in eerste instantie door het OM werd aangegeven,' aldus Machteld Roethof, een van de twee advocaten van verdachte Moreno B. 'Het onderzoek moet zich niet alleen beperken tot mijn cliënt.' Uit de getuigenverklaringen bleek onder meer dat meerdere personen gebruikmaakten van de Opel Combo waarmee de moord is gepleegd. Ook ontbreken er volgens Roethof veel te veel (locatie)gegevens in het telecomonderzoek dat het OM heeft uitgevoerd. Volgens de tweede advocaat Gerald Roethof reikt de politie een bril aan en laat het OM erdoor kijken. 'Terwijl er veel meer alternatieven zijn.'

Ook Jacques Taekema, advocaat van de tijdens de zitting niet aanwezige Giërmo B., zegt dat er veel meer speelt. Hij haalt onder meer een getuigenverklaring aan van iemand die bevestigt dat hij op 18 september, de dag van de moord, de beschikking over de Opel Combo had. 'Dat is een heel belangrijke verklaring die niet

genegeerd kan worden. Het OM moet samen met de recherche opnieuw gaan kijken welke lijnen nog allemaal uitgelopen moeten worden.'

BEWIJS

Moreno B. en Giërmo B., die momenteel nog vastzitten, worden door het OM gezien als de schutters. Anouar T., een volle neef van Ridouan T., hoofdverdachte in het liquidatieproces Marengo, zou auto's hebben geleverd die zijn gebruikt in de voorbereiding van de moord op Wiersum. De voorlopige hechtenis van Anouar T. is tijdens de vorige zitting opgeheven. Volgens de rechtbank is er niet genoeg bewijs dat de 27-jarige man op de hoogte was van de moordplannen. T. bleef vastzitten in verband met een andere zaak, maar is op 21 april ook in die zaak op vrije voeten gesteld. De Rechtbank Amsterdam ziet nog wel ernstige verdenkingen tegen T. Hij wordt onder meer verdacht van het leiden van een criminele organisatie die gestolen auto's heelde. Gerald Roethof vroeg ook om het opheffen van de voorlopige hechtenis van Moreno B. Er zijn volgens hem 'weinig zaken waarin zo veel in

geïnvesteerd als in het onderzoek naar de dood van Derk Wiersum'. Desondanks is er volgens Roethof weinig concreet bewijs over de rol Moreno B. Die laat nogmaals weten dat hij Wiersum niet heeft vermoord. 'Ik heb niets te maken met deze zaak.'

ERNSTIGE BEZWAREN

Het OM verzette zich daartegen. 'Er zijn meer dan voldoende ernstige bezwaren en de gronden die tijdens vorige zittingen uitgebreid zijn genoemd, zijn nog volop aanwezig,' aldus de officier van justitie. Hij voegde eraan toe dat de jongste verhoren niet vragen om nader onderzoek naar andere verdachten. De rechtbank ging daarin mee. De voorlopige hechtenis duurt daarmee voort tot in ieder geval de start van de inhoudelijke behandeling. De inhoudelijke behandeling van de zaak staat gepland voor 12 tot en met 21 juli met uitloop naar 23 juli in de beveiligde rechtbank op Schiphol. Voor die tijd vindt er nog een uitgebreid telecomonderzoek plaats en moeten er nog verschillende getuigen worden gehoord, onder wie kroongetuige Nabil B.

Als advocaat is het essentieel om professionele distantie te betrachten ten opzichte van uw zaken en cliënten. Maar wat als een zaak u emotioneel raakt? Hoe bewaart u dan de nodige afstand?

MET HART EN ZIEL OP GEPASTE AFSTAND

DOOR / NATHALIE DE GRAAF BEELD / STUDIO PAPERNERD

Bij veel zaken kan ik mij identificeren met de situatie,' zegt Thirza Dik van Claves Advocaten in Leiden. 'Bij een echtscheiding bijvoorbeeld. Uit ervaring weet ik hoe het is als een relatie eindigt. Maar bij deze zaak was het anders. Het betrof een zedenzaak waarbij ik zes paar ouders bijstond van wie de kinderen seksueel misbruikt waren. Dit waren jonge kinderen, sommigen in de leeftijd tussen de vier en zeven jaar. Omdat mijn kinderen dezelfde leeftijd hadden, kwam het keihard binnen. De nachtmerrie van elke ouder. Ik merkte dat ik maar blééf herhalen tegen mijn kinderen dat niemand aan hun lichaam mocht zitten. Omdat de dader een vader was van een vriendinnetje – aan wie de ouders hun kind hadden toever-

trouwd – merkte ik dat ik kritisch naar mijn eigen omgeving begon te kijken. Kon ik iedereen wel vertrouwen? En hoe weet je dat eigenlijk zo zeker? Mijn zoon zei op een gegeven moment: "Ja mam, nou weten we het wel!" Toen merkte ik dat ik een beetje aan het doordraven was.'

Ook kantoorgenoot Rogier Kamp-huis weet wat het is als je méér dan betrokken raakt bij een zaak. 'Ik heb jarenlang een jonge cliënt bijgestaan, vanaf zijn zeventiende. Zijn vader was overleden, zijn moeder drugsver-slaafd en iedere keer raakte hij weer in de problemen. Toen hij tijdens een politieverhoor aangaf dat hij niemand vertrouwd behalve zijn advocaat, brak mijn hart. We waren drie jaar verder en ook ik was inmiddels erg met hem begaan. Hij had zijn jeugd

doorgebracht in jeugdstellingen en doordat niemand hem de juiste hulp kon bieden, vertrouwde hij op veel gebieden volledig op mij. Ik was niet alleen zijn strafrechtadvocaat, maar ook als hij vragen had over geld, over een huis huren of over maatschappelijke hulpverlening kwam hij bij mij. Voor mij had dat tot gevolg dat als hij níét vastzat ik continu voorbereid was op telefoontjes van de politie over hem. Meerdere keren heb ik tijdens vakantie of in het weekend ook contact met hem en de politie gehad als er weer eens iets was voorgevallen. Als hij wél vastzat, zocht ik hem vaker op dan de gemiddelde cliënt. Doordat hij zo jong was en geen familie had om op terug te vallen, merkte ik dat ik er voor hem wilde zijn. Ik kreeg vaderlijke gevoelens.' ►

Anis Boumanjal

Wouter Vrooland is bedrijfspsycholoog, verbonden aan Werkpsycholoog in Houten. Volgens hem is professionele distantie essentieel voor een goede uitoefening van het beroep van advocaat, maar is de scheidslijn tussen afstand en betrokkenheid dun. ‘We zijn allemaal mensen,’ legt hij uit. ‘Daarom is het verleidelijk in sommige zaken nét even iets meer betrokken te raken dan strikt noodzakelijk. Sterker nog: we zijn erop gebouwd altruïstisch te zijn en empathie voor elkaar te voelen. Dat zit in ons DNA. Als kudde bereik je nu eenmaal meer dan alleen. Daarom is het belangrijk beducht te zijn op té veel betrokkenheid. Niet alleen vanwege de gedragsregels waaraan een advocaat zich moet houden, maar ook omdat

onvoldoende afstand juist een goede uitoefening van het beroep in de weg staat.’

SCHORSING

Artikel 10a van de Advocatenwet zegt dat advocaten onafhankelijkheid dienen te betrachten ten opzichte van cliënt, derden en de zaken waarin zij als zodanig optreden. Regel 2.1 van de gedragsregels Advocatuur stelt dat advocaten dienen te vermijden dat die onafhankelijkheid in de uitoefening van hun beroep in gevaar zou kunnen komen.

Onlangs nog werd een advocaat gedeeltelijk geschorst die zich opwierp als klokkenluider tegen misstanden in de jeugdzorg. Zowel in de rechtszaal als op sociale media trok ze van leer, ook tegen de politiek en de Rechtspraak. De tuchtrechter oordeelde op 23 maart dat Nakad ‘niet langer in staat is om jeugdzorg gerelateerde zaken met een professionele, open blik en met oog voor alle betrokken belangen te bekijken en in die zaken adequate en effectieve rechtsbijstand te verlenen’. Er werd haar verboden nog langer jeugdzorggerelateerde zaken op zich te nemen. Volgens bedrijfspsycholoog Vrooland mag je van een professional verwachten dat, zodra een zaak hem raakt, hij nader onderzoek gaat doen. Dat kan aan de hand van drie stappen. ‘Allereerst kun je technisch onderzoek doen,’ zegt hij. ‘Wat zijn de regels en de gebruiken? Voor mij als psycholoog gelden er ook gedragsregels. Zo mag ik bijvoorbeeld niet de Facebookpagina van mijn cliënten

bekijken en al helemaal geen vriendschapsverzoek sturen. Als een cliënt mij een verzoek stuurt, mag ik dat niet accepteren. Stap twee: bedenk wat je uitstraalt. Mailen met een cliënt is afstandelijker dan appen. Buiten kantooruren reageren kan ook de gewenste distantie in de weg staan. Dit is belangrijk om in de gaten te houden. Stap drie: praat met je collega’s als een zaak je raakt. Ten eerste lucht het op, maar ten tweede kunnen zij je adviseren. Wellicht is het beter de zaak over te dragen.’ Waar de grens precies ligt, is volgens de psycholoog een kwestie van aanvoelen. ‘Snikkend in de rechtszaal staan omdat je cliënt tijdens zijn spreekrecht zo goed verwoord heeft wat voor leed hem of haar is aangedaan is een *no-go*, maar een brok in je keel hebben en de emotie – die iederéén waarschijnlijk voelt – juist gebruiken voor een goede verdediging is weer een absolute pre. Boos zijn op de wederpartij kan je nét even wat feller laten zijn wat je pleidooi ten goede komt. Té boos zijn, vertroebelt je blik en laat je dingen zeggen die je niet wilt zeggen.’

EVEN AFKOELEN

Daar weet advocaat Anis Boumanjal van B&V Advocaten in Utrecht alles van. Hij staat op dit moment een oudere heer van 80+ bij die jarenlang voor de AIVD heeft gewerkt. Een zaak die hem soms naar de keel grijpt. Vooral in de rechtszaal. ‘Mijn cliënt is de Nederlandse overheid jarenlang ten dienste geweest. En nu, terwijl hij hoogbejaard is en nog

maar een schim van zichzelf, wordt hem ten laste gelegd dat hij bepaalde inkomsten niet opgegeven heeft aan de Belastingdienst. Dat heeft hij bewust niet gedaan, omdat hij dan zijn banden met de AIVD prijs zou geven. Maar het OM lijkt geen genade te hebben en gaat er met gestrekte been in. De menselijke maat is ver te zoeken. Als ik zo'n oude weerloze meneer tegen beter weten in zie strijden dan raakt dat me. Niet alleen omdat ik de aanpak buiten proportie vind, maar ook omdat mijn cliënt me ergens doet denken aan mijn eigen

‘Mijn betrokkenheid zorgt voor extra strijdvaardigheid’

vader. Ook hij was een eerste-generatiemoslim die hier met niets naartoe kwam en zich heeft opgewerkt. Hoe fnuikend is het dan om alles in de laatste fase van je leven te verliezen. Het Openbaar Ministerie heeft alles wat cliënt heeft opgebouwd aan vermogen bevroren, terwijl datzelfde OM hem voor het gerecht daagt, wetende dat hij geen financiële middelen meer heeft om een goede verdediging te betalen. Dat gaat mij aan het hart en maakt dat ik hem bijsta, ook al levert het mij weinig op. Juist voor dit soort mensen zet ik mij in en zorgt mijn betrokkenheid voor extra strijdvaardigheid. Dat de emotie zich soms laat gelden, daar kan ik goed mee leven. Zeker als het OM zich

niet van zijn magistratelijke kant laat zien. Onlangs kon deze man bijvoorbeeld niet bij de zitting zijn, omdat hij een hartoperatie moest ondergaan. Een brief waarin cliënt voor de operatie werd uitgenodigd, was voor de officier van justitie niet genoeg. Zij wilde een uitgebreide medische verklaring en daarmee trok zij het verhaal van cliënt en ook van mij in twijfel, dit in plaats van oog te hebben voor de schrijnende situatie van deze oude heer. Op dat moment borrelen de emoties ietwat op en dan gebruik ik deze als katalysator. Het is een *must* om binnen het respectvolle te blijven, maar het wordt wel persoonlijk als ik duidelijk aangeef dat er niets menselijks meer zit aan de aanpak van het OM. In wiens

belang is het om mijn cliënt zo door de mangel te halen? Hij ligt al op de grond, waarom dan die schop nageven?’

Anis Boumanjal vindt wel belangrijk dat hij zijn emotie onder controle houdt. ‘Fel zijn is oké, maar als het me bijvoorbeeld te veel wordt in de rechtszaal dan vraag ik om een schorsing. Dan ga ik buiten even een luchtje scheppen.’

Ook Thirza Dik had het lastig tijdens de behandeling van de zedenzaak. Ze moest in de rechtszaal echt even omschakelen. ‘Tijdens het spreekrecht verwoordde één van de moeders zo goed wat het misbruik met haar en haar gezin had gedaan dat ik een brok in mijn keel had. Toen ik

daarna aan het woord kwam, moest ik me bewust focussen op mijn rol als advocaat.’

Rogier Kamphuis was zich ervan bewust dat hij voldoende afstand moest houden van zijn jonge cliënt. ‘Ik heb er vooral voor gezorgd dat ik geen beloftes deed die ik niet kon nakomen en ik ben altijd heel duidelijk gebleven naar hem. Dat is bij alle cliënten van belang in strafzaken, maar bij kwetsbare jongens als hij nog iets meer. Er zijn wel momenten geweest dat ik bijvoorbeeld geneigd was hem een paar tientjes voor te schieten als hij iets niet kon betalen, maar dat heb ik nooit gedaan. Juist om die afstand te bewaren. Adviezen inslikken? Nee, soms bestaat het werk van een strafrechtadvocaat nu eenmaal ook een beetje uit maatschappelijke hulp en praktische tips in het leven. Zeker bij zulke jonge mensen.’

Anis Boumanjal zorgt dat hij niet té betrokken raakt door zijn zaken 's avonds bewust los te laten. ‘Als ik de deur van mijn kantoor achter mij dichttrek, houd ik mezelf voor dat ik alles wat in mijn macht lag, heb gedaan voor mijn cliënt. De rest is aan Allah, denk ik dan maar. Op die manier houd ik afstand. Dat geeft mij, en nog belangrijker mijn gezin, rust.’ En Thirza Dik? Zij heeft de zedenzaak goed af kunnen sluiten. ‘Ik heb bewust mijn gevoel niet op mijn cliënten geprojecteerd. Goed gewogen wat ik tijdens gesprekken zei. Maar bij sommige zaken is voldoende afstand bewaren een nét iets grotere uitdaging. We zijn allemaal mensen, nietwaar?’ ■

OP WEG NAAR DE EUROPESE TOP

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / MARTIJN GIJSBERTSEN

act Fort Advocaten is een middelgroot kantoor met internationale ambities. In een alliantie trekken ze met gelijkgezinde Europese kantoren op.

Het Amsterdamse Fort Advocaten voegde eerder dit jaar 'act' aan zijn naam toe, nadat het kantoor in 2018 onderdeel werd van de Europese alliantie act legal. 'act' verwijst naar het Duitse kantoor AC Tischendorf dat initiatiefnemer was van de alliantie, en naar acteren, samen optreden. Een gedeelde naam, website en hetzelfde logo benadrukken de sterke link met de andere Europese advocatenkantoren die onder de act legal vlag opereren. Vanuit Frankfurt vertelt Sven Tischendorf (54) over het idee erachter: 'Ons kantoor is een *spin-off* van een groot internationaal kantoor, eind jaren negentig. We hadden een goede klantenkring, hielpen cliënten her en der over de wereld via onze contacten, maar hoe groter we werden, hoe meer behoefte we hadden aan een professioneel netwerk. In zo'n netwerk is het echter lastig om met zijn allen dezelfde kant op te gaan. De geschiedenis van elk kantoor, maar ook de persoonlijkheden

verschillen te veel. Dus hebben we een eigen netwerk opgezet, met een uniforme uitstraling en advocaten met dezelfde ambities.' act legal heeft kantoren in tien landen, Tischendorf vertelt dat de aangesloten kantoren in fases steeds verder integreren. Eerst presenteren ze zichzelf onder dezelfde vlag, daarna gaan ze volledig samenwerken. Dat gaat soms langzamer dan de energieke Tischendorf wil, zegt hij eerlijk. 'Maar ik ben oud en wijs genoeg om te weten dat je niemand kunt dwingen, alleen overtuigen.' Hij ziet het van de zonnige kant, de kantoren werken samen in teams en zijn bereid tijd en geld te investeren in *legal tech* en marketing. 'Als je investeert in marketing, moet er niet een kantoor van profiteren, maar alle tien.' Het netwerk is op zoek naar een nieuw lid in Frankrijk, waar het vorige kantoor afhaakte omdat het niet mee wilde in de gezamenlijke naam en uitstraling. 'Om een nieuw

lid te vinden, doen we een uitgebreide *due diligence*, kijken we naar de klanten, visie, economische vooruitzichten. Als er te veel verschil is, doen we het niet. Uiteindelijk komt het ook aan op persoonlijke klik, er moet direct een onderling vertrouwen zijn.' Tischendorfs missie is pas geslaagd als de alliantie kantoren heeft in heel Europa. 'Wij zijn het enige middelgrote Duitse kantoor met een internationale *footprint*, samen kunnen we de concurrentie aan met Baker en Dentons.' Tijdens het gesprek vult managing partner de Amsterdamse Terry Steffens (49) zijn Duitse collega regelmatig aan. Na afloop vertelt hij: 'Je kunt het vergelijken met een kantoor als CMS, met dezelfde naam, ICT, marketing. Binnen afzienbare tijd zal ieders eigen naam verdwijnen en heten we allemaal act legal. Formeel blijft het kantoor wel zelfstandig.' Steffens ziet het als een logische ontwikkeling, sinds hij in 2000 als stagiair binnenstapte bij het kantoor. 'We profileren ons sinds die tijd als niche, in ondernemingsrecht en vastgoed. Dat werkt voor ons, we zijn in Amsterdam een gevestigde naam, maar je moet je constant afvragen hoe je relevant blijft. Er wordt al langer voorspeld dat middelgrote kantoren het niet redden, tot nu toe is uitgekomen dat we daar met onze niches en de internationale alliantie

act Fort Advocaten

Wie: 34 advocaten.

Hoe: Ondernemingsrecht en Vastgoedrecht.

Waar: Amsterdam.

Terry Steffens, managing partner van act Fort Advocaten toont de foto van zijn Duitse collega Sven Tischendorf, oprichter van act legal.

‘Samen kunnen we de concurrentie aan met Baker en Dentons’

een antwoord op hebben. Multinationals weten ons te vinden, maar we helpen ook familiebedrijven en middelgrote bedrijven die steeds internationaler werken.’

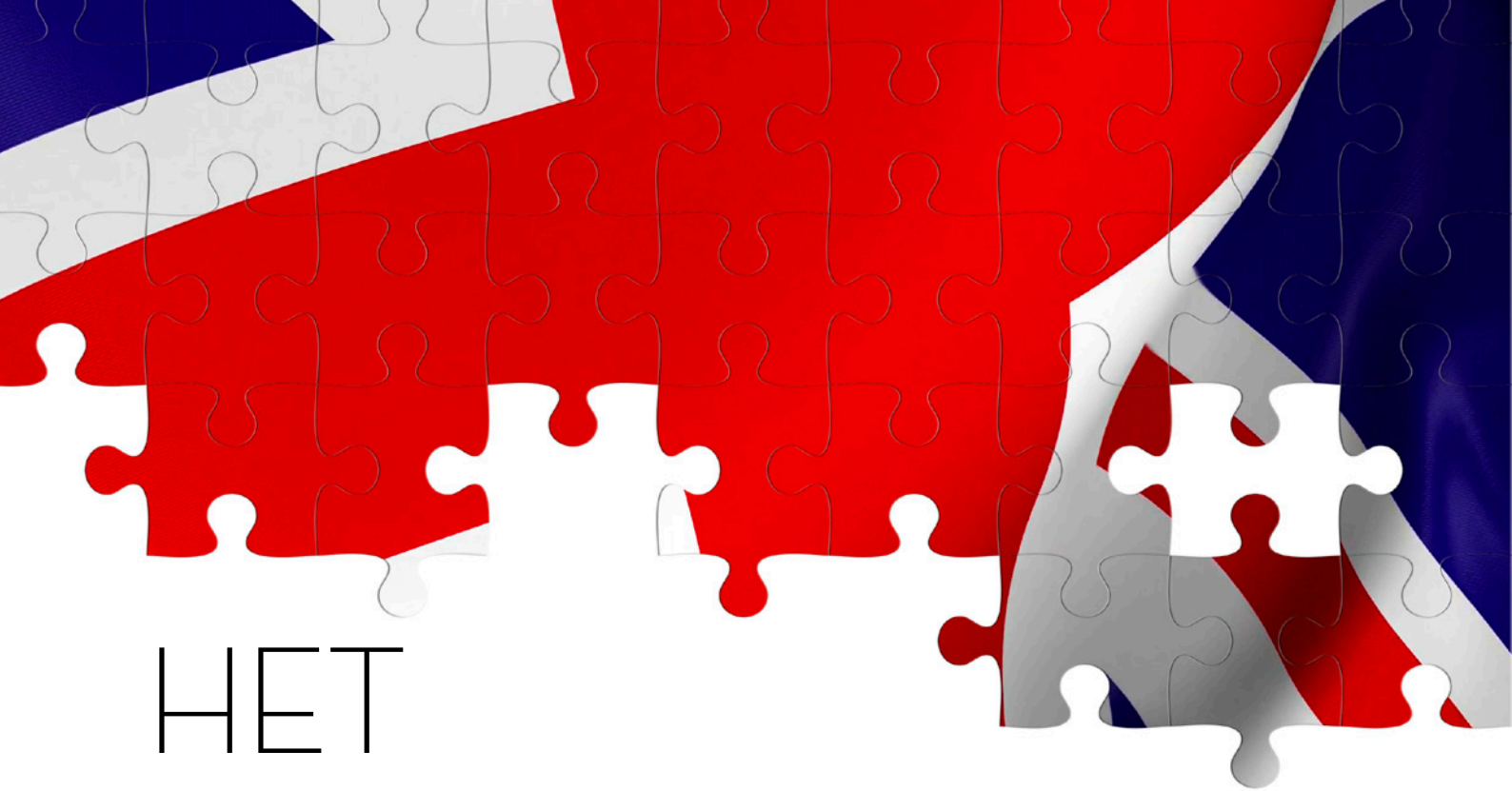
In een onlinemeeting van alle tien de marketeers van act legal kantoren is goed te zien hoe er wordt samengewerkt. Via een gedeeld scherm maken collega's gezamenlijke documentatie, waar ieder kantoor bij een *pitch* actuele informatie uit kan halen.

BOOTCAMP IN HET VONDELPARK

Internationaal of niet, een dag op het kantoor aan de rand van het Amsterdamse Vondelpark gaat er niet anders aan toe dan bij menig ander kantoor. Het insolventieteam heeft een lunchmeeting over actuele zaken en nieuwe wetgeving, de sectie arbeidsrecht start de dag met haar wekelijkse jurisprudentie-overleg. In een uur bespreken ze elf recente uitspraken. Uitbuiting van arbeidsmigranten, een ingewikkelde uitspraak over een uitkering voor zieke werknemers, alles komt langs.

Partner Elias van Kampen (44), na afloop: ‘Ik heb bij mijn vorige kantoren veel internationaal werk gedaan en weet goed hoe ik bijvoorbeeld een Amerikaanse ondernemer moet uitleggen dat hij voor ontslag langs het UWV moet, of hoe hij moet onderhandelen met vakbonden.’ Toen Van Kampen drie jaar geleden overstapte van een groot kantoor naar act Fort Advocaten, vroeg hij zich af of een kleiner kantoor wel dezelfde standaarden hanteerde. ‘Ik hecht erg aan kwaliteit, dus eerst zien dan geloven, dacht ik. In dat opzicht is er geen enkel verschil. De organisatie is hier platter, er is weinig bureaucratie, dat vind ik prettiger.’ Katinka Verdurmen (53), samen met Steffens managing partner, beaamt dat: ‘We hebben geen kantoorruimte, dat kan ook niet in zo'n oud pand, maar we lopen veel bij elkaar naar binnen. Je mag alles vragen, er bestaan geen domme vragen.’ Kantoordirecteur Carolien Bonsma (46) is verantwoordelijk voor alle niet-juridische zaken van act Fort Advocaten. Ze vertelt

hoe het kantoor zich ontwikkelt. ‘Toen dit kantoor werd opgericht, stond specialisatie nog in de kinderschoenen, die expertise bouwen we steeds verder uit. Ik laveer, laat iedereen ondernemer zijn, maar we zijn ook een financieel strak geleid kantoor. Het geeft rust als je weet aan welke parameters je moet voldoen. Hoewel advocaten het lastig vinden om te vragen wat een klant van ze vindt, doen we regelmatig klanttevredenheidsonderzoeken. Ook bellen we klanten, al dan niet met een extern bureau, om de kwaliteit van onze dienstverlening te meten.’ Het kantoor groeit, dus het gebouw wordt wel klein, vertelt ze. ‘Maar niemand wil hier weg, we zitten nog liever krap. Deze avond gaat een aantal collega's nog voor een *bootcamp* het Vondelpark in, en iedereen kijkt uit naar een spontane woensdagmiddagborrel in de tuin, of naar de heropening van de bruine kroeg in de kelder. We zijn het *zoomen* zat en kijken er naar uit om elkaar weer structureel te zien op kantoor. Dat bevordert de samenwerking.’

HET ONTWARREN VAN DE KLUWEN DIE **BREXIT** HEET

Advocaten hebben hun handen vol aan de gevolgen van de Brexit. 'Londen heeft bedrijven steeds voorgespiegeld dat Britten geen rechten zouden verliezen. Nu moeten ze ineens de specifieke regels per lidstaat uitzoeken.'

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN

De cijfers spreken tot de verbeelding: sinds het Britse referendum in 2016 tot en met april van dit jaar hebben zo'n 440 financiële instellingen hun activiteiten of delen ervan van het Verenigd Koninkrijk (VK) naar de Europese Unie (EU) verplaatst. De Britse denktank New Financial, die vier maanden na de Brexit de balans heeft opgemaakt, telt daarnaast een verschuiving van 900 miljoen pond aan kapitaal van banken van Londen naar het continent.

De onderzoekers stellen dat de cijfers de werkelijke situatie nog onderschatten. Ze hebben geen zicht op in hoeverre financiële instellingen die al een Europese vestiging hadden aan activiteiten naar het vasteland hebben verplaatst. Bovendien, maar dat valt buiten de aandacht van New Financial, namen ook Britse productie- en handelsbedrijven maatregelen om de handel met de EU na de Brexit zo soepel mogelijk te laten verlopen. En onzichtbaar blijft hoeveel instellingen uit onder meer Azië en de Verenigde Staten (VS), die voor het aansturen van hun Europese activiteiten vaak Londen prefereerden, de afgelopen jaren alsnog voor de EU kozen.

De Brexit had en heeft daarmee enorme juridische consequenties. In het december gesloten handelsakkoord mogen de beide jurisdicties dan wel overeengekomen zijn dat zij geen handelstarieven hanteren, op veel andere vlakken wordt het VK voor de EU gewoon behandeld als elk ander 'derde land'. Dat betekent onder meer dat het verlenen van financiële diensten aan nieuwe voorwaarden onderhevig is, Britse werknemers slechts in beperkte mate binnen de Unie kunnen opereren en productvereisten uiteenlopen.

FINANCIËEL CENTRUM

Financiële instellingen met een vestiging en vergunning in een van de lidstaten kunnen overal in de EU hun diensten aanbieden, legt advocaat Frans van der Eerden (40) van

NautaDutilh uit. 'Na de Brexit kun je met een Engelse vergunning binnen Europa de meeste financiële diensten niet meer aanbieden. Om alsnog een Europees paspoort te verkrijgen, is vereist dat je in een van de lidstaten een vestiging hebt met *substance* en over een vergunning van de lokale toezichthouder beschikt.'

Deze eisen hebben voor de nodige bewegingen gezorgd. Afhankelijk van het type dienstverlening kan een Europese vestiging met drie bestuurders en drie voltijd stafleden voldoende *substance* opleveren, stelt Van der Eerden, maar evenzo was hij betrokken bij het opzetten van vestigingen van een man of twintig. Amsterdam scoort daarbij goed. Volgens New Financial staat de hoofdstad Europees gezien op plek vijf met het binnenhalen van 48 Britse financiële instellingen, of dochters daarvan. Dublin deed tot dusver de beste zaken en trok veel vermogensbeheerders aan, gevolgd door Parijs, Luxemburg en Frankfurt, dat veel banken heeft gehuisvest.

'Amsterdam is vooral succesvol in het aantrekken van handelsplatforms en fintechs, partijen die zich bezighouden met elektronisch betalingsverkeer,' zegt Van der Eerden. 'We hebben hier een goede infrastructuur voor betalingsverkeer en onze toezichthouders zijn er bekend mee. Beursfonds Adyen heeft al laten zien dat je vanuit Nederland met betalingsverkeer groot kunt worden.' In een deel van de gevallen kreeg NautaDutilh aanvragen van Britse fintechs op het bureau, in andere gevallen waren het ondernemingen uit Azië of de VS die anders vanuit het VK zouden blijven opereren. Niet zelden zijn het daarnaast buitenlandse starters die voor het eerst een vergunning aanvroegen.

Volgens Van der Eerden zijn de kaarten binnen Europa nog niet definitief geschud. 'De Franse toezichthouder leek eerder nieuwe toetreders met open armen te ontvangen, maar blijkt

inmiddels strengere eisen te stellen. In Dublin speelt min of meer hetzelfde en zijn kantoren bovendien schaarser geworden. De Nederlandse toezichthouder is streng, maar in ieder geval duidelijk.'

Advocaat Anneloes van Uhm (33) van Van Doorne ziet vanuit haar achtergrond als specialist in grensoverschrijdende financieringstransacties nog een andere reden waarom het VK als financieel centrum aan waarde inboet. 'Veel internationale financieringen worden beheerst door het Engelse recht, zelfs als er geen Britse partij bij betrokken is. Daarbij wordt vaak bepaald dat geschillen door de Engelse rechter moeten worden behandeld. Sinds de Brexit is het echter onzeker in hoeverre uitspraken van Britse rechters binnen de EU worden erkend en moeten extra stappen worden gezet om uitspraken op het continent ten uitvoer te brengen.'

'Sinds de Brexit is het onzeker in hoeverre uitspraken van de Britse rechter binnen de EU worden erkend'

Volgens Van Uhm worden nog steeds veel contracten voor bankfinanciering, zoals voor overnames of vastgoedontwikkeling, in het Engels opgesteld. Toch wist Van Uhm het recent over een andere boeg te gooien. 'Onlangs heb ik partijen ervan weten te overtuigen om voor Nederlands recht te kiezen. Bij de transactie was geen enkele Britse partij betrokken. Het Engelse recht is prima, maar sinds de Brexit kan een alternatief goedkoper uitpakken. Wellicht staan we nu op een keerpunt.'

WERKNEMERS

Waar in de meer abstracte 'haute finance' de gevolgen van de Brexit zich gaandeweg lijken uit te middelen, zijn de barrières voor Britse werknemers die tijdelijk binnen de EU willen werken moeilijker te slechten. Sinds het VK door de EU wordt behandeld als ►

Britse advocaten worden ‘derdelanders’

Met het uittreden van het Verenigd Koninkrijk wordt het optreden van Britse advocaten in een van EU-lidstaten sterk beperkt. Britse advocaten mogen alleen nog onder strenge voorwaarden onder eigen beroepstitel – ‘lawyer’ en ‘barrister’ – binnen de EU optreden. En alleen na het behalen van een rechtenstudie aan een Nederlandse universiteit mag een Brit de titel ‘advocaat’ voeren. Hun positie is daarmee gelijk aan die van advocaten uit andere ‘derde landen’.

Volgens masterstudent Rechten in Leiden Joris van de Riet, die vorig jaar in *Ars Aequi* over het onderwerp publiceerde, hebben de Britten verzuimd om een beter akkoord met de EU te sluiten. ‘Tot 1 januari waren de Britten goed voor twintig procent van alle juridische diensten binnen de EU en exporteerden zij voor 2 miljard euro aan deze diensten naar het continent. De speelruimte voor Britse juridische dienstverleners binnen Europa is na de Brexit tot een minimum teruggebracht, maar je zou hebben verwacht dat de Britten meer voor elkaar hadden willen krijgen.’

Met de Brexit zijn voor de Britten alle Europese richtlijnen vervallen die het uitvoeren van werkzaamheden binnen de EU vergemakkelijken. Advocaten uit een van de lidstaten mogen op basis van de Dienstenrichtlijn uit 1977 incidenteel en onder eigen beroepstitel werkzaamheden in andere EU-landen uitvoeren. De Vestigingsrichtlijn uit 1998 maakt het mogelijk dat advocaten tevens permanent in een andere lidstaat actief zijn. Wel gelden per lidstaat specifieke beperkingen. Zo stelt de NOvA de eis dat advocaten uit andere lidstaten die permanent in Nederland actief willen zijn zich inschrijven op het tableau en in beginsel alleen onder eigen beroepstitel opereren. Optreden in rechte is in beide gevallen eveneens mogelijk, onder voorwaarden.

Voor Britse advocaten is het sinds 1 januari niet langer toegestaan om incidenteel in Nederland werkzaamheden uit te voeren. Volgens Van de Riet is dit nadelig voor bijvoorbeeld Britse advocaten in het mededingingsrecht, die vaak in de EU moeten zijn. Willen ze hier langer opereren, dan kan dat alleen onder de eigen beroepstitel en moeten ze zich beperken tot Brits en internationaal recht. Optreden in rechte binnen de EU is voor *lawyers* en *barristers* uitgesloten.

De weg voor Britse advocaten om uiteindelijk ook de titel ‘advocaat’ te mogen voeren, is met de Brexit praktisch onbegaanbaar geworden. Op basis van de Europese richtlijn uit 2005 die bepaalt dat EU-lidstaten elkaars beroepskwalificaties erkennen, mogen advocaten uit andere lidstaten zich ‘advocaat’ noemen wanneer zij kunnen aantonen dat zij drie jaar lang regelmatig onder de eigen beroepstitel in Nederland hebben geopereerd. Advocaten uit het VK moeten nu eerst een rechtenstudie aan een Nederlandse universiteit hebben gevolgd. Britse advocaten die vóór de Brexit de titel advocaat mochten voeren of hiervoor een aanvraag hadden lopen, behouden hun status, zo meldt de NOvA. Het blijft onduidelijk om hoeveel Britse advocaten het precies gaat. De orde kan op dit punt geen cijfers overhandigen. De meest recente statistieken van de Europese organisatie van advocatenbalies, de Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE), geven enige duidelijkheid. In 2018 hadden zich 195 Britse advocaten in Frankrijk geregistreerd om onder de eigen beroepstitel in het land te mogen optreden, veruit het grootste aantal van alle EU-landen. In Duitsland ging het om 155 Britten. Nederland had in dat jaar 66 geregistreerde EU-advocaten, maar onderscheid naar land maakt de CCBE niet.

‘derde land’ mogen Britse werknemers niet langer dan negentig dagen in het Schengengebied verblijven. ‘Voor Britse bedrijven die tijdelijke opdrachten in Nederland laten uitvoeren door Britse werknemers levert dit grote problemen op,’ zegt Pieter Krop (34) van Kroes Advocaten, dat zich heeft gespecialiseerd in immigratie.

Krop wordt veel benaderd door Britse bedrijven die in Nederland een onderhoudsopdracht hebben en dat

zomaar,’ zegt Krop. ‘Voor deze werknemers is een vergunning nodig. De hoofdregel binnen de EU is dat werknemers uit derde landen geen werkvergunning krijgen, tenzij... Binnen die ruimte proberen wij steeds een passende oplossing te vinden.’

Een andere mogelijkheid zou volgens Krop kunnen zijn dat deze werknemers dan permanent in Nederland komen wonen. ‘Dat is voor de meeste tijdelijke werknemers echter helemaal niet aan de orde en bovendien worden aan een langer verblijf binnen Schengen eveneens strenge eisen gesteld.’ Dit geldt overigens niet voor de ongeveer veertigduizend Britten die al voor 1 januari in Nederland woonden en werkten. ‘Immigratiedienst IND heeft zich in dit geval zeer soepel opgesteld.’

Volgens Krop zijn Britse bedrijven zich pas rond 1 januari van dit jaar echt bewust geworden van de proble-

matiek. ‘Zij zijn boos dat de Britse regering al die tijd heeft voorgespiegeld dat de Britten geen rechten zouden verliezen. Nu moeten ze ineens de specifieke regels per lidstaat uitzoeken.’

HANDEL

Drempels zijn er ook bij de handel met het VK. Martin Krüger (37) van MAAK Advocaten wijst op een belangrijke verandering op het gebied van productveiligheid, specifiek bij de zogenoemde CE-markering. ‘De Britten kennen sinds de Brexit een eigen markeringsysteem. Als gevolg hiervan moeten exporteurs naar het VK aan andere eisen voldoen, waaronder andere documentatie bij het in de handel brengen van producten op de Britse markt.’ Andersom neemt een partij binnen de EU die Britse producten invoert als importeur verplichtingen op zich, bijvoorbeeld om te controleren of de producten aan de Europese wet- en regelgeving voldoen, evenals regis-

‘Door alle veranderingen neemt de Britse markt verder af aan relevantie’

uitvoeren met eigen personeel, zoals bijvoorbeeld Britse duikers die helpen bij de bouw van windmolens op zee. ‘Dat kan sinds de Brexit niet meer

tratie bij nationale instanties. ‘Ons kantoor heeft veel klanten die zich hebben afgevraagd of een Britse toeleverancier niet beter kan worden vervangen door een andere partij die binnen de EU gevestigd is. Door alle veranderingen neemt de Britse markt verder af aan relevantie.’

Britse fabrikanten kunnen als oplossing een vennootschap binnen de EU oprichten die formeel als importeur fungeert, of een gemachtigde aanwijzen die de Britse fabrikant binnen de EU vertegenwoordigt. Multinationals die in beide jurisdicties gevestigd zijn, kunnen volgens Krüger beter met de nieuwe situatie omgaan dan veel bedrijven uit het mkb die vaak juridisch veel moeten aanpassen, waaronder contracten. ‘De Brexit heeft op 1 januari op het gebied van productregelgeving niet direct een enorme chaos veroorzaakt. Aan de andere kant zien we dat bedrijven nog veel onzekerheden en vragen hebben. Nationale toezichthouders hebben strengere controles en handhaving aangekondigd. Dat zal naar verwachting nog consequenties hebben.’ ‘De Brexit heeft grote gevolgen voor de manier waarop bedrijven hun logistiek inrichten en hun contracten vormgeven,’ zegt advocaat Martine de Koning (49) die zich binnen Kennedy Van der Laan bezighoudt met Commercial & International Trade. ‘Al ruim voor de Brexit stelden we voor onze klanten scenario’s op. Dat heeft geleid tot het aanpassen van contracten, bijvoorbeeld ten aanzien van het aanhouden van voorraad, het gebied waarin bepaalde condities worden gehanteerd en tarieven en betalingen. Het doel is meestal om meer flexibiliteit in de contracten te bouwen.’

Als voorbeeld geeft De Koning de situatie waarbij wederverkopers het exclusieve recht hebben om bepaalde merkproducten binnen de EU te verkopen. ‘Met het vertrek van het VK is de gebiedsbepaling onduidelijk geworden. In het contract moet het VK dan eventueel afzonderlijk worden opgenomen. Belangrijker is

dat nu vaak een clause wordt opgenomen wat er moet gebeuren als de EU in omvang afneemt. Dat zag je voorheen nooit, wel de aanname dat de EU groter zou kunnen worden.’ De Brexit leidt daarnaast tot concrete veranderingen in de logistiek. Voorheen werden bijvoorbeeld Chinese goederen die voor de hele EU bestemd waren veelal direct na aankomst in de Rotterdamse haven ingeklaard – wat betekent dat alle administratie werd afgerond en de heffingen werden betaald – waarop deze vervolgens over alle lidstaten werden verdeeld. ‘Nu verscheept men liever meteen vanuit het land van herkomst naar het VK, om te voorkomen dat tweemaal aan deze plichten moet worden voldaan,’ zegt De Koning. ‘Apart vershippen kan niet altijd en het is lastig om onderweg of in de haven de producten voor het VK te scheiden van de lading die is bestemd voor de EU. Daarom kiest men soms voor een *bonded* opslag waarbij producten eerst naar de opslag gaan en pas worden ingeklaard wanneer ze opslag weer verlaten. De vrachtwagens met voor het VK bestemde producten worden dan nooit in de EU ingeklaard, maar alleen in het VK.’ Deze wijziging in de manier van werken veroorzaakt administratieve lasten en heeft soms gevolgen voor de afspraken tussen producent en transporteurs. Bedrijven die voorheen vanuit het VK internationaal actief waren, hebben vaak een entiteit in de EU neergezet. ‘De redenen daarvoor kunnen fiscaal zijn of samenhangen met *governance* of *compliance*, maar het maakt ook de handel op het Europese vasteland gemakkelijker. Britse bedrijven die naar de EU exporteren, zetten steeds vaker een lokale organisatie met opslagfaciliteit in de EU op om te voorkomen dat ze in bijvoorbeeld Azië geproduceerde goederen tweemaal moeten inklaren.’ De Koning sluit positief af: ‘De handel krijgt een tik, maar de banden zijn historisch en economisch sterk. De EU kan het VK niet negeren.’ ■

Frans van der Eerden

Anneloes van Uhm

Pieter Krop

Martin Krüger

Martine de Koning

GEZIEN

ONDERNEMINGSRECHT DOOR DE OGEN VAN STUDENTEN

De nv en de bv, tegenstrijdig belang, bestuurdersaansprakelijkheid in arbitrage en de WHOA, autonome robots en rechtspersonen en blockchain.

In *Ondernemingsrechtjuristen van de toekomst* (Paris, 2021) gaan (oud-)studenten van de Erasmus Universiteit en de

Universiteit van Maastricht in afzonderlijke artikelen in op specifieke onderwerpen binnen het ondernemings- en insolventierecht. Soms werd een scriptie bewerkt, anderen verdiepten zich in een totaal nieuw onderwerp. Zo wordt het verschil tussen de naamloze en de besloten vennootschap en het ontstaan van beide kapitaalvenoot-

schappen beschreven en gaat een student uitgebreid in op de bescherming van de door de Ondernemingskamer benoemde functionaris. Daarnaast wordt het snijvlak tussen het ondernemingsrecht en andere rechtsgebieden en nieuwe ontwikkelingen opgezocht. De studenten besteden ook aandacht aan internationaal dan wel Europees recht. Zo is er een bijdrage over enerzijds de grensoverschrijdende omzetting en splitsing en anderzijds de erkenning van het groepsbelang op Europees niveau. Een nuttige verdieping voor advocaten gespecialiseerd in het ondernemingsrecht.

BLOGS VAN 'GROTERE BROER' OVER MEDISCHE TUCHTZAKEN

Tot persistit! van gezondheidsrechtadvocaat Oswald Nunes, met als specialisme medische aansprakelijkheid, is een selectie van de door hem wekelijks gepubliceerde blogs.

Over het controleren van de leeftijd van een patiënt voorafgaand aan een cosmetische behandeling, of waar een arts op

moet letten als een patiënt meedoet aan een wetenschappelijk onderzoek. In zijn blogs schetst advocaat Oswald Nunes levendig tuchtzaken en beschrijft de les die uit een zaak kan worden geleerd.

Zijn 35-jarig jubileum als advocaat was de aanleiding voor het uitbrengen van zijn boek *Tot persistit!*

Nunes (1958) werkt vrijwel zijn hele carrière als advocaat gezondheidsrecht en stond honderden zorgverleners bij. 'Hij heeft een grenzeloze dossierkennis, en zijn pleitnotities klinken als de Salvator die in de Domtoren hangt,' schrijft gynaecoloog Mieke Kerkhof in één van de drie voorwoorden. Nunes stond haar met succes bij. Kerkhof beschrijft Nunes als 'een grotere broer, die je op het schoolplein helpt met een felle discussie en je vervolgens op de bagagedrager van zijn fiets veilig thuisbrengt'. *Tot persistit!*, Boom Juridisch, Den Haag, 2021.

INTEGER LEIDERSCHAP

Organisaties en hun bestuurders staan behoorlijk onder druk van de maatschappij en media, signaleert auteur en reputatie-expert Frank Peters in zijn nieuwste boek *Het juiste doen als niemand kijkt*.

'De meeste mensen deugen, maar dat geldt niet zonder meer voor onze instituties,' schrijft Alex Brenninkmeijer, lid van de Europese Rekenkamer en hoogleraar Rechtsstaat aan de Universiteit Utrecht in het voorwoord van het nieuwste boek van Frank Peters. 'De tijd leert dat instituties en organisaties geweldig kunnen ontsporen,' schrijft Brenninkmeijer, verwijzend naar de toelagenaffaire bij de Belastingdienst.

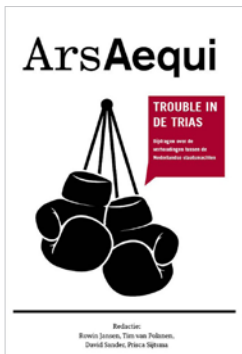
Auteur Peters behandelt in zijn boek de uitgangspunten van ethisch leiderschap. Hij noemt voorbeelden en geeft adviezen. In het boek reflecteren ook tien filosofen en wetenschappers vanuit hun vakgebied op integer leiderschap. Met praktische inzichten en tips op het gebied van reputatiemanagement en integriteit werkt de auteur toe naar een integriteitsframe. Niet alleen bestuurders, ook juristen kunnen hun voordeel doen met dit werk. Het helpt herinneren dat alleen gemaakte afspraken en wet- en regelgeving niet genoeg zijn voor integer en ethisch handelen.

Het juiste doen als niemand kijkt, Lessen uit de ethiek en filosofie over integer leiderschap, Boom, Amsterdam, 2021. Met bijdragen van René ten Bos, Muel Kaptein, Menno de Bree, Ivana Ivkovi, Minke Tromp, Remko van Broekhoven, Rob van Es, Andre Wierdsma, Leonie Heres en Ruud Veltenaar.

TROUBLE IN DE TRIAS

Wie zit op welke stoel? Hoever reikt ieders macht? En hoe hoort de onderlinge verhouding te zijn? De aloude discussie over de rol van de rechter in de *trias politica* laait de laatste jaren weer in volle hevigheid op.

De bundel *Trouble in de trias* (Ars Aequi Libri POD, 2021) bevat een selectie van geactualiseerde Ars

Aequi-bijdragen uit de afgelopen jaargangen over de theorie en de praktijk van de machtenscheidingsleer. Centraal staan de veranderende rechtsstatelijke context, het veranderende politieke krachtenveld en de veranderende rol van de rechter. De politicus of de bestuurder die de rechter verwijt dat hij of zij op de stoel van de wetgever heeft plaatsgenomen, vergeet gemakshalve dat in dat concrete geval vermoedelijk recht werd gesproken *sede vacante*, schrijft Martijn Polak, vicepresident van de Hoge Raad in het voorwoord. Volgens hem zou het werk van de rechter als wetgever-plaatsvervanger meer waardering mogen krijgen. Hij moet er niet aan denken dat de rechter bij iedere lancune in de wet pas op de plaats moet maken en vroom zou prevelen dat het aan de wetgever is om in deze leemte te voorzien. De bundel gaat over die incidentele zaken van de laatste jaren die in dit kader het achttienjaar halen. De rechterlijke oordelen in de Urgenda-zaak, de bestuursrechtelijke stikstof-uitspraken, het SyRI-vonnis van de Haagse rechtbank en de Toeslagenaffaire maakt nadenken over de *trias politica* en daarmee deze bundel actueler dan ooit.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Mr. X. procedeert tegen kind namens cliënt onder bewind

Wat doe je als de bewindvoerder van je cliënt iets vraagt waarvan je kunt denken: is dat nou in haar belang?

Een demente mevrouw is huurster van een woning. Haar volwassen zoon en dochter wonen bij haar in; zij zijn zelf geen mede- of onderhuurders. Op grond van een beschikking van de rechtbank wordt mevrouw tijdelijk in een verpleeghuis opgenomen. Haar goederen worden onder bewind gesteld. Aan het einde van het gedwongen verblijf in het verpleeghuis zegt de bewindvoerder namens mevrouw de huur van haar woning op. Als de kinderen de woning niet vrijwillig verlaten, vraagt de bewindvoerder mr. X namens de moeder een kort geding te voeren tegen haar kinderen om ze te dwingen tot ontruiming. Dat doet mr. X. De zoon dient, met een machtiging van zijn moeder, namens haar een klacht in tegen mr. X. In hoger beroep gaat het alleen nog over de klacht dat mr. X de belangen van mevrouw niet goed had behartigd: zonder die ontruimingsprocedure had zij na haar verblijf in het verpleeghuis met aangepaste zorg weer thuis kunnen gaan wonen. Verweerder wist best dat de ontruiming bedoeld was om mevrouw die mogelijkheid te ontnemen, aldus de zoon. Net als bij de Raad van Discipline wordt die klacht ook in hoger beroep afgewezen. Volgens

het Hof van Discipline verloor klagster (lees: haar zoon) uit het oog dat de huurovereenkomst al was opgezegd toen mr. X bij de zaak betrokken werd. De verhuurder hield de huurster aan de opzegging. Hij wenste niet dat de kinderen in het huis bleven wonen en eiste dat zij de woning ontruimden. De opzegging was dus al onomkeerbaar toen mr. X bij de zaak betrokken raakte. Alleen al daarom kon de klacht niet slagen. Het 'zou onder omstandigheden anders kunnen zijn' als het voor mr. X evident zou zijn geweest dat de opdracht in strijd met de belangen van klagster was, aldus het Hof van Discipline. Maar in dit geval was ontruiming wél in het belang van mevrouw, zij zou immers aansprakelijk zijn voor het niet leeg opleveren na het einde van de huur. Overigens had mr. X had in eerste instantie aangevoerd dat de zoon geen klacht namens zijn moeder kon indienen, omdat de bewindvoerder de zoon daarvoor geen toestemming had gegeven. De Raad van Discipline in Den Haag wees er toen op dat het indienen van een klacht een persoonlijk recht is. Daar gaat een bewindvoerder niet over, die is er voor de centjes (ECLI:NL:TAHVD:2021:60).

Contact
Ingrid Nauta
T 0570 61 30 15
i.nauta@schoemaker.nu
www.schoemaker.nu

Schoemaker advocaten zoekt **twee advocaten**

Je bent een ondernemende, bevoegen en gespecialiseerde advocaat en je hebt zin om samen te bouwen aan een mooi kantoor in hartje Deventer.

Er is ruimte voor een praktijk op het gebied van:

- **ondernemerspraktijk** (arbeidsrecht, contracten, aansprakelijkheid, faillissement) en
- **onroerend goed** (huur/verhuur, project- en gebiedsontwikkeling en aanbesteding)
- **of een zelfstandige praktijk** met een ander profiel

Wij bieden: een ongedwongen kantoor met vijf advocaten, informeel overleg, prettig secretariaat, een ruim pand en een structuur van kostendeling. Aanmelden als duo en/of onder eigen praktijknaam kan ook!

easy advertising

- bundelt doelgroep, titel en budget
- binnen 3,5 minuut voorstel of bevestiging
- Advocatenblad
- bespaart tijd

Aplanner.nl

Voor meer informatie bel Capital Media Services: 024 - 360 77

BUITENLANDSE BALIE

Europese equality of arms

De Europese instituten onderhandelen al jaren over elektronisch bewijsmateriaal in strafzaken. Op het spel staat de equality of arms.

De Raad van Ministers, het Europees Parlement en de Europese Commissie werken samen aan een verordening die justitie in een lidstaat het recht geeft bij buitenlandse digitale dienstverleners gegevens op te vragen die als bewijs kunnen dienen in een strafzaak. Europese regels zijn nodig omdat providers vaak internationaal actief zijn.

De procedure bevindt zich in het eindstadium, maar de CCBE, de koepelorganisatie van Europese balies, is er niet gerust op. De pijn zit 'm onder meer in de zogenaamde Europese productie- of bewaringsbevelen (EPOC), die justitie van het ene land kan uitvaardigen naar een provider in een ander land. De verdediging zou dezelfde rechten moeten krijgen als de aanklager, stelt de CCBE. Concreet moeten advocaten in staat worden gesteld namens verdachten een Europees bevel tot verstrekking of bewaring uit te vaardigen. Daarnaast wil de CCBE dat providers alleen kunnen worden verplicht gegevens te overhandigen die relevant zijn voor het strafrechtelijk onderzoek. De rechter in het land van de provider moet daarvoor toestemming geven. Zonder deze waarborg dient het Europees Parlement de ontwerpverordening te verwerpen, stelt de CCBE.

DE DEALMAKER

Voor de goede saeck

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN

Stibbe zette zich, gratis en voor niets, in voor het voortbestaan van het museum Ons' Lieve Heer op Solder. 'Een juridische blik bij subsidieaanvragen kan helpen,' zegt Jan Reinier van Angeren.

Augustus vorig jaar was het kleine Amsterdamse museum Ons' Lieve Heer op Solder op sterven na dood. Het Amsterdams Fonds voor de Kunst had zojuist de aanvraag voor een vierjarige subsidie van bijna zeven ton afgewezen. Oplopende kosten en opdrogende inkomsten als gevolg van de coronapandemie leken het einde te betekenen voor het authentieke zeventiende-eeuwse woonhuis dat op zolder een katholieke kerk herbergt.

Een commissaris van het museum riep de hulp in van advocatenkantoor Stibbe, dat over een pro bono-praktijk beschikt. 'Wij zien het als echt Amsterdams kantoor als onze plicht om soms maatschappelijke organisaties te steunen die met kwesties zitten die anderen niet kunnen oppakken,' zegt Stibbe-advocaat Jan Reinier van Angeren (49), specialist in bestuursrecht en subsidierecht. Ons' Lieve Heer op Solder was volgens Van Angeren net onder de 'zaaglijn' uitgekomen, wat betekende dat in het geheel geen subsidie werd toegekend. 'Het Fonds voor de Kunst werkt met een puntensysteem. Het museum kwam op zich in aanmerking voor subsidie van ruim zes ton, maar andere aanvragers hadden net wat meer punten vergaard, terwijl de beschikbare middelen door de pandemie bovendien onder druk stonden.' Een onterechte afwijzing, meende de advocaat, die vervolgens een bezwaarschrift opstelde. Daarna ging het snel. De maatschappelijke druk nam toe en de gemeente Amsterdam toverde

ineens alsnog een ander potje tevoorschijn waaruit de vierjarige subsidie kon worden betaald. Van Angeren stelt zich bescheiden op over zijn bijdrage. 'Ik weet niet in hoeverre naar deze oplossing is gezocht omdat de gemeente geen zin had in een juridische procedure bij een van de fondsen waar zij uiteindelijk verantwoordelijk voor zijn. Politieke en publicitaire druk hebben zeker meegespeeld.' Van Angeren trok uiteindelijk eind maart zijn bezwaarschrift in, nadat de nieuwe geldstroom zeker was gesteld.

Aan de aanvraag van de subsidie zelf heeft het volgens Van Angeren niet gelegen, hoewel het Fonds voor de Kunst kritisch was over de houdbaarheid van de ingediende begroting van Ons' Lieve Heer op Solder. De Stibbe-advocaat stelt dat instellingen het aanvragen van subsidies niet moeten onderschatten. 'Kunstinstellingen hebben altijd wat weerstand om hun aanvraag formeel in te kleden, maar een juridische blik kan helpen bij het netjes doorlopen van alle vereiste stappen.'

Boomjuridisch

Leestip!

Tot persistit!

Verzamelde blogs van een defense lawyer in het gezondheidsrecht

Oswald Nunes
ISBN: 9789462909410
eISBN: 9789089745156
1e druk, 2021, 250 pagina's
€ 22,50

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boomjuridisch

LAWYERS FOR LAWYERS

Hoop in Tanzania

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Met de nieuwe president Samia hopen Tanzaniaanse advocaten op betere tijden. De laatste jaren ging het in het land snel bergaf met de rechtsstaat.

Als je Onesmo Olungurumwa's WhatsApp-account bekijkt, zie je niet een foto van de Tanzaniaanse mensenrechtenadvocaat zelf, maar het gezicht van een mevrouw met een rode *hidjab* en een nuchtere blik achter een stevige bril. Het is Samia Suluhu Hassan, de nieuwe president van Tanzania, en Olungurumwa is dolblij met haar.

'President Samia' was vicepresident onder president John Magufuli en volgde hem op toen deze in maart overleed. Velen veronderstellen dat Magufuli is bezweken aan het coronavirus, dat hij van meet af aan niet serieus nam. Hij grapt dat zelfs papaya's positief testten. Sinds mei 2020 werden in Tanzania geen coronacijfers meer bekendgemaakt. De nieuwe president heeft inmiddels een commissie van experts benoemd om haar over de aanpak van de pandemie te adviseren.

ARRESTATIES

Maar de hoop van Olungurumwa richt zich vooral op andere zaken. Hij is naast advocaat ook nationaal coördinator van Tanzania Human Rights Defenders Coalition (THRDC), een organisatie waarin verschillende mensenrechtenorganisaties zich hebben verenigd. 'Wij hebben onder Magufuli veel problemen ondervonden. Het laatste jaar werd het erger. Er waren arrestaties, trainingen werden onderbroken, onze bankrekeningen werden bevroren waardoor we niet verder konden met ons werk. Zelf ben ik een aantal keren gearresteerd. De nieuwe president Samia heeft in de eerste paar weken al een aantal belangrijke dingen gedaan. Onze bankrekeningen zijn – na acht maanden bevroering – weer vrijgegeven. Ze heeft gezegd dat mensen die ten onrechte vastzitten, worden vrijgelaten. Ze spreekt over mensenrechten en neemt maatregelen om de persvrijheid te herstellen.'

En dat is hoognodig, want de laatste jaren werden verschillende media verboden, geschorst, beboet of ge-waarschuwd. Journalisten en andere publicisten werden vanwege met name onlinepublicaties gevangengenomen. Olungurumwa heeft de president namens de mensen-

rechtencoalitie THRDC gefeliciteerd met haar beslissing de persvrijheid te herstellen, maar wijst er in die verklaring ook op dat daarvoor de mediawetgeving moet worden aangepast.

GESCHRAPT

Er moet nog veel meer gebeuren. Lawyers for Lawyers rondde in maart, vlak voor de installatie van de nieuwe president, een rapport af over Tanzania waaruit blijkt dat het snel bergafwaarts gaat met de rechtsbescherming. Zo mogen gedetineerde verdachten alleen in het bijzijn van een bewaker met hun advocaat praten.

Ook staan advocaten zelf onder grote druk. Wie als lastig te boek staat, loopt het risico te worden geschrapt. Een advocaat die dit boven het hoofd hangt, is Jebra Kambole. Hij vertelt: 'Het heeft alles te maken met het soort zaken wat ik doe: ik verdedig politici en mensenrechtenactivisten, heb zaken tegen de staat gewonnen – en Magufuli dulde geen tegenspraak.'

Heeft hij hoop dat de tuchtzaak dankzij de nieuwe president voor hem goed zal aflopen? 'Zolang de samenstelling van het tuchtcollege niet verandert, denk ik niet dat de klacht zal worden

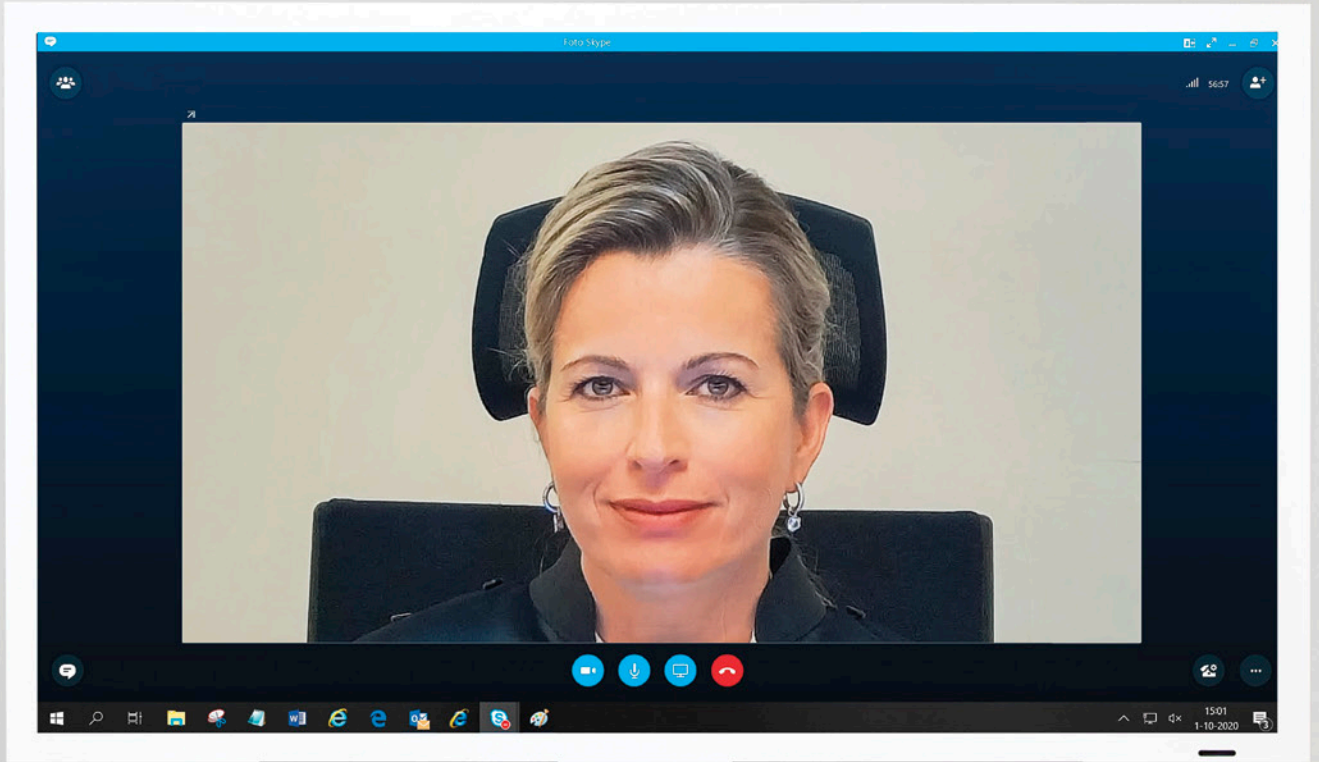
ingetrokken. In dat comité zit één advocaat, de andere twee zijn rechter en openbaar aanklager – degene tegen wie ik strijd in de rechtszaal! Maar als de president wil, kan ze met één telefoontje interveniëren. In Tanzania heeft de president veel macht.'

BENIEUWD

Volgens Onesmo Olungurumwa van de koepel van mensenrechtenorganisaties is het niet vanzelfsprekend dat de president de hervormingen voor elkaar krijgt. 'We zijn hoopvol, maar ook benieuwd. De komende tijd gaan we in gesprek met de regering en alle juridische stakeholders over het belang van mensenrechten en de *rule of law*. We hopen dat buitenlandse ngo's en advocatenordes die lobby ondersteunen en financiële steun willen bieden voor het opleiden van mensenrechtenadvocaten.'

Samia Suluhu Hassan

KNELPUNTEN BIJ VIDEOZITTINGEN IN STRAFRECHT

DOOR / SIGRID VAN WINGERDEN
& GABRY VANDERVEEN
BEELD / MARTIJN GIJSBERTSEN

Noodgedwongen nam videorechtspraak afgelopen jaar een hoge vlucht. Voor- en nadelen werden scherp zichtbaar. Welke lessen zijn er geleerd?

Vanwege de corona-uitbraak sloten de gerechtsgebouwen half maart 2020 plotseling hun deuren. Alleen urgente zaken, zoals raadkamers gevangenhouding, gingen nog door. Andere zaken werden schriftelijk, telefonisch of via videobellen afgehandeld en er werden maatregelen genomen om de gerechtsgebouwen en zittingszalen *coronaproof* in te richten. Sinds mei 2020 zijn de gerechtsgebouwen grotendeels weer open en zijn maatregelen getroffen om de verspreiding van het virus tegen te gaan. Publiek en pers worden beperkt toegelaten en alleen op aanmelding. Om toch zo veel mogelijk zittingen door te kunnen laten gaan, hebben sommige rechtbanken andere locaties gezocht, zoals het WTC in Amsterdam.¹ Van videobellen wordt nog altijd gebruik gemaakt, hoewel het in het strafrecht

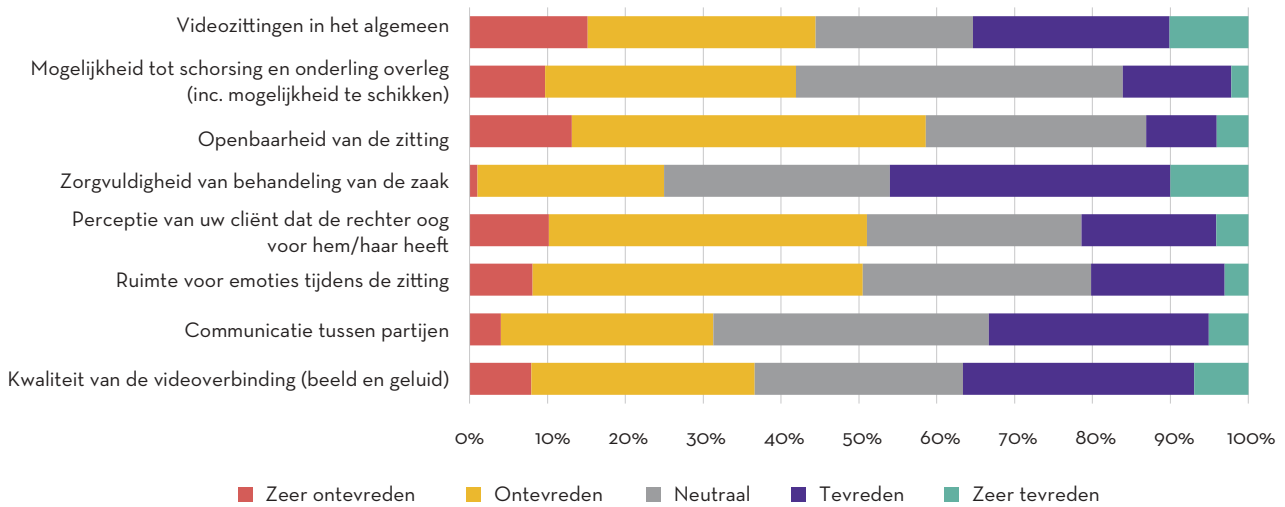
voornamelijk om voorgeleidingen, raadkamers gevangenhouding en pro-formazittingen gaat. Videobellen (door middel van bijvoorbeeld Skype of telehoren vanuit een penitentiaire inrichting (p.i.)) heeft zo z'n voordelen: de verdachte hoeft niet naar de rechtbank vervoerd te worden en lang te wachten in een cel tot de zitting begint. Dat er minder reisbewegingen zijn, bespaart tijd en geld en reduceert besmettingsrisico's. Maar videobellen kent ook nadelen. Hoewel een jaar na de *lockdown* veel stappen zijn gezet om de problemen bij videobellen te verhelpen, is de praktijk weerbarstig. Zo rapporteren rechtbankverslaggevers geregeld dat de verbinding met de verdachte niet goed tot stand komt of dat het geluid hapert, ook in februari en maart 2021 nog.² In september 2020, zo'n vijf maanden

na de eerste *lockdown*, staaften wij in samenwerking met het *Advocatenblad* en marktonderzoeksbureau Tangram de ervaringen van advocaten met de Rechtspraak in tijden van corona. 556 advocaten droegen daaraan bij. Daarvan is in oktober 2020 in het *Advocatenblad* verslag gedaan.³ Deze bijdrage gaat dieper in op de uitkomst van dat onderzoek voor de strafrechtpraktijk, door de antwoorden van de 104 deelnemende strafrechtadvocaten die ervaring hadden met videorechtspraak nader te beschouwen.

TEVREDENHEID OVER VIDEOZITTINGEN: DE MENINGEN ZIJN VERDEELD

We vroegen de strafrechtadvocaten hoe tevreden zij zijn met een aantal aspecten van videozittingen. De resultaten zijn weergegeven in figuur 1. ►

Figuur 1: Tevredenheid met videozittingen (N= 104)

Bijna de helft staat negatief tegenover videozittingen, twintig procent is neutraal en een derde is positief. Het meest negatief beoordeeld worden de openbaarheid van de zitting, de mate waarin de verdachte zich door de rechter gezien voelt en de ruimte voor emotie tijdens de zitting. Uit de antwoorden op de open vragen bleken ook inspraak in de planning, aanwezigheid op de zitting, vertrouwelijke overlegmogelijkheden met de cliënt en de kwaliteit van de videoverbindingen als problematisch te worden ervaren.

INSPRAAK IN PLANNING EN DE VORM VAN DE ZITTING: GEEN OVERLEG, WEL TIJDSLOTEN

De meeste advocaten (60%) zijn slecht te spreken over de mate van inspraak die zij gehad hebben in de wijze waarop de zittingen plaatsvonden. Eén van hen schrijft: 'Er is mij nimmer gevraagd of ik akkoord was met een Skype-zitting. Dit werd gewoon opgelegd.' Advocaten klagen ook dat er nauwelijks rekening werd gehouden met opgegeven verhinderdata, overleg over datum en tijdstip was er niet. Een advocaat zegt dat dat extra lastig was vanwege de thuissituatie: 'De kinderen waren ook thuis en er was geen rustige werkplek.' Bij de planning speelde ook een ander probleem: er waren te weinig

ruimtes in de p.i. vanwaaruit videoverbindingen mogelijk waren, 'zodat cliënten ondanks de coronamaatregelen toch fysiek naar de rechtbank moesten komen of gedwongen werden afstand te doen van hun aanwezigheidsrecht'. Vanwege capaciteitsgebrek in de p.i.'s gingen zittingen soms niet door en als een zaak uitliep, lag de gehele dagplanning overhoop, en moesten andere zittingen worden aangehouden. Meerdere advocaten wezen erop dat de p.i. na 45 minuten de verbinding verbrak, terwijl de zitting nog doorging. Een advocaat vond het bij een grote zaak met meerdere verdachten aan de cliënt 'niet uit te leggen [...] dat hij niet zijn hele zitting kan bijwonen omdat het druk is in de p.i. of de rechtbank: dit raakt het recht van iemand om zijn zitting in het geheel te kunnen volgen en te begrijpen waar het over gaat'. Het capaciteitsprobleem leidde ertoe dat advocaten en cliënten wegens tijdsdruk 'nogal eens door de rechtbank onder druk gezet worden om het kort te houden'.

AANWEZIGHEID OP DE ZITTING: KIEZEN TUSSEN CLIËNT EN RECHTSZAAL

Een ander punt raakte de *equality of arms*. Aanvankelijk waren alleen de rechter en de officier van justitie ter zitting aanwezig, advocaten mochten in de beginperiode van het corona-

tijdperk niet ter zitting verschijnen. Een raadsman maakte mee dat hij bij de raadkamer gevangenhouding zijn standpunt alleen schriftelijk van tevoren mocht indienen maar niet live telefonisch mocht toelichten, omdat dat 'te druk' voor de rechters en griffier zou zijn. Andere advocaten ervoeren dat hun aanwezigheid en die van hun cliënt 'actief werd ontmoedigd'.

De overgrote meerderheid van de advocaten vond het 'absoluut onwenselijk' dat de officier wel, maar de advocaat niet op de zitting kon zijn. De persoonlijke aanwezigheid van alle procesdeelnemers is een essentieel onderdeel van een onderzoek ter zitting, vinden zij. Slechts zes procent van de advocaten was tijdens de zitting op dezelfde locatie als de cliënt, terwijl een derde ervoor koos om fysiek in de rechtszaal aanwezig te zijn en de cliënt per video te laten deelnemen. De overige zestig procent wisselde het af.

DE MOGELIJKHEID OM MET DE CLIËNT TE OVERLEGGEN: 'ÉÉN GROOT KNELPUNT'

Als de advocaat en de cliënt in dezelfde ruimte per video aanwezig zijn bij de zitting (bijvoorbeeld in de p.i.), kan er makkelijk overlegd worden door de *mute*-knop te gebruiken. Sommige advocaten vonden dit goed werken: het is makkelijker dan in

elkaars oor fluisteren, zoals op een normale zitting. Maar bij een zitting waarbij de advocaat in de rechtszaal aanwezig is en de cliënt inbelt vanuit de p.i., is overleg tijdens de zitting 'één groot knelpunt'. Meerdere advocaten gaven aan dat er überhaupt geen gelegenheid tot overleg was. Het is 'het grootste nadeel' van telehoren voor een advocaat, die 'zonder gedegen overleg en adequaat contact met zijn cliënt feitelijk nauwelijks verdediging kan voeren'.

Sommige advocaten vroegen een schorsing aan om te overleggen, maar vanwege de tijdsloten die de p.i.'s hanteren, bood dat ook niet altijd soelaas. Incidenteel werd de mogelijkheid geboden om, voordat de procespartijen in de zaal waren, kort met de cliënt te videobellen: ook niet ideaal omdat de vertrouwelijkheid niet is gewaarborgd.

Overleg *voorafgaand* aan de zitting is ook lastig: 'Het lukt vaak niet om cliënten voorafgaand aan de voorgeleiding nog op een (ver weg gelegen) politiebureau te bezoeken. Bovendien is dit ook qua vergoeding (€ 150) niet haalbaar'. Een advocaat gaf aan dat het ondoenlijk was om bij voorgeleidingen het dossier voorafgaand aan de zitting via de telefoon te bespreken. Weer een ander wees erop dat dossiers pas laat werden verstrekt, waardoor het onmogelijk was om ze nog te bespreken.

Kwaliteit van de videoverbindingen: 'dramatisch'

Enkele advocaten vonden de kwaliteit van de videoverbindingen 'over het algemeen prima'; zij zouden wel meer zaken via videobellen willen afdoen. Voor de meeste advocaten is het 'een drama'. Verbindingen vielen vaak uit, of 'het beeld viel uit en kwam niet terug'. Soms was alleen de voorzitter van de meervoudige kamer in beeld, of stond de camera zo ver bij de rechters vandaan dat de advocaat hun gezicht niet kon zien. Regelmatig viel de verbinding weg, en moest de advocaat later van zijn cliënt vernemen hoe de zaak was afgelopen.

Kritiek was er ook over de geluidskwaliteit: 'Iedere zitting kwam het voor dat het geluid of het beeld wegviel, waardoor argumenten niet goed overkwamen.' Tolken waren onverstaaenbaar, omdat er niet simultaan werd getolkt: 'Mijn cliënt begreep niets van het verloop van de zitting.' Een andere advocaat beklagde zich erover dat zijn cliënt tijdens het telehoren vanuit de p.i. werd gestoord door hard pratende mensen in de ruimte naast hem. Ook waren er twijfels over de beslotenheid van een verbinding: wie kunnen er allemaal meeluisteren? Daarnaast gaven meerdere advocaten aan dat het 'lastig zo niet onmogelijk' was om stukken te bekijken.

Openbaarheid

Met betrekking tot de openbaarheid van de Rechtspraak liepen de meningen van de strafrechtadvocaten uiteen. De één vond dat de openbaarheid van zitting 'ernstig werd geschaad'. De ander zag niet zo'n probleem: 'Als we eerlijk zijn, wordt de Rechtspraak enkel door journalisten gecontroleerd [...].⁴ De burger komt veelal voor zijn lol'. Meerdere advocaten opperden dat het probleem van de beperkte toegang voor het publiek opgelost kan worden door videozittingen te streamen.

HOE VERDER?

Vidorechtspraak kan in sommige typen zaken blijven

We vroegen de advocaten ook om de blik vooruit te richten: in welk type zaak zou in de toekomst gebruikgemaakt kunnen worden van videoverbindingen?

Waar veel advocaten het over eens zijn: inhoudelijke behandelingen zijn in ieder geval *niet* geschikt voor een videobehandeling. 'De rechter moet de verdachte kunnen zien om tot een goede beslissing te komen,' zeggen ze. Ook zaken met jeugdige of kwetsbare verdachten moeten fysiek plaatsvinden. Net als zaken met tolken, en zaken met veel procesdeelnemers (zoals Veilig Thuis, de Raad

en andere instellingen).

Wat volgens meerdere advocaten *wel* per video kan, zijn 'kleine hapsnappzittingen omdat het veel tijd scheelt en het zorgt voor een snelle afhandeling'. Genoemd worden de raadkamer gevangenhouding, voorgeleidingen bij de rechter-commissaris, regiezittingen en getuigenverhoren. Ook raadkamerzaken over bezwaar tegen inbeslagname, klaagschriften rijbewijs, omzetting taakstraf en vorderingen tenuitvoerlegging kunnen volgens een advocaat per video plaatsvinden. Sommige advocaten vinden dat eenvoudige verkeerszaken, of zelfs alle politierechterzaken ook per video afgehandeld kunnen worden. Een advocaat noemt ook politieverhoren, OM-strafbeschikingszittingen en TRIP-zaken, waar normaliter lange wachttijden voor zijn. Of de verlenging van een tbs-maatregel waartegen de onder tbs gestelde zich niet verzet.

Verschillende advocaten wijzen erop dat de beslissing om gebruik te maken van videoverbindingen niet alleen af zou moeten hangen van het type zaak, maar ook van de instemming van de verdachte: 'Een videoverbinding is nuttig als de cliënt geen behoefte heeft *live* aanwezig te zijn, bijvoorbeeld een bekende verdachte die anders een dag in de cel in de rechtbank moet wachten.' Een andere advocaat formuleert het zo: 'Het zou een recht moeten zijn om aan te geven of je telefonisch of via beeldbellen gehoord wilt worden, niet iets dat wordt opgelegd door de Rechtspraak of het Openbaar Ministerie.' Bovendien zou, volgens een aantal advocaten, ook het belang van openbaarheid in de afweging meegewogen moet worden.

VERBETERPUNTEN

Als videoverbindingen in de toekomst gebruikt blijven worden, hebben advocaten nog wel suggesties voor verbeterpunten. Ten eerste op technisch vlak. Meerdere advocaten zouden graag zien dat gebruik wordt gemaakt van één softwaresysteem ►

bij alle rechtbanken, 'in plaats van dat iedere rechtbank iets anders gebruikt'. Daarbij wil men ook graag geïnformeerd worden over hoe de privacy bij die software is gewaarborgd.

Een ander punt van aandacht is de cameraopstelling in de rechtbank. Meerdere advocaten zeggen dat de betrokkenen elkaar nu niet altijd goed kunnen zien, of dat de cliënt de advocaat bijvoorbeeld op de rug kijkt en dat werkt niet. 'Een advocaat moet ook gebaren en uitdrukkingen van een partij kunnen zien om al dan niet verhelderend te kunnen ingrijpen en om misverstanden te voorkomen. Dat moet geborgd zijn in de (technische) opzet van een videozitting.' Ten slotte vinden advocaten dat de Rechtspraak meer oog mag hebben voor de belangen van de verdachte en de advocatuur. Een advocaat schrijft dat 'de rechterlijke macht de neiging heeft oplossingen te zoeken die ten koste gaan van de justitiabelen, niet van henzelf. De rechterlijke macht is erg gemakkelijk met het schrappen van rechten van verdachten'. Nu trekt de advocatuur aan het kortste eind: 'Rechters willen geen fysieke zittingen zonder schermen en liefst digitaal, terwijl de advocaat in minikamers op het politiebureau of op kantoor zit met cliënten om zitting en overleg tijdens zitting mogelijk

te maken. De rechten en belangen van advocaten zijn tijdens coronatijd en -beleid ondergesneeuwd en er is onvoldoende rekening gehouden met hun veiligheid en belangen. Ik vond en vind dit zorgelijk.'

CONCLUSIE

Het *survey* waaruit wij putten is een halfjaar geleden afgenomen. Een belangrijke vraag is dus of de bevindingen nog actueel zijn. Uit berichten op sociale media, rechtbankverslaggeving en uit informele gesprekken met rechters en advocaten hebben wij de indruk dat een aantal problemen inmiddels zijn opgelost. Alle p.i.'s hebben inmiddels een digitale zittingszaal⁵ en er wordt vaker gewerkt met een *livestream* om de openbaarheid te borgen. Toch blijkt uit rechtbankverslaggeving en gesprekken met rechters en advocaten dat de meeste knelpunten nog altijd bestaan. Wij menen dat de volgende conclusies nog altijd houdbaar zijn: over het algemeen vinden strafrechtadvocaten dat efficiëntie niet ten koste van de belangen van de verdachte mag gaan. Ook zou de Rechtspraak meer aandacht moeten hebben voor de belangen van de advocatuur, bijvoorbeeld met betrekking tot de planning van een zaak en de beslissing over of een zaak via een videoverbinding kan worden

afgedaan. Verschillende advocaten merken op dat de videozittingen voor hen en hun cliënt niet altijd coronabesmettingsrisico's beperken: de rechter en de officier zijn dan wel op veilige afstand, maar als de advocaat samen met zijn cliënt aan de zitting wil deelnemen vanuit de p.i., dan zitten zij soms ook nog met de medeverdachte en diens advocaat in een krap kamertje te dicht bij elkaar.

Het belangrijkste knelpunt is nog altijd de onmogelijkheid om tijdens de zitting met de cliënt te overleggen als advocaat en cliënt niet in dezelfde ruimte zijn.

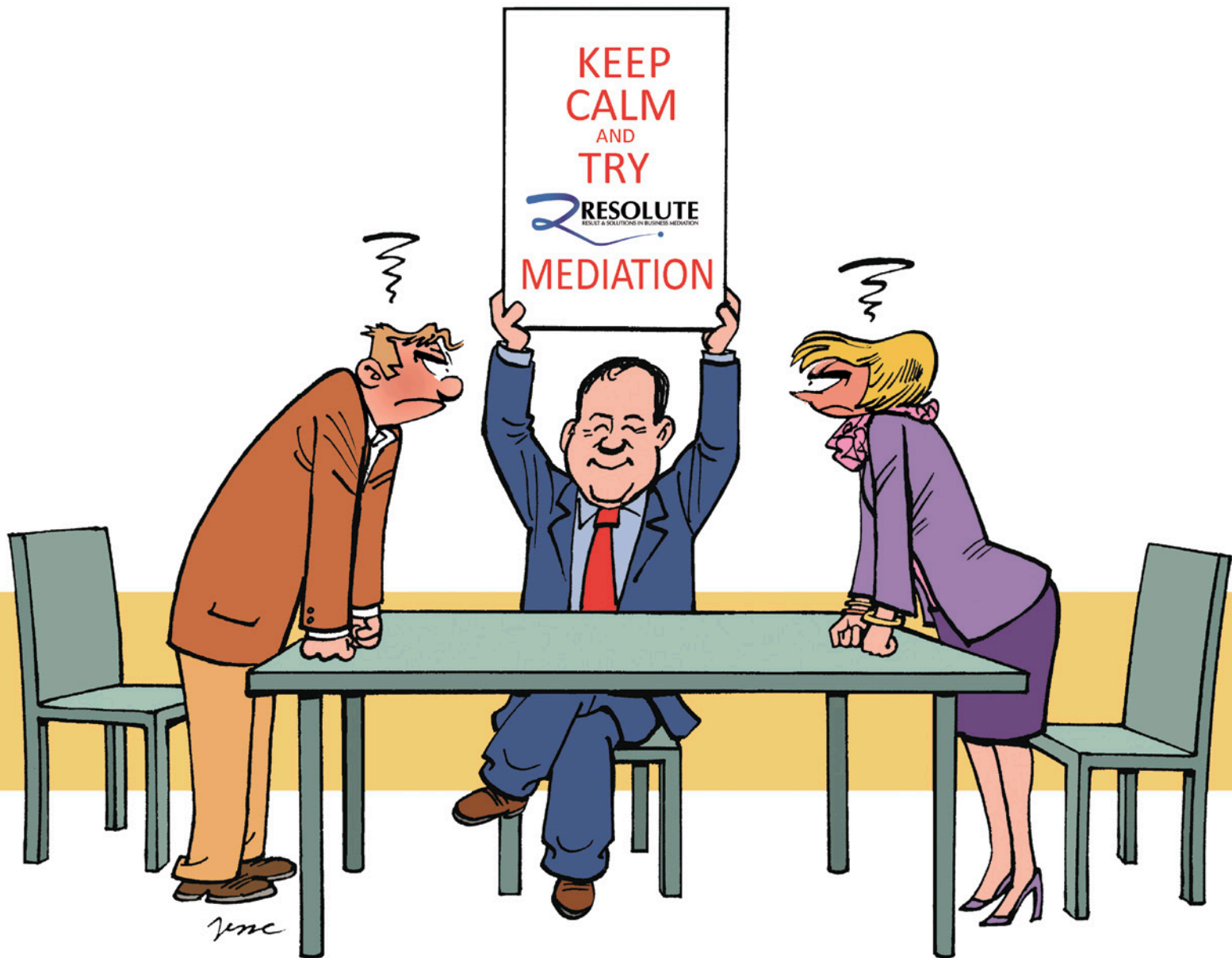
Toch zien advocaten ook positieve kanten aan videorechtspraak. Een deel vindt dat videorechtspraak ook na het coronatijdperk ingezet kan blijven worden – mits inhoudelijke zittingen wél fysiek plaatsvinden. Mocht videorechtspraak blijven, dan moet er aandacht worden besteed aan de kwaliteit van de videoverbindingen – maar vooral aan de mogelijkheden voor advocaten om vertrouwelijk te kunnen overleggen voorafgaand en tijdens een zitting. ■

Sigrid van Wingerden is universitair hoofddocent bij het Instituut voor Strafrecht & Criminologie aan de Universiteit Leiden.

Gabry Vanderveen is criminoloog aan de Erasmus School of Law.

NOTEN

- 1 <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Amsterdam/Nieuws/Paginas/Rechtbank-Amsterdam-opent-zittingszalen-in-WTC.aspx>.
- 2 Zie bijvoorbeeld Wietske Koen: <https://www.lc.nl/friesland/noardeast-fryslan/Rechter-Leeuwarden-boos-op-gevangenis-Almelo-en-eist-actie-26480174.html> en daaraan gerelateerd <https://www.lc.nl/friesland/Justitie-onderzoekt-ruis-op-lijn-tussen-gevangenis-en-rechtbank-26480777.html> en Twitterberichten van Saskia Belleman op 11 maart.
- 3 S. Droogleever Fortuyn, 'Onderzoek videorechtspraak. Echt contact met de rechter blijft onmisbaar', *Adv.bl.* 2020, 8, p. 10-16.
- 4 Overigens kan ook (nog steeds) maar een beperkt aantal journalisten aanwezig zijn en is in het geval van een verbinding het beeld en geluid niet altijd optimaal. Dit maken wij op uit diverse berichten op sociale media van rechtbankverslaggevers.
- 5 Aldus Gerard Bakker, hoofd directeur van de Dienst Justitiële Inrichtingen in zijn blog: <https://www.strafrechtketen.nl/actueel/weblog/2021/03/doorgeefcolumn-bakker>.

Conflictbemiddeling door ondernemende professionals

Betrouwbaar, effectief en vindingrijk

Oog voor behoud van de relatie

Onderscheidende werkwijze

Resolute: het verschil in uw geschil

+31 71 535 81 80 • www.resolute-mediation.nl

Ook voor het inzetten van externe vertrouwenspersonen kunt u bij ons terecht:

www.resolute-vertrouwenspersonen.nl

Boomjuridisch

Nu beschikbaar

Arbeidsrechtelijke themata – Bijzondere arbeidsverhoudingen

*Een unieke bundeling van
bijzondere regelingen en
een 'must have' voor elke
arbeidsrechtjurist!*

Onder redactie van:
Prof. mr. dr. G.W. van der Voet
ISBN: 9789462909304
eISBN: 9789089745040
3e druk, 2021, 908 pagina's
€ 97,50

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boomjuridisch

Juridische kwesties
die zijn weggezaakt

Ouderdomsclausule reikt steeds verder

DOOR / LAURA VAN DIJK-OOSTWOUDER

De ouderdomsclausule is langzamerhand standaard bij de verkoop van een huis. Uit recente jurisprudentie blijkt dat de clausule inmiddels ook niet voor de hand liggende gebreken mag bevatten, constateert civilist Laura van Dijk-Oostwouder.

De ouderdomsclausule: een clausule die de aansprakelijkheid van de verkoper beperkt en waarmee wordt afgeweken van het conformiteitsleerstuk (artikel 7:17 BW). De verkoper kan in beginsel niet aansprakelijk worden gehouden voor gebreken die verband houden met de ouderdom van de overgedragen woning. De koper mag bekend worden geacht met de ouderdom van de woning. Uit de rechtspraak blijkt dat de op een koper rustende onderzoeksplicht zwaarder gaat wegen op het moment dat een ouderdomsclausule in de koopovereenkomst is opgenomen.¹

PRAKTIJK

Ik merk in mijn praktijk dat kopers zich niet bewust zijn van de verstrekende gevolgen die de ouderdomsclausule met zich kan brengen. Zeker in de huidige markt tekenen kopers zonder knippen een koopovereenkomst. Kopers zijn zich onvoldoende bewust van het feit dat ze 1-0 achterstaan op het moment dat een gebrek – dat mogelijk verband houdt met de ouderdom van de woning – zich voordoet en zij een handtekening hebben gezet onder een koopovereenkomst met ouderdomsclausule. De ouderdomsclausule kan inmiddels aangemerkt worden als een vrij standaardbepaling in de koopovereenkomst. Dit is opmerkelijk daar de ouderdomsclausule geen standaardbepaling in de NVM-koopakte is en deze handmatig door de verkoopmakelaar zal zijn toegevoegd. In mijn praktijk (en ook in de jurisprudentie)

zie ik geschillen over de ouderdomsclausule bij woningen van nog geen vijftien jaar oud.² De juridische geldigheid buiten beschouwing latende, constateer ik dat er tegenwoordig nogal gemakkelijk naar de ouderdomsclausule wordt gegrepen.

RECHTSPRAAK

Uit de rechtspraak blijkt dat rechters de strekking van de ouderdomsclausule verschillend uitleggen en dat de formulering bepalend is voor de uitleg en betekenis. Gebreken die bewezen zijn toe te schrijven aan de ouderdom van de woning vallen hoe dan ook onder de ouderdomsclausule. Het is de vraag of de exoneration ook specifiek in de ouderdomsclausule benoemde gebreken omvat zoals bijvoorbeeld (de kwaliteit van) de fundering, de vloeren, het dak, de leidingen voor elektriciteit, water en gas – ongeacht of deze gebreken samenhangen met de ouderdom van de woning. Enerzijds is er de beperkte uitleg hetgeen erop neerkomt dat enkel gebreken die het gevolg zijn van de ouderdom van de woning onder de ouderdomsclausule vallen. Deze restrictieve uitleg wordt veelal gegeven op het moment dat sprake is van een algemeen geformuleerde clausule

met daarin een niet-limitatieve opsomming voor elk denkbaar gebrek en met daarin bijvoorbeeld de bewoordingen ‘onder andere’ of ‘onder meer’. In dit geval achten rechters het aannemelijk – met inachtneming van de Haviltex-maatstaf – uitsluitend de gebreken die verband houden met de ouderdom van de woning onder de ouderdomsclausule te laten vallen.³ Anderzijds is er de ruimere uitleg, die inhoudt dat de exoneration (mede) gericht is op specifiek in de ouderdomsclausule benoemde gebreken zonder dat deze gebreken uitdrukkelijk verband houden met de ouderdom van de woning. In 2016 overwoog het Gerechtshof Den Bosch dat in de ouderdomsclausule onomwonden stond opgenomen dat de verkoper niet instond voor de kwaliteit van de funderingen en dat uit de formulering niet was op te maken dat de uitsluiting van aansprakelijkheid beperkt zou zijn tot ouderdomsgebreken.⁴ Dat met de ouderdomsclausule een beperkte strekking was beoogd, lag volgens het hof niet voor de hand. In lijn met dit arrest overwoog het Gerechtshof Den Haag in 2019 dat de uitsluiting van aansprakelijkheid mede van toepassing was op de in de ouderdomsclausule expliciet genoemde vloeren.⁵

NOTEN

- 1 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 12 mei 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:3682, r.o. 5.11.
- 2 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 18 december 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:11063.
- 3 Gerechtshof Amsterdam 17 december 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:4501.
- 4 Gerechtshof Den Bosch 26 januari 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:193, r.o. 3.4.6.
- 5 Gerechtshof Den Haag 5 november 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:2835.

Betaal sociale kantoren voor opleiding stagiairs

DOOR / ERIK VERWEIJ

Een intensievere samenwerking tussen commerciële en sociale kantoren, met open beurs, is voor iedereen voordelig, stelt de Rotterdamse advocaat Erik Verweij.

Er bestaat een onzichtbare kloof binnen onze beroepsgroep die steeds zichtbaarder wordt. Sociaal advocaten die zich met name bezighouden met gesubsidieerde rechtsbijstand aan mensen met een kleine beurs en commercieel advocaten die honderden euro's per uur factureren aan hun beursgenoteerde cliënten leggen weliswaar dezelfde eed af, maar soms lijken de overeenkomsten daar dan ook wel op te houden.

Deze kloof tussen sociaal en commercieel zorgt voor veel onbegrip en wantrouwen binnen onze beroepsgroep. Veel sociaal advocaten beschouwen commercieel advocaten niet primair als vakgenoten – ook wel, confrères – maar eerder als exotische diersoorten, en vice versa. Ik meen dat een intensievere samenwerking tussen de commerciële en sociale advocatuur noodzakelijk is om te voorkomen dat we verder uit elkaar groeien en kan zorgen voor een kwalitatief betere beroepsgroep.

ONDERBETAALD

De sociale advocatuur is overwerkt en onderbetaald, vooral als gevolg van bezuinigingen op de gesubsidieerde rechtsbijstand. De vergoeding voor het werk is te laag en er moet te veel werk worden gedaan om rond te komen. Commerciële advocatenkantoren hebben andere uitdagingen. Veel commerciële advocatenkantoren hebben grote moeite hun stagiairs voldoende proceservaring te bieden om aan hun opleidingsverplichtingen te voldoen. Dit vereiste omvat (slechts)

vijf zelfstandige optredens in rechte en tien geschreven processtukken binnen een periode van drie jaar. Stagiairs van commerciële kantoren die een deel van hun stage aan fusies en overnames hebben gewerkt en het andere deel in teamverband hebben geassisteerd bij complexe procedures waarbij de zitting uiteindelijk wordt gedaan door de partner, halen deze opleidingsverplichting met veel moeite en kunst- en vliegwerk van hun werkgevers.

Commerciële kantoren zijn daarom genoodzaakt sommige stagiairs te detacheren bij rechtsbijstandsverzekeraars zodat de stagiairs toch voldoende proceservaring opdoen. Ook worden de complexe en tijdrovende zaken overgenomen van rechtsbijstandsverzekeraars. Stagiairs krijgen de verantwoordelijkheid voor deze 'opleidingszaken'. Daarbij worden zij aangemoedigd om elke beschikbare opleidingszaak zo veel mogelijk te delen met andere stagiairs. Dat moet ook wel, omdat het aantal beschikbare opleidingszaken beperkt is. Het gevolg is véél stress voor de stagiair (zo weet ik uit ervaring), een beperkte mate van ervaring met zelfstandig procederen, stagiairs die extreem veel tijd kwijt zijn aan deze opleidingszaken (rechtsbijstandsverzekeraars dragen vanzelfsprekend de lastige cliënten of complexe zaken als eerste over) en daardoor gefrustreerd en ongemotiveerd raken, en weinig waardering hebben voor het nobele werk van de sociale advocatuur.

SAMENWERKINGSVERBANDEN

Commerciële en sociale kantoren zijn op zéér kleine schaal gaan experimenteren met samenwerkingsverbanden. Een veelgenoemd voorbeeld is de samenwerking tussen Meesters aan de Maas en Houthoff.¹ De stagiair krijgt een stoomcursus jeugdrecht, familierecht en slachtofferrecht en gaat daarna voor enkele weken intern aan de slag bij Meesters aan de Maas. De stagiair verruilt de Zuidas voor Rotterdam-Zuid, de *legal counsel* als cliënt voor het gezin met complexe problemen, en ontdekt zo het bestaan van een nieuwe wereld met allerlei onbekende problemen. Dit soort samenwerkingen kunnen waardevol zijn voor zowel de stagiairs, de commerciële kantoren als de sociale kantoren. De samenwerking tussen Meesters aan de Maas en Houthoff bestaat nog steeds en is zelfs uitgebreid naar andere sociale advocatenkantoren in Rotterdam en Amsterdam.

INTENSIVERING

Onlangs werd bekend dat minister Dekker op zoek gaat naar manieren om de samenwerking tussen sociale en commerciële kantoren verder te intensiveren.² Ik meen dat dit een zeer verstandig idee is. Een intensievere samenwerking die op de juiste manier is vormgegeven, kan voor zowel de sociale advocatuur als de commerciële advocatuur belangrijke voordelen opleveren en de onderlinge solidariteit tussen advocaten vergroten. Voordat ik verderga, merk ik op dat deze samenwerking nóóit mag worden

gebruikt als excuus om niet méér te hoeven investeren in ons systeem van gesubsidieerde rechtsbijstand. De overheid is verantwoordelijk voor een effectieve rechtsbescherming voor hen die dat zelf niet kunnen betalen, en daarvoor is simpelweg ook meer geld nodig.

Ook merk ik op dat alles staat of valt met de juiste invulling van de samenwerking. Sommige rechtsgebieden of dossiers zullen ongeschikt zijn voor commerciële stagiairs, en ook dan nog zullen deze stagiairs begeleiding nodig hebben. Deze begeleiding zou overigens uitstekend (deels) door de commerciële kantoren verzorgd kunnen worden. Deze kantoren hebben nu ook al Litigation Opleidingsprogramma-coördinatoren in dienst, en bovendien zijn commerciële kantoren nu ook veel tijd en geld kwijt aan hun stagiairs in een zoektocht naar voldoende proceservaring. Wellicht zijn er zelfs sociaal advocaten die in de afgelopen jaren genoodzaakt waren om te stoppen met hun praktijk, en die nu op deze manier bij commerciële kantoren het opleidingsprogramma kunnen verzorgen. Onschatbare kennis en ervaring wordt behouden, gedeeld en vermenigvuldigd.

Een samenwerking die voor beide partijen voordelen oplevert, hoeft niet verplicht te worden, hoogstens aangemoedigd en gefaciliteerd. Hoewel ik niet principieel tegen een verplichte maatschappelijke bijdrage van de grote commerciële kantoren ben, meen ik dat een verplichting de kwaliteit van juridische hulpverlening niet ten goede gaat komen. Belangrijker nog: ik meen dat een verplichting niet nodig zal zijn omdat samenwerking uit zichzelf al voldoende voordelen kan bieden.

Met inachtneming van deze voorbehouden kunnen intensivering en schaalvergroting van dit soort samenwerkingen grote voordelen opleveren voor alle betrokkenen. Stagiairs van commerciële kantoren krijgen de kans om van dichtbij te ervaren hoe essentieel en uitdagend het werk van de sociale advocatuur is. Dit vergroot

de waardering voor de sociale advocatuur en levert op termijn mogelijk meer advocaten op die doorstromen van commercieel naar sociaal. In het slechtste geval zullen commerciële advocaten zich vaker uitspreken in solidariteit met de sociale advocatuur, zoals ook bij de demonstraties in 2018. Stagiairs doen zowel proces- als praktijkervaring op die in hun verdere carrière goed van pas komt – ook als zij zich nooit meer daadwerkelijk met sociale advocatuur bezighouden. Stagiairs krijgen ten slotte de kans om hun opleidingsverplichtingen op een zinvolle en maatschappelijk relevante manier invulling te geven – in plaats van dat zij worden ingezet als vliegende keepers bij rechtsbijstandsverzekeraars om daar de kosten te drukken.

VERGOEDING

Voor de sociale advocatenkantoren geldt dat een samenwerking erop moet zijn gericht dat ook zij hiervan profiteren. Dat is een uitdaging. Stagiairs zullen nu eenmaal niet binnen enkele weken een grote hoeveelheid werk kunnen verzetten en vragen ook aandacht en begeleiding. Het is daarom belangrijk om open te staan voor het idee dat commerciële kantoren een vergoeding gaan betalen voor het mogen plaatsen van hun stagiairs bij sociale kantoren. Bij sommige samenwerkingen gebeurt dit al. Voor het sociale kantoor is dit een welkome extra inkomstenbron, en voor het commerciële kantoor een prima investering. Stagiairs halen in korte tijd alle benodigde procespunten (in plaats van maandenlang te moeten stoeien met opleidingszaken) en krijgen een maatschappelijk betrokken stagiaire terug. Ten slotte – en dit is het belangrijkste

punt van mijn betoog – zorgt een intensievere samenwerking ervoor dat sociale en commerciële advocaten elkaar beter leren kennen en begrijpen, en voor minder polarisatie binnen onze beroepsgroep. Advocaten gaan elkaar méér als vakgenoten of confrères beschouwen, en dat is bijzonder waardevol voor onze beroepsgroep als geheel. Discussies over de verhouding tussen sociaal en commercieel verzanden bijna altijd in stereotypes: ‘Die Zuidas-cowboys geven toch geen donder om hoe het gaat met mensen die het slechter hebben’ aan de ene kant, en ‘Toevoeginkjes zijn toch altijd ruzies tussen boze burens over overhangende takken?’ aan de andere kant. Team Sociaal en Team Commercieel praten regelmatig over elkaar maar nog te weinig mét elkaar. Het zou wat mij betreft een fantastische ontwikkeling zijn als alle advocaten van dichtbij kunnen ervaren dat in beide kampen buitengewoon kundige en integere vakgenoten zitten met hun hart op de juiste plaats met unieke kwaliteiten waar wederzijds van te leren valt.

Als wij dit alles kunnen bereiken en alle betrokken partijen daar beter van worden, dan zie ik geen enkele reden waarom dit soort samenwerkingen niet snel grootschalig en vrijwillig kunnen worden uitgerold. Ik hoop dan ook dat confrère Walter Hendriksen slaagt in zijn missie als kwartiermaker om de samenwerking tussen de commerciële en sociale advocatuur te verstevigen.³

Erik Verweij is specialist ondernemingsrecht en verbintenissenrecht bij YUR Advocaten & Consultants in Rotterdam.

NOTEN

- ¹ *Adv.bl.* 2 april 2019, ‘Reikt Big Law sociale kantoren de helpende hand?’, geraadpleegd via <https://www.advocatenblad.nl/2019/04/02/gefinancierde-rechtsbijstand-reikt-big-law-sociale-kantoren-de-helpende-hand/>.
- ² *Adv.bl.* 20 januari 2021, ‘Dekker: commerciële advocaat mogelijk dwingen tot sociaal werk’, geraadpleegd via <https://www.advocatenblad.nl/2021/01/20/dekker-commerciële-advocaat-mogelijk-dwingen-tot-sociaal-werk/>.
- ³ *Mr.* 5 februari 2021, *Hendriksen kwartiermaker voor solidaire advocatuur*, geraadpleegd via <https://www.mr-online.nl/hendriksen-kwartiermaker-voor-solidaire-advocatuur/>.

Stagiairs niet de oplossing

DOOR / MARJOLEIN RIETBERGEN & IVAR BROUWER

Het idee dat de inzet van stagiairs de problemen binnen de sociale advocatuur oplost is naïef, betogen advocaten Marjolein Rietbergen en Ivar Brouwer in antwoord op de suggestie van hun Rotterdamse collega Erik Verweij.

Drie jaar geleden startten Meesters aan de Maas (MadM) en Houthoff een samenwerkingsproject. Dat begon met één (destijds) advocaat-stagiair bij Houthoff (Ivar Brouwer) die zijn moeder (Marjolein Rietbergen) vroeg een tijdje te kunnen meedraaien in de sociale praktijk van MadM. Doel was deze praktijk van dichtbij te kunnen meemaken en tegelijkertijd de benodigde proceservaring op te doen. Dat bleek een gouden greep, maar is geen wondermiddel zoals door sommigen wordt beweerd. Inmiddels draaien jaarlijks meerdere advocaat-stagiairs van Houthoff mee in de praktijk van MadM.¹ Naar aanleiding van de aandacht voor dit project (als voorbeeld van hoe commerciële advocatuur de sociale advocatuur zou helpen), schreven wij een artikel dat binnenkort wordt gepubliceerd in het tijdschrift *Relatierecht & Praktijk*.

In het artikel van Erik Verweij lijkt de wens verscholen dat met dergelijke projecten de structurele problemen in de sociale advocatuur kunnen verdwijnen. Alhoewel dat ook onze wens is, is de daaraan ten grondslag liggende gedachte helaas naïef. Er past terughoudendheid bij de waardering van de impact van dit soort samenwerkingsprojecten. De grondgedachte van de samenwerking is bepaald niet dat 'de grote broer het kleine zusje wel even helpt'. De jonge Houthoffers leren meer van MadM en de gespecialiseerde sociale praktijk dan zij ooit hadden kunnen inschatten.

Samenwerkingen zoals deze zijn waardevol voor de betrokken advocaten en balie als geheel. Maar de inzet van advocaat-stagiairs van commerciële kantoren is niet de oplossing voor de structurele en omvangrijke problemen binnen de sociale advocatuur.

Daar waar grote belangen op het spel staan – van bedrijfsovername tot uithuisplaatsing van een kind – moet eenieder beroep kunnen doen op een ervaren, gespecialiseerde advocaat die er niet 'verplicht bijklust'. Gekeken moet worden naar hetgeen de sociaal advocaten zelf aangeven nodig te hebben en naar hetgeen (bijvoorbeeld) volgens de Commissie-Van der Meer broodnodig is.² De sociale advocatuur is primair geholpen met de geïdentificeerde structurele investering van jaarlijks 127 miljoen euro; niet met de inzet van advocaten die geen specialistische kennis binnen dit rechtsgebied hebben. Samenwerkingen juichen wij toe maar dan wel vanuit het besef dat daarmee primair de advocaat-stagiairs zijn geholpen en niet de sociale advocatuur.

Daarbij is ook van belang te onderkennen dat het risico bestaat dat de sociale advocatuur afhankelijk wordt van de commerciële kantoren. De be-

scherming van een grondrecht voor de allerzwaksten verdient ons inziens een fundamentele en structurele verankering die niet kan worden neergelegd bij de commerciële advocatuur. Het *verplicht* moeten behandelen van een of meerdere toevoegingszaken per advocaat per jaar stuit op dezelfde eerder geïdentificeerde bezwaren en doet geen recht aan het gespecialiseerde karakter van de sociale praktijk. Kortom, wij zijn voorstander van samenwerking binnen de balie, maar dat daarmee de sociale advocatuur uit de brand zou zijn geholpen, is een illusie. Door in te zetten als door Verweij beschreven, de minister gewenst en de orde wordt opgepakt met een 'kwartiermaker die bij de grote kantoren ideeën gaat inbrengen over samenwerking',³ wordt de sociaal advocaat onterecht als het zwakke kleine zusje neergezet, dat maar even moet worden geholpen door de rijke broer.

Marjolein P.G. Rietbergen is advocaat sinds 1983 en werkzaam bij Meesters aan de Maas te Rotterdam.

Ivar W.B.M. Brouwer is advocaat sinds 2016 en werkzaam bij Houthoff te Amsterdam.

NOTEN

- 1 De samenwerking is zelfs uitgebreid met drie andere sociale kantoren.
- 2 <https://www.advocatenblad.nl/2017/10/25/meer-127-miljoen-extra-rechtsbijstand/>.
- 3 Oud-algemeen deken Walter Hendriksen is aangesteld als kwartiermaker. Hendriksen, advocaat-partner bij Van Doorne, brengt in het overleg met vertegenwoordigers van grote kantoren ideeën in over samenwerking.

Straatman Koster advocaten

Straatman Koster Advocaten is een gerenommeerd nichekantoor in Rotterdam met meer dan 25 advocaten gespecialiseerd in het bouw- en vastgoedrecht. Het kantoor opereert al vijftien jaar in de top van de markt en is betrokken bij grootschalige en spraakmakende bouw- en (gebieds)ontwikkelingsprojecten. Wij werken voornamelijk voor projectontwikkelaars, (internationale) beleggers, adviseurs, aannemers, overheden en (woning)corporaties. Wij staan bekend om onze diepgaande specialistische kennis, hoge kwaliteit van dienstverlening, grote betrokkenheid en no-nonsense mentaliteit. Zoeken naar de beste oplossing en een persoonlijke aanpak, dat is wat ons typeert.

Voor onze huurrechtpraktijk zijn wij op zoek naar een **ADVOCAAT-MEDEWERKER** met minimaal vijf jaar werkervaring.

Bij voorkeur herken je je in het volgende profiel:

- kennis van en (proces)ervaring met het huurrecht;
- in staat om zelfstandig te werken en contacten met cliënten te leggen en te onderhouden;
- praktisch ingesteld en oplossingsgericht;
- iemand die 'durft' te adviseren en snel kan schakelen, maar ook juridisch sterk is en dat kan uitwerken als het moet;
- kennis van de Woningwet is een pré.

Als je bij ons komt werken, werk je aan interessante zaken voor aansprekende cliënten in een stimulerende werkomgeving met een open en fijne informele sfeer. Je krijgt hier de ruimte om zelfstandig te werken en je staat rechtstreeks in contact met cliënten. Wij investeren volop in de ontwikkeling en opleiding van onze advocaten. Het volgen van een specialisatie opleiding behoort tot de mogelijkheden. We bieden een marktconforme beloning. Straatman Koster Advocaten is gevestigd in hartje Rotterdam met een adembenemend uitzicht over de stad en pal tegenover het Centraal Station.

Als je meer wilt weten over deze vacature, vragen hebt over ons kantoor of een kop koffie wilt drinken, neem dan contact op met Marinda de Smidt (06 - 53 28 90 74 en marinda.desmidt@straatmankoster.nl).

Acquisitie naar aanleiding van deze vacature wordt niet op prijs gesteld.

Procederen in Oostenrijk?

Wijkamp Advocatuur/Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal
Specialisatie: Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk
T: 0043 - 54 12 90 300 F: 0043 - 54 12 90 300 20
M: office@wijkamp-advocatuur.com W: www.wijkamp-advocatuur.com

VACATURE ADVOCAAT /ADVOCAAT-STAGIAIR(E)

Wij zijn per direct op zoek naar een **advocaat of advocaat/stagiair(e)** om ons team te komen versterken in de algemene praktijk.

Werkervaring is een pré. Ben jij die gedreven en betrokken confrère/collega, solliciteer dan vóór 22 mei 2021.

Joosten Advocatuur
Antoniuslaan 26 | 5921 KC Venlo-Blerick
077 - 72 01 985 | 06 - 52 31 57 38
info@joostenadvocatuur.nl
chantal@joostenadvocatuur.nl

Joosten
Advocatuur

NS KURVERS FRENCKEN DERLEMANS KUR

STRAFRECHTADVOCAAT IN DEN BOSCH: WERK GENOEG!

WIJ ZIJN OP ZOEK NAAR EEN GEVORDERDE STAGIAIR OF (BEGINNEND) MEDEWERKER DIE ONS TEAM KOMT VERSTERKEN. KIJK OP ONZE SITE EN BIJ INTERESSE STUUR EEN KORTE MOTIVATIEBRIEF MET CV NAAR FRENCKEN@KFO-ADVOCATEN.NL.

KURVERS FRENCKEN DERLEMANS ADVOCATEN IN STRAFRECHT BV
ROMPERTSEBAAN 66 • 5231 GT • 'S-HERTOGENBOSCH • WWW.KFO-ADVOCATEN.NL

Europees toezicht op advocatuur nodig?

DOOR / ROB VAN DER HOEVEN

De Europese Commissie presenteert dit voorjaar een plan voor centraal toezicht op anti-witwasbepalingen door financiële instellingen. Mogelijk heeft dat ook gevolgen voor de advocatuur. Zelfregulering door de balie heeft de voorkeur, stelt advocaat R. van der Hoeven.¹

Naar verwachting deze zomer presenteert de Europese Commissie de concrete uitwerking van plannen om te komen tot een centraal Europees toezicht op de naleving van de anti-money laundering bepalingen ('AML-bepalingen'; in Nederland: de Wwft) door *financiële* instellingen. Door een aantal forse incidenten bij Europese banken is in Brussel zorg ontstaan over deze naleving. Voorts is onvrede ontstaan doordat de anti-witwasrichtlijnen in verschillende lidstaten niet tijdig en op uiteenlopende wijze zijn geïmplementeerd. Een vorm van Europees toezicht op niet-financiële instellingen wordt bepaald niet uitgesloten. In een resolutie pleit het EP voor Europees indirect overheidstoezicht naast het nationale toezicht, met de mogelijkheid van direct toezicht op individuele instellingen die structureel tekortkomingen vertonen.² Dit roept vragen op: is Europees toezicht op de advocatuur nodig? Is het mogelijk? Is het wenselijk? Toezicht op de advocatuur door

niet-advocaten, hetzij nationaal, hetzij internationaal, is de bijl aan de wortel van de advocatuurlijke kernwaarden 'onafhankelijkheid' en 'vertrouwelijkheid'. Anderzijds heeft juist de advocaat alle belang bij effectief en geloofwaardig toezicht want anders worden de poten onder diezelfde kernwaarden langs andere weg weggezaagd. Een verkenning.

AANLEIDING

Uit verschillende studies³ concludeert de Europese Commissie dat het hoog tijd is voor een Europese toezichthouder, ook voor niet-financiële instellingen. De grootste zorg komt uit een steekproefstudie van tien recente incidenten bij Europese financiële instellingen, waaronder ook de hoge transactie die ING met het Nederlandse OM aanging wordt genoemd.⁴ Omdat elke in de EU gevestigde bank ook klanten in andere EU-staten bedient, heeft de niet-naleving van een financiële instelling eveneens effect in een ander EU-land, ook als dat andere land zijn toezicht op de naleving van

de anti-witwasregels wel op orde heeft. Het grensoverschrijdende karakter van vele financiële transacties compliceert dit probleem nog eens. Criminelen kunnen hun transacties laten uitvoeren in landen waar de implementatie het minst compleet heeft plaatsgevonden.⁵ Een doorn in het oog is tevens dat verschillende lidstaten de EU-richtlijnen niet tijdig en verschillend implementeren.

ACTIEPLAN EUROPESE COMMISSIE

Op 7 mei 2020 publiceerde de Europese Commissie een actieplan⁶ dat bestaat uit zes pijlers⁷, waaronder het omzetten van bepalingen uit de anti-witwasrichtlijn in een rechtstreeks werkende anti-witwasverordening en de aanstelling van een AML/CFT toezichthouder op Europees niveau. Een veelomvattend en ambitieus plan dat duidelijk is gericht op harmonisering en centralisering van regels, toezicht en handhaving. Als het aan de commissie ligt, zal de beoogde financiële EU-toezicht-

houder ('AML Authority') complementair zijn aan de nationale financiële toezichthouder(s): indirect toezicht. Maar indien een bepaalde financiële instelling te veel en/of structurele tekortkomingen in de naleving van de AML-bepalingen kent, dan kan de AML Authority besluiten die bank onder zijn directe toezicht te plaatsen.

GEEN DIRECT EUROPEES TOEZICHT VOOR DE ADVOCATUUR?

Het EC-actieplan zegt dat het niet de bedoeling is om ook de niet-financiële instellingen onder *direct* EU-toezicht te plaatsen. Alleen al vanwege de vele verschillende niet-financiële instellingen zou dit lastig te realiseren zijn. Maar het actieplan verwijst wel naar het Franse Capra-systeem, waarmee in Frankrijk toezicht wordt gehouden op de derdengelden van advocaten. Deze expliciete verwijzing doet vermoeden dat wel degelijk al is nagedacht over een *indirecte* centrale toezichthouder voor de advocatuur, die dan wel zou kunnen ingrijpen indien blijkt dat de zelfregulerende toezichthouder gaten laat vallen. Het Capra-systeem komt erop neer dat derdengelden worden beheerd door de lokale balie op een rekening van die lokale balie en niet, zoals in Nederland, door een stichting van de individuele advocaat of diens kantoor. Hoe men dit Capra-systeem dan zou willen toepassen op de hele advocatuur wordt wellicht duidelijk bij de presentatie van de uitwerking van het actieplan. De FATF⁸ Leidraad voor risicogeoriënteerd toezicht⁹ onderkent dat niet alle elementen van het toezicht op financiële instellingen toepasbaar zijn op de zelfregulerende toezichthouder. Als redenen worden genoemd dat uit de aard van

het zelfregulerend toezicht voortvloeit dat een wettelijke basis om gegevens met een toezichthouder te mogen delen ontbreekt en dat overheidsbevoegdheden om sancties op te leggen ontbreken. Voorts wordt genoemd dat een toezichthouder op de advocatuur een specialist dient te zijn en ervaring dient te hebben in de diverse juridische diensten die door de advocatuur worden verleend.¹⁰

TOEZICHT OP DE ADVOCATUUR DIENT TE ALLEN TIJDE ZELFREGULEREND TE ZIJN

Het spanningsveld tussen de advocatuurlijke kernwaarden 'onafhankelijkheid' en 'vertrouwelijkheid' enerzijds en onafhankelijk en effectief toezicht anderzijds was in Nederland onderwerp van discussie bij de totstandkoming van de Wet positie en toezicht advocatuur.¹¹ De regering koos destijds bewust voor zelfregulerend toezicht *'gelet op de bijzondere positie die de advocatuur inneemt binnen onze rechtsorde. Iedere rechtzoekende moet erop kunnen rekenen dat zijn advocaat in volledige vrijheid en onafhankelijk voor zijn zaak opkomt, en dat hij in het volste vertrouwen informatie met hem kan delen. Om die reden beschikt de advocaat ook over een geheimhoudingsplicht en een verschoningsrecht ten behoeve van zijn cliënt'*.¹² Naast dit op kernwaarden gebaseerde argument noemde de regering ook een belangrijk toezicht argument om het toezicht bij de lokale dekens te laten: *'Hiervoor wordt gekozen omdat dekens zeer ervaren advocaten zijn, met een grote staat van dienst. Zij genieten veel gezag onder beroepsgenoten. Dankzij hun ervaring zijn zij bij uitstek in staat om snel kennis te nemen van advocaten-dossiers en tot de kern ervan door te*

dringen. In een blijvende rol voor de dekens bij het nieuwe toezicht zie ik dan ook geen tegenstelling. Van hun waardevolle kennis en ervaring dient ook in de toekomst gebruik te worden gemaakt, aangezien dit bijdraagt aan een effectief toezicht.'

Dergelijk toezicht in handen geven van een (internationaal) overheidsorgaan zou een 'chilling' effect hebben op de rechtzoekende die juridisch advies wil hebben vanwege inbreuk op de kernwaarden 'onafhankelijkheid' en 'vertrouwelijkheid'. 'Access to law' en 'access to justice' zouden niet meer gegarandeerd kunnen worden. Een ongewenste bijl aan de wortel van de kernwaarden. Zelfregulering hoort dus bij toezicht op advocaten.

HET HUIDIGE TOEZICHT IN NEDERLAND OP DE NALEVING VAN DE WWFT DOOR DE ADVOCATUUR

Dit zelfregulerende toezicht vindt in Nederland plaats door de plaatselijke dekens. Zij worden ondersteund door hun bureaus en door het dekenaal toezicht advocatuur (DTA) en de unit Financieel Toezicht Advocatuur (FTA) van de landelijke orde. Gezamenlijk vormen de dekens het dekenberaad waarin ontwikkelingen en speerpunten voor het toezicht op de Wwft worden besproken. Het is de bedoeling dit dekenberaad om te vormen tot een zelfstandig orgaan dat specifiek met Wwft-toezicht belast zal worden, zodat het toezicht meer risicogeoriënteerd en nog proactiever kan plaatsvinden.¹³ De dekens oefenen proactief, repressief, thematisch en risicogeoriënteerd toezicht uit. Per jaar legt de FTA in opdracht van dekens tientallen bezoeken af bij advocatenkantoren teneinde de naleving van Wwft-protocollen en individuele dossiers ►

te controleren. Het daarvan opgestelde rapport gebruikt de deken om nader onderzoek uit te laten voeren dan wel een bestuursrechtelijke sanctie op te leggen of een klacht bij de onafhankelijke tuchtrechter in te dienen.

Voor zowel de deken als de personen die in zijn opdracht het toezicht uitoefenen, geldt een geheimhoudingsplicht en een verschoningsrecht, terwijl de advocaat zich jegens de deken juist niet op zijn geheimhoudingsplicht kan beroepen.¹⁴

Als toezichthouder beschikt de deken over de bevoegdheden van hoofdstuk 5.2 Awb. Hij mag dus, indien dit evenredig is en hij dit nodig acht, plaatsen, waaronder een advocatenkantoor, betreden. Hij kan inlichtingen en inzage in documenten vorderen.

Boven de (elf) lokale dekens hangt sinds 1 januari 2015 het college van toezicht advocatuur. Het is onafhankelijk van zowel de overheid als van de andere organen van de orde, heeft een eigen begroting en secretariaat en bestaat uit drie leden, te weten twee kroonleden (niet-advocaten) en de algemeen deken die in zijn hoedanigheid voorzitter van het college is. Het college ziet erop toe dat het toezicht van de dekens onafhankelijk, transparant, consistent, effectief en professioneel is en heeft bevoegdheden om de dekens aan te sturen. Daarnaast heeft het college de mogelijkheid om beleidsregels vast te stellen.¹⁵ Het college houdt daarmee echt toezicht en is meer dan alleen een systeemtoezichthouder.

TOEKOMST VAN HET ZELFREGULEREND TOEZICHT OP DE ADVOCATUUR

Volgens de FATF moet een toezichthouder allereerst een goed begrip hebben van de potentiële risico's binnen de toezichtobjecten. De focus moet zijn gericht op de hoger-risicogeveallen. Daarnaast moet sprake zijn van een positieve gedragsbeïnvloeding, een goede *guidance* en een proportionele, maar effectieve

handhaving. De actuele ontwikkeling moet gemonitord worden en daar moet op ingespeeld worden. De toezichthouder moet over voldoende bevoegdheden, kennis en instrumenten beschikken. Ten slotte moet hij contacten onderhouden met andere toezichthouders om informatie uit te wisselen en prioriteiten te kunnen stellen. Het Nederlandse systeem voldoet hieraan. Maar zoals bekend vereist het onderhoud en doorontwikkelen van een systeem minstens evenveel inspanningen als de ontwikkeling ervan. Dat de orde een aparte Adviescommissie Wwft in

het leven heeft geroepen, die onder meer als taak heeft 'best practices' verder te ontwikkelen, is in dit kader een mooie concrete stap. Voor zover er nog behoefte zou bestaan aan een overkoepelende toezichthoudende instantie, zou men dat binnen de Europese balie (CCBE) kunnen zoeken. Of Europa hiermee genoegen neemt wordt duidelijk wanneer de Europese Commissie – naar verwachting nog deze zomer – haar uitwerking van haar actieplan presenteert. ■

Een uitgebreidere versie van dit artikel is te lezen op Advocatenblad.nl.

NOTEN

- 1 Rob van der Hoeven is advocaat te Amsterdam en voorzitter van de Adviescommissie Strafrecht. Hij schrijft dit artikel op persoonlijke titel.
- 2 European Parliament resolution of 10 July 2020 on a comprehensive Union policy on preventing money laundering and terrorist financing – the Commission's Action Plan and other recent developments (2020/2686(RSP)).
- 3 Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the assessment of the risk of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross-border activities; COM (2019) 370, 24 July 2019; Report from the Commission to the European Parliament and the Council assessing the framework for cooperation between Financial Intelligence Units; COM 2019/371, 24 July 2019; Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the interconnection of national centralised automated mechanisms (central registries or central electronic data retrieval systems) of the Member States on bank accounts; COM 2019/372, 24 July 2019; Report from the Commission to the European Parliament and the Council on assessing recent alleged ML-incidents involving EU financial institutions; COM 2019/373, 24 July 2019.
- 4 Zie noot 3: COM 2019/373. De andere bestudeerde zaken zijn: ABLV-Bank (werd gesloten), Danske Bank (vestiging in Estland gesloten), Deutsche Bank (kreeg hoge boete opgelegd), FBME Bank (werd gesloten), Nordea Bank (kreeg boetes vanwege gebreken in haar anti-witwasprogramma, Pilatus Bank (werd gesloten), Satabank (werd beperkt in haar dienstverlening), Société Générale (boetes vanwege gebreken in haar anti-witwas compliance programma) en Versobank (werd gesloten). De recente schikking van ABN AMRO zal ongetwijfeld aan dit rijtje worden toegevoegd.
- 5 Zie noot 3: COM 2019/370.
- 6 EC Action Plan for a comprehensive Union policy on preventing money laundering and terrorist financing, C(2020) 2800 final.
- 7 In dit artikel zal verder alleen ingegaan worden op de beoogde EU-toezichthouder.
- 8 Financial Action Task Force dat beleid ontwikkelt en onderzoek doet ter bescherming van het wereldwijde financiële systeem tegen witwassen, terrorismefinanciering en massavernietigingswapens en dat de AML-richtlijnen heeft aangezwengeld.
- 9 FATF: 'Supervisors. Guidance for a Risk-Based Approach', March 2021.
- 10 FATF: 'Supervisors. Guidance for a Risk-Based Approach', March 2021, p. 56 sub 137, 62 sub 148 respectievelijk p. 61, sub 146.
- 11 *Stb.* 2014, 354; inwerkingtreding 1 januari 2015.
- 12 *Kamerstukken II*, 2011-12, 32382, nr. 11, p. 8.
- 13 Beleidsreactie van de minister voor Rechtsbescherming op de WODC Evaluatie van de Wet positie en toezicht advocatuur, d.d. 21 september 2020, 29279, nr. 615.
- 14 Art. 45a lid 2 Advocatenwet.
- 15 Van deze mogelijkheid is onlangs gebruikgemaakt door uitvaardiging van het Handhavingsskader, 15 oktober 2020.

Ben jij een ervaren advocaat die zelfstandig kan adviseren en procederen over verbintenissenrecht (en eventueel aanbestedingsrecht)?

Utrecht is een snelgroeiende stad die constant in ontwikkeling is. Daarbij horen complexe juridische vraagstukken en gerechtelijke procedures. Die vraagstukken en procedures worden zoveel mogelijk behandeld door onze advocaten in dienstbetrekking. Voor de uitbreiding van het huidige advocatenteam zijn wij op zoek naar een derde advocaat met minimaal 7 jaar ervaring en gespecialiseerd in het algemeen verbintenissenrecht.

Je behandelt onder andere dossiers over afgebroken onderhandelingen, de uitleg van overeenkomsten, de (niet-)nakoming van overeenkomsten en aanspraken uit hoofde van onrechtmatige daad en opstalaansprakelijkheid. Je kunt zowel voor als na het sluiten van een overeenkomst bij een dossier worden betrokken. De dossiers zijn vaak vastgoed gerelateerd (bijvoorbeeld gebiedsontwikkelingen of uitgifte van - schaarse - grond) maar kunnen ook betrekking hebben op andere onderwerpen, zoals inkoopcontracten op het gebied van maatschappelijke ondersteuning. Specialistische kennis van het vastgoedrecht (zoals koop, huur, eigendom en zakelijke rechten) is niet vereist. Die dossiers worden behandeld door de huidige advocaten.

Kennis van en aantoonbare ervaring met het aanbestedingsrecht is een pre. Als jij ook die kennis en ervaring in huis hebt, geef je tevens advies in het kader van aanbestedingstrajecten en procedeer je waar nodig zelfstandig in (kort geding) procedures.

Enthousiast geworden? Kijk voor de volledige vacaturetekst op www.werkenbijrecht.nl/vacature/advocaat-878000/. Hier vind je ook de contactgegevens voor vragen over de vacature of de sollicitatieprocedure.

Solliciteren kan tot uiterlijk 23 mei 2021.

Aantjes Zevenberg
ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@aanjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg
zevenberg@aanjeszevenberg.nl

Mr. F.I. van Dorsser
vandorsser@aanjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aanjeszevenberg.nl

NEW

The law firm where legal craft is a truly personal matter

Wie zoekt NEWGROUND?

een ondernemende advocaat energierecht en/of bestuursrecht

- minimaal 3 jaar werkervaring
- affiniteit en ervaring met het energierecht en/of bestuursrecht
- je bent onderzoekend
- je bent analytisch sterk
- je vindt het uitdagend om op hoog academisch niveau juridische vraagstukken pragmatisch op te lossen
- je hebt lef en doorzettingsvermogen
- passie voor duurzaamheid
- interesse in de energietransitie
- talent voor het bestuursrecht en/of het economisch strafrecht

Join **NEWGROUND LAW** and change the game in real estate law

newgroundlaw.com

MET URIOS MAG JE ZELF KIEZEN OF JE IN DE CLOUD WILT OF NIET!
EN, WAT HEB JIJ GEKOZEN?

URIOS: HET PAKKET MET DE GROOTSTE KEUZEVRIJHEID

- Uw data **lokaal** of in de **cloud**? U bepaalt!
- Export naar 14 verschillende **boekhoudpakketten**, live-koppeling met Twinfield en Yuki.
- Bepaal zelf uw dossier-, relatie- en archief**nummering**.
- Maak zelf documenten en e-mails in **uw eigen huisstijl** met behulp van Word- en Outlook-sjablonen.

En meer...

URIOS STANDAARD | € 24,- p.m.
Relaties | Wwft-controle | Dossiers | Tijdschrijven | Verschotten | Voorschotten | Meertalig declareren & Herinneren | Toevoegingen | Insolventies
Lees meer op www.ursos.nl/standaard

URIOS PLUS | € 38,- p.m.
Documentenbeheer | Outlook koppeling | Elektronisch factureren | Koppeling of export naar boekhouding | Managementrapporten
Lees meer op www.ursos.nl/plus

www.ursos.nl
072 512 22 05
info@ursos.nl

INHOUD

Publicatiedatum 11 mei 2021

101e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofredacteur

Kees Pijnappels

Coördinatie

Sabine Droogleeve Fortuyn

Illustraties

Floris Tilanus

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Eindredactie

Tatiana Scheltema

Correctie

Sandra Braakmann

Citeerwijze

Adv.bl. 2021-4, Kroniek Arbeidsrecht, p.
Adv.bl. 2021-4, Kroniek Pensioenrecht, p.

Aan dit nummer werken mee

Nadia Adnani, Bastian Bodewes, Annemiek Cramer, Karol Hillebrandt, Jan Aart van de Hoef, Christiaan Oberman, Pascal van Schaik, Wim Thijssen

Digitaal

Eerdere Kronieken zijn ook digitaal te raadplegen op Advocatenblad.nl/kronieken.

Kroniek Arbeidsrecht

- 57 Inleiding
- 57 Kwalificatie arbeidsovereenkomst
- 58 Spreekplicht werkgever bij aangaan beëindigingsovereenkomst
- 59 De i-grond
- 59 Deeltijdontslag, lager salaris en de transitievergoeding
- 60 Motivering billijke vergoeding
- 61 Loonbetaling na ontslag op staande voet
- 61 Slapend dienstverband
- 61 Afwijking van het afspiegelingsbeginsel bij cao
- 62 Corona-rechtspraak
 - 62 Corona en instructiebevoegdheid werkgever
 - 62 Corona en loondoorbetalingsverplichting
 - 62 Corona en ontslag op staande voet
 - 63 Corona en loonoffer (eezijdig) wijzigen arbeidsovereenkomst
- 63 Wet- en regelgeving
 - 63 NOW 3.0
 - 63 Vaste reiskostenvergoeding
 - 63 Compensatieregeling transitievergoeding mkb
 - 63 WW-premie bij overwerk
 - 63 Stand van zaken zelfstandigen
 - 63 Wet werken waar je wil

Kroniek Pensioenrecht

- 64 Wetgeving en beleid/ wet toekomst pensioenen
- 65 Wetgeving en beleid/ Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen
- 65 Wetgeving en beleid/ Klein verzamelbesluit pensioenen
- 66 Arbeidsrecht
 - 67 Pensioenontslagbeding
 - 67 Premievrije voortzetting van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid als gelijkwaardige voorziening ten opzichte van de transitievergoeding
 - 67 Internationaal privaatrecht/ Verplichtstelling en bijzonder dwingend recht
- 68 Aansluiting bij bedrijfstakpensioenfondsen
- 69 Vrijstelling van verplichte deelneming aan een bedrijfstakpensioenfonds
- 69 Toeslagverlening
- 70 Pensioen en scheiding

de klant is
koning —
niet de staat!

KRONIEK ARBEIDSRECHT

DOOR / KAROL HILLEBRANDT, CHRISTIAAN OBERMAN & NADIA ADNANI

INLEIDING

De arbeidsrechtpraktijk stond het afgelopen jaar in het teken van de coronapandemie. Dit was terug te zien in de lagere rechtspraak. In deze Kroniek wordt een aantal van deze corona-uitspraken behandeld. Voorts wordt onder meer aandacht besteed aan belangrijke arresten over de kwalificatie van de arbeidsovereenkomst en de (on)mogelijkheid van deeltijdontslag en aan de eerste rechtspraak over de i-grond. Tot slot bespreken de auteurs een aantal relevante wijzigingen op het gebied van wet- en regelgeving.

KWALIFICATIE ARBEIDSOVEREENKOMST

Op 6 november 2020 heeft de Hoge Raad een belangwekkend arrest gewezen over de vraag wanneer een overeenkomst moet worden aangemerkt als een arbeidsovereenkomst (ECLI:NL:HR:2020:1746). De zaak betrof een uitkeringsgerechtigde, mevrouw 'X', die sinds 2009 werkloos was en sinds 2012 van de gemeente Amsterdam een IOAW-uitkering ontving. Via het re-integratiebedrijf van de gemeente Amsterdam verrichtte mevrouw X van 11 april 2014 tot 11 april 2015 werkzaamheden als servicedeskmedewerkster bij de gemeente in het kader van een participatietraject als bedoeld in de Wet werk en bijstand. Tussen mevrouw X en het re-integratiebedrijf werd voor de werkzaamheden tweemaal een zogenoemde 'Plaatsingsovereenkomst Participatieplaatsen' gesloten, beide voor de duur van zes maanden. Tijdens de plaatsingsperiodes bleef mevrouw X haar IAOW-uitkering ontvangen. Daarnaast ontving mevrouw X voor

beide plaatsingsperiodes een 'stimuleringspremie' van € 231,20 respectievelijk € 233,90 omdat ze voldoende had meegewerkt aan het plaatsingstraject. Ze ontving verder geen aanvullende vergoedingen voor haar werkzaamheden. Mevrouw X stelde zich op het standpunt dat ze haar werkzaamheden voor de gemeente op basis van een arbeidsovereenkomst had verricht en vorderde een verklaring voor recht en achterstallig loon. De kantonrechter en het hof wezen de vorderingen af. Het hof kende daarbij betekenis toe aan de bedoeling van partijen om geen arbeidsovereenkomst te sluiten. In cassatie speelde onder meer de vraag welke waarde moest worden gehecht aan deze partijbedoeling.

Op grond van het Groen/Schoevers-arrest uit 1997¹ werd in de praktijk aangenomen dat de partijbedoeling een belangrijke rol kon spelen bij de vraag of sprake was van een arbeidsovereenkomst. In dat arrest had de Hoge Raad overwogen dat *'partijen die een overeenkomst sluiten die strekt tot het verrichten van werk tegen betaling, deze overeenkomst op verschillende wijzen kunnen inrichten, en dat wat tussen hen heeft te gelden wordt bepaald door hetgeen hun bij het sluiten van de overeenkomst voor ogen stond, mede in aanmerking genomen de wijze waarop zij feitelijk aan de overeenkomst uitvoering hebben gegeven'*. In de zaak van mevrouw X oordeelde de Hoge Raad echter dat, *'anders dan uit het arrest-Groen/Schoevers wel is afgeleid'*, de bedoeling van partijen bij de kwalificatievraag géén rol speelt. In het arrest van 6 november 2020 maakt de Hoge Raad onderscheid

tussen enerzijds de vraag welke *rechten en verplichtingen* partijen zijn overeengekomen en anderzijds de vraag hoe die overeengekomen rechten en verplichtingen vervolgens moeten worden gekwalificeerd. De eerste vraag – wat partijen zijn overeengekomen – dient te worden beantwoord met toepassing van de Haviltex-maatstaf. Daarbij kan de partijbedoeling dus wél een rol spelen. Bij de tweede vraag – hoe de overeenkomst moet worden gekwalificeerd – speelt de partijbedoeling echter geen rol. Nadat de rechter met behulp van Haviltex-maatstaf de overeengekomen rechten en verplichtingen heeft vastgesteld (uitleg), kan hij beoordelen of die overeenkomst de kenmerken heeft van een arbeidsovereenkomst (kwalificatie). Voor de kwalificatievraag dient de rechter de overeengekomen rechten en verplichtingen dus (uitsluitend) te toetsen aan de wettelijke omschrijving van de arbeidsovereenkomst zoals deze is vastgelegd in artikel 7:610 BW. Uiteindelijk mocht ook deze toepassing van het recht mevrouw X niet baten. Het hof had geoordeeld dat de IAOW-uitkering en de stimuleringspremie niet konden worden aangemerkt als loon in de zin van artikel 7:610 BW. Mevrouw X had derhalve geen loon ontvangen en daarmee was, aldus het hof, niet voldaan aan de wettelijke definitie van de arbeidsovereenkomst. Volgens de Hoge Raad gaf dat oordeel geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting.

In de Kroniek in 2019 bespreken wij twee (tegenstrijdige) uitspraken van de Rechtbank Amsterdam² waarin de vraag centraal stond of maaltijdbezorgers van

Karol Hillebrandt is advocaat bij Sparck | Arbeidsrecht Advocaten. **Christiaan Oberman** en **Nadia Adnani** zijn advocaat bij Palthe Oberman Advocaten.

Deliveroo werkzaam waren op basis van een arbeidsovereenkomst of opdrachtovereenkomst. In de zaak die door de FNV was aangespannen, heeft Deliveroo hoger beroep ingesteld. In eerste aanleg oordeelde de rechtbank dat de arbeidsverhouding tussen Deliveroo en haar bezorgers als een arbeidsovereenkomst dient te worden gekwalificeerd. Op 16 februari 2021 heeft het hof dit oordeel bekrachtigd (ECLI:NL:GHAMS:2021:392). Met verwijzing naar het hiervoor besproken arrest-X/Gemeente Amsterdam overwoog het hof *'dat nog steeds een beoordeling dient plaats te vinden op grond van alle omstandigheden van het geval, zij het dat daarbij de partijbedoeling ten aanzien van de kwalificatie van de overeenkomst, geen rol (meer) speelt'*. Vervolgens loopt het hof de elementen uit de definitie van de arbeidsovereenkomst van artikel 7:610 BW langs, te weten 'arbeid', 'loon', 'in dienst van' en 'gedurende zekere tijd'. Uiteindelijk komt het hof tot de conclusie dat, *'alle omstandigheden bij elkaar genomen (...) slechts de aan de bezorgers ten aanzien van het verrichten van de arbeid gegeven vrijheid een omstandigheid is die eerder wijst op de afwezigheid dan op de aanwezigheid van een arbeidsovereenkomst. Alle overige elementen, waaronder de wijze van loonbetaling, het uitgeoefende gezag, de zekere tijd (met rechtsvermoeden), alsmede de genoemde overige omstandigheden wijzen meer op de aanwezigheid van*

een arbeidsovereenkomst dan op de afwezigheid daarvan. De aan de bezorgers ten aanzien van het verrichten van de arbeid gegeven vrijheid is bovendien niet onverenigbaar met de kwalificatie van de overeenkomst als arbeidsovereenkomst'.

SPREKPLICHT WERKGEVER BIJ AANGAAN BEËINDIGINGS-OVEREENKOMST

Een zaak tussen de Verzekerings Unie (VU) en een werknemer die een beroep had gedaan op dwaling bij het aangaan van een vaststellingsovereenkomst, eindigde na acht jaar procederen bij het gerechtshof Amsterdam (29 september 2020, ECLI:NL:GHAMS:2020:2561). De 50-jarige werknemer, die al lang in dienst was bij de VU, had een slechte beoordeling gekregen en stond aan de vooravond van een verbetertraject. De werknemer voelde daar weinig voor en verzocht om een vaststellingsovereenkomst, ook om zijn rechten op een WW-uitkering te waarborgen. De VU was daartoe bereid en er werd een vaststellingsovereenkomst gesloten met inachtneming van de opzegtermijn, maar zonder toekenning van een vergoeding. Een dag na het einde van de arbeidsovereenkomst vroeg de werkgever de or om advies over een voorgenomen reorganisatie. De VU bood de boventallige werknemers daarbij zeer ruime beëindigingsvergoedingen. Deze vergoeding zou

ook op de werknemer van toepassing zijn geweest als hij nog in dienst was geweest. In zijn geval zou de vergoeding ruim EUR 100.000 bruto zijn geweest. De werknemer beriep zich vervolgens op dwaling. De werkgever had hem moeten informeren over de op handen zijnde reorganisatie. De kantonrechter wees de vordering van de werknemer toe. Al ten tijde van het sluiten van de vaststellingsovereenkomst koerste de VU immers af op een reorganisatieontslag van onder meer de werknemer. Het hof daarentegen vond dat er van een spreekplicht in de periode voorafgaand aan de ondertekening van de vaststellingsovereenkomst geen sprake was. Het hof wees de vorderingen alsnog af en veroordeelde de werknemer tot terugbetaling van het door hem ontvangen bedrag van EUR 100.000. In cassatie vernietigde de Hoge Raad het arrest van het hof vanwege een vormfout. Het geding werd doorverwezen naar het Hof Amsterdam.

Het Hof Amsterdam overwoog dat het initiatief voor het sluiten van de beëindigingsovereenkomst weliswaar van de werknemer was uitgegaan, maar dat de zorgvuldigheid die de VU als werkgever tegenover haar werknemer in acht behoorde te nemen, meebracht dat de VU zich de gerechtvaardigde belangen van werknemer diende aan te trekken. Zij had moeten voorkomen dat de werknemer zijn wil tot het sluiten van de beëindigingsovereenkomst zou bepalen op basis van onvolledige informatie, in het bijzonder met betrekking tot de nabije toekomst van de VU, althans van de buitendienst waartoe hij behoorde. Als zou moeten worden geoordeeld dat de VU in verband met het feit dat zij de ondernemingsraad nog niet om advies had gevraagd niet vrijstond de werknemer mee te delen dat de buitendienst zou worden afgestoten en dat de daartoe behorende werknemers zouden moeten afvloeien, dan had zij de werknemer ten minste in overweging moeten geven om vanwege toekomstige ontwikkelingen binnen de VU, waarover

zij thans nog geen mededelingen kon doen, af te zien van het sluiten van een beëindigingsovereenkomst. Ook dat had de VU niet gedaan. Op grond daarvan oordeelde het hof dat de kantonrechter terecht de werknemer geslaagd heeft geacht in diens bewijsoverlevering en evenzeer terecht het door werknemer gedane beroep op dwaling had gehonoreerd. Hiermee eindigde de zaak dus na een lange procedure in het voordeel van de werknemer.

DE I-GROND

In vorige Kronieken hebben we dikwijls stilgestaan bij de ontslagpraktijk die sinds de WWZ aanmerkelijk is gewijzigd. Sinds de invoering van de WWZ moet er sprake zijn van een zogenaamde voldragen ontslaggrond. De belangrijkste ontslaggronden zijn disfunctioneren (d-grond), verstoorde arbeidsrelatie (g-grond) en verwijtbaar handelen (e-grond). In de praktijk bleek dat het stelsel leidde tot relatief veel afwijzingen van ontbindingsverzoeken. Volgens de statistieken werd bijvoorbeeld meer dan zestig procent van de ontbindingsverzoeken op de d-grond afgewezen. Die vele afwijzingen waren niet de bedoeling van de wetgever. Een en ander heeft ertoe geleid dat de wetgever per 1 januari 2020 een nieuwe ontslaggrond introduceerde, namelijk de i-grond. De i-grond maakt het mogelijk de arbeidsovereenkomst te ontbinden op grond van een combinatie van twee of meer ontslaggronden, die zodanig is dat van een werkgever in redelijkheid niet kan worden gevergd de arbeidsovereenkomst voort te laten duren. Indien wordt ontbonden op de i-grond, dan heeft de rechter de mogelijkheid aan de werknemer een additionele vergoeding toe te kennen van maximaal vijftig procent van de transitievergoeding. Uit de rechtspraak die tot op heden is geweest, blijkt dat slechts een relatief gering aantal ontbindingen op de i-grond is toegewezen. Daarbij valt overigens op dat een groot aantal kantonrechters oordeelt dat er voor toewijzing op de i-grond sprake moet

zijn van meerdere bijna voldragen ontslaggronden. Andere kantonrechters benadrukken dat het zal moeten gaan om een combinatie van twee of meer ontslaggronden. Een voorbeeld van een recentelijk afgewezen ontbinding op de i-grond is de uitspraak van Hof Den Haag (2 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:106). Het ontslag was gebaseerd op verwijtbaar handelen (e-grond), disfunctioneren (d-grond), verstoorde arbeidsrelatie (g-grond) en andere omstandigheden (h-grond) en de cumulatie van gronden (i-grond). Het hof bespreekt keurig alle ontslaggronden en wijst al die ontslaggronden ook af. Ten aanzien van de i-grond overweegt het hof dat er geen sprake is van omstandigheden die een bijna voldragen d-, e-, g- of h-grond opleveren en die tezamen meebrengen dat van de werkgever niet kan worden gevergd de arbeidsovereenkomst te laten voortduren. De werkgever had overigens ook niet (goed) onderbouwd waarom er sprake zou zijn van een i-grond en welke combinatie van gronden de ontbinding op de i-grond toch rechtvaardigde. Een voorbeeld van een toegewezen ontbinding op de i-grond is een recente uitspraak van de kantonrechter Noord-Holland (5 januari 2021, ECLI:NL:RBNHO:2021:158). Er werd ontbonden op de i-grond omdat de werknemer zich een beetje verwijtbaar had gedragen. Er was sprake van verwijtbaar handelen, maar niet zodanig dat van de werkgever niet gevergd kon worden de arbeidsovereenkomst te laten voortduren. Daarbij kwam dat ook sprake was van een verstoorde arbeidsverhouding, maar dat de werkgever onvoldoende had gedaan om die verstoring op te lossen. Hoewel het verwijtbaar handelen en de verstoorde arbeidsverhouding op zichzelf dus onvoldoende grond voor ontbinding opleverden, was de combinatie van omstandigheden wel voldoende om tot ontbinding van de arbeidsovereenkomst over te gaan. Omdat de gebreken in de ontslaggronden enerzijds gering waren, maar de situatie anderzijds mede het gevolg was van

het onduidelijke en inconsequente beleid van werkgever, zag de kantonrechter aanleiding om een combinatievergoeding van 25 procent van de transitievergoeding toe te kennen.

DEELTIJDONTSLAG, LAGER SALARIS EN DE TRANSITIEVERGOEDING

In de Kolom-beschikking besliste de Hoge Raad dat in bijzondere gevallen sprake kan zijn van deeltijdontslag en dat de werknemer in dit geval aanspraak kan maken op een pro rata transitievergoeding.³ Het moet gaan om een situatie waarin de arbeidsuren 'door omstandigheden gedwongen' worden verminderd. Voorts moet de urenvermindering substantieel en structureel zijn, dat wil zeggen een vermindering van ten minste twintig procent die naar redelijke verwachting blijvend zal zijn. De Kolom-beschikking riep de vraag op of een werknemer ook recht kan hebben op een pro rata transitievergoeding bij een substantiële en structurele salarisvermindering als gevolg van herplaatsing in een andere functie. Deze vraag heeft de Hoge Raad vorig jaar ontkenkend beantwoord (HR 17 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:749). De Hoge Raad oordeelde dat een gedeeltelijke transitievergoeding bij inkomensachteruitgang door herplaatsing in een andere functie niet verenigbaar is met het wettelijke stelsel en het karakter van de transitievergoeding. Herplaatsing zonder urenverlies is geen vorm van beëindiging als bedoeld in artikel 7:673 BW (waarin de transitievergoeding is geregeld). Een dergelijke herplaatsing wordt blijkens artikel 7:669 lid 1 BW juist gezien als een weg om een beëindiging van de arbeidsovereenkomst te voorkomen. De wettelijke regeling is, aldus de Hoge Raad, bedoeld om een (transitie) vergoeding aan de werknemer toe te kennen indien sprake is van verlies van werk (ontslag) en niet voor verlies van inkomen om andere redenen. Op 21 februari 2021 heeft de Hoge Raad een ander belangwekkend

arrest gewezen over de gedeeltelijke beëindiging van de arbeidsovereenkomst (ECLI:NL:HR:2020:283). In deze zaak lag de vraag voor of de rechter de arbeidsovereenkomst gedeeltelijk kan ontbinden op grond van artikel 7:671b BW (of art. 7:683 lid 5 BW in hoger beroep). De Hoge Raad oordeelde dat de wetgever niet in die mogelijkheid heeft voorzien, en dat het de rechtsvormende taak van de Hoge Raad te buiten gaat om daarin zelf te voorzien. Daarbij merkte de Hoge Raad op dat de mogelijkheid van een gedeeltelijke ontbinding ook niet is aanvaard in de Kolom-beschikking. Dat de rechter de arbeidsovereenkomst niet gedeeltelijk kan ontbinden op grond van artikel 7:671b BW, laat onverlet dat de arbeidsovereenkomst op andere manieren gedeeltelijk kan worden beëindigd. De Hoge Raad noemt in het arrest de volgende vijf manieren: (i) partijen kunnen schriftelijk overeenkomen de arbeidsovereenkomst gedeeltelijk te beëindigen, (ii) een algeheel ontslag kan worden gevolgd door een nieuwe, aangepaste arbeidsovereenkomst, (iii) de arbeidsovereenkomst kan gedeeltelijk worden ontbonden op grond van een tekortkoming in de nakoming van de overeenkomst (art. 7:686 BW in samenhang met art. 6:265 BW en art. 6:270 BW), (iv) de werknemer kan op grond van het goed werknemerschap gehouden zijn in te stemmen met een gedeeltelijke beëindiging van de arbeidsovereenkomst (met toepassing van het Stoof/Mammoet-arrest) en (v) de werkgever kan op grond van de Wet flexibel werken of op grond van goed werkgeverschap gehouden zijn met een daartoe strekkend voorstel van werknemer in te stemmen. In de onder (ii), (iv) en (v) genoemde gevallen kan, aldus de Hoge Raad, de werknemer recht hebben op een transitievergoeding, indien voldaan is aan de wettelijke vereisten die artikel 7:673 BW stelt, door omstandigheden gedwongen tot gedeeltelijke beëindiging is overgegaan en indien de gedeeltelijke beëindiging een substantiële en structurele vermindering van de arbeidstijd van de werknemer be-

treft (zie ook de Kolom-beschikking). Ten aanzien van de onder (v) genoemde manier merkt de Hoge Raad nog op dat de werknemer zijn wijzigingsvoorstel ook voorwaardelijk (als verweer of tegenverzoek) kan doen in een ontbindingsprocedure. Dit kan ertoe leiden dat de rechter een op zichzelf toewijsbaar ontbindingsverzoek alsnog dient af te wijzen, namelijk als de werkgever op grond van goed werkgeverschap gehouden is met het wijzigingsvoorstel in te stemmen en de arbeidsovereenkomst daardoor zodanig wordt gewijzigd dat de door de werkgever aangevoerde grond voor ontbinding komt te vervallen. Of de werkgever op grond van goed werkgeverschap moet instemmen met het wijzigingsvoorstel van de werknemer, dient te worden beoordeeld aan de hand van alle omstandigheden van het geval, waaronder de aard en inhoud van de overeengekomen werkzaamheden, de aan het voorstel van de werknemer ten grondslag liggende omstandigheden en de omstandigheden binnen het bedrijf van de werkgever.

MOTIVERING BILLIJKE VERGOEDING

In vorige Kronieken hebben we uitgebreid stilgestaan bij de billijke vergoeding en de wijze waarop die billijke vergoeding moet worden berekend. De billijke vergoeding komt met name om de hoek kijken als er sprake is van ernstig verwijtbaar handelen aan de zijde van de werkgever. Het standaard-arrest is uiteraard het New Hairstyle-arrest⁴, waarin de kapperszaak uit Bunschoten-Spakenburg figureerde. De Hoge Raad overwoog dat bij het vaststellen van de hoogte van de billijke vergoeding alle omstandigheden van het geval een rol kunnen spelen, dus ook de gevolgen van het ontslag. In de Blue Circle-zaak (29 mei 2020, ECLI:NL:HR:2020:955) ging het om een billijke vergoeding als alternatief voor herstel van de dienstbetrekking na een onterecht gegeven ontslag op staande voet en met name om de vraag in hoeverre de rechter de hoogte van de billijke vergoeding moet motiveren. De werknemer had door het

hof als billijke vergoeding een bedrag van EUR 15.000 toegekend gekregen. Beide partijen gingen in cassatie. De werknemer klaagde dat het hof niet voldoende had gemotiveerd waarom het tot dat bedrag was gekomen. De werknemer had heel concreet zijn loonschade berekend die ongeveer EUR 35.000 bedroeg, alsmede zijn pensioenschade die ruim EUR 17.000 bedroeg. Het hof had ook de loondering van de werknemer tot uitgangspunt genomen. Het hof overwoog tevens dat het rekening zou houden met de betekenis die de beëindiging van de arbeidsovereenkomst zou hebben voor de pensioenvoorziening van werknemer. Gelet op deze uitgangspunten van het hof vond de Hoge Raad het onbegrijpelijk dat het hof zonder nadere motivering op grond van overige genoemde omstandigheden was uitgekomen op een billijke vergoeding van EUR 15.000, terwijl de door werknemer berekende schade op meer dan EUR 52.000 kwam. Werkgever Blue Circle van haar kant had geklaagd dat het hof ten onrechte het door Blue Circle aangevoerde argument dat het dienstverband van werknemer ten tijde van het ontslag slechts anderhalf jaar had geduurd, niet had meegewogen. Ook deze klacht vond de Hoge Raad gegrond. De duur van het dienstverband, waarop Blue Circle in dit verband een beroep had gedaan, is een relevant gezichtspunt. Het hof had het echter niet genoemd bij de omstandigheden die volgens zijn oordeel de hoogte van de billijke vergoeding hebben bepaald. Ook bleek niet volgens de Hoge Raad dat het hof dit gezichtspunt in zijn afweging had betrokken. Het oordeel van het hof over de hoogte van de vergoeding was daarom ook in dit opzicht volgens de Hoge Raad onvoldoende gemotiveerd. De Hoge Raad overwoog dat de rechter in de motivering van zijn oordeel over de billijke vergoeding inzicht dient te geven in de omstandigheden die tot de beslissing over de hoogte van de vergoeding hebben geleid. Het oordeel over de hoogte van de vergoeding moet begrijpelijk zijn, mede in het

licht van het debat dat partijen over de vergoeding hebben gevoerd.

LOONBETALING NA ONTSLAG OP STAANDE VOET

In de Dräger-zaak oordeelde de Hoge Raad in 2018 reeds dat een rechtsgeldig ontslag op staande voet niet automatisch betekent dat de werknemer geen aanspraak kan maken op de transitievergoeding.⁵ Na verwijzing naar het Hof Den Bosch kwam de zaak afgelopen jaar opnieuw voor de Hoge Raad. Het Hof Den Bosch had het ontslag op staande voet (alsnog) vernietigd en de werkgever veroordeeld tot herstel van de arbeidsovereenkomst. De loonvordering wees het hof echter af, omdat hiervan pas sprake zou kunnen zijn nadat de arbeidsovereenkomst feitelijk was hersteld. Dit laatste punt hield in cassatie geen stand. De Hoge Raad oordeelde dat de rechter op grond van artikel 7:683 lid 4 BW in verbinding met artikel 7:682 lid 6 BW bepaalt op welk tijdstip de arbeidsovereenkomst wordt hersteld en dat hij voorzieningen treft omtrent de rechtsgevolgen van de onderbreking van de arbeidsovereenkomst. Indien de rechter ervoor kiest om niet zelf de arbeidsovereenkomst te herstellen, maar om de werkgever te veroordelen tot herstel van de arbeidsovereenkomst, kan hij, indien de werknemer daarom verzoekt, in dezelfde uitspraak de werkgever veroordelen tot betaling van het na herstel verschuldigde loon (alsmede tot betaling van vakantietoeslag, overige toeslagen en emolumenten, de wettelijke verhoging en wettelijke rente) vanaf de datum waarop de arbeidsovereenkomst moet worden hersteld.

SLAPEND DIENSTVERBAND

De Hoge Raad besliste in het Xella-arrest⁶ dat werkgevers op grond van het goed werkgeverschap in principe verplicht zijn mee te werken aan een beëindiging van de arbeidsovereenkomst onder toekenning van de transitievergoeding als de langdurig arbeidsongeschikte werknemer daarom verzoekt. De werkgever mag zo'n verzoek alleen weigeren als hij daar-

voor een gerechtvaardigd belang heeft. Het feit dat een werknemer op korte termijn met pensioen gaat, werd niet als gerechtvaardigd belang aangemerkt.⁷ Na het Xella-arrest zijn er meerdere procedures geweest tegen werkgevers die niet wilden meewerken.

Een aantal werknemers probeerde, vanwege het gebrek aan onbereidheid of weigering van de werkgever om mee te werken, een einde van de arbeidsovereenkomst te bewerkstelligen via een ontbindingsverzoek. Zij verzochten de rechter om de werkgever daarbij te veroordelen tot betaling van de transitievergoeding dan wel een schadevergoeding (ter hoogte van de transitievergoeding). Voor toekenning van de transitievergoeding dient in een dergelijke procedure sprake te zijn van ernstig verwijtbaar handelen van de werkgever (art. 7:673 lid 1 sub b onder 2 BW). Hiervan is niet snel sprake.⁸ Het enkele feit dat de werkgever niet wil meewerken aan het beëindigen van de arbeidsovereenkomst onder betaling van de transitievergoeding levert volgens de kantonrechter Alkmaar geen ernstig verwijtbaar handelen op (ECLI:NL:RBNHO:2020:2664). De kantonrechter Arnhem oordeelde wel dat sprake was van ernstig verwijtbaar handelen, maar dat was vanwege aanvullende gedragingen van de werkgever. De werknemer in kwestie had tijdens zijn ziekte meerdere procedures moeten voeren om het juiste salaris betaald te krijgen. Daarna was de werkgever ook niet bereidwillig mee

te werken aan een beëindiging met wederzijds goedvinden, waaraan hij allerlei extra onredelijke voorwaarden stelde, zoals boeteclausules (ECLI:NL:RBGEL:2020:1717). Een (subsidiar) beroep op het goed werkgeverschap biedt vaker soelaas voor de werknemer om ontbinding te krijgen onder toekenning van een schadevergoeding gelijk aan de transitievergoeding (ECLI:NL:RBAMS:2020:1765; ECLI:NL:RBNHO:2020:2664).

AFWIJKING VAN HET AFSPIEGELINGSBEGINSEL BIJ CAO

In de cao voor het cabinepersoneel van KLM staat al decennialang dat voor bedrijfseconomische ontslagen het lifo-principe ('last in, first out') dient te worden toegepast. Deze bepaling stamt uit de tijd dat het lifo-beginsel op grond van de toen geldende wet- en regelgeving de norm was. Het lifo-beginsel is in 2006 vervangen door het afspiegelingsbeginsel. Met de invoering van de WWZ is vervolgens in artikel 7:669 lid 6 BW de mogelijkheid geïntroduceerd om bij cao van het afspiegelingsbeginsel af te wijken. Hieraan is wel de voorwaarde verbonden dat een ontslagcommissie als bedoeld in artikel 7:671a lid 2 BW wordt ingesteld. KLM en de vakbond voor cabinepersoneel (VNC) verschillen van mening of de lifo-bepaling

*ik zie blauwe cirkels...
het wordt... vijftien...
vijftienduizend!*

*fijn,
dank u!*

uit de cao dient te worden toegepast in het kader van de reorganisatie die KLM als gevolg van de coronapandemie moet doorvoeren. De VNC vordert zowel een gebod tot toepassing van het lifo-beginsel als medewerking van KLM aan het instellen van een ontslagcommissie. Het Hof Amsterdam wijst beide vorderingen af (20 oktober 2020, ECLI:NL:GHAMS:2020:2742). De kernvraag is, aldus het hof, of KLM gehouden is mee te werken aan het instellen van een ontslagcommissie. Een afwijking van het afspiegelingsbeginsel is immers alleen mogelijk als zo'n commissie is ingesteld. In de cao valt echter niet te lezen dat KLM gehouden is mee te werken aan het instellen van een ontslagcommissie. Partijen hadden daar na invoering van de WWZ wel over onderhandeld maar waren niet tot overeenstemming gekomen. In de laatste cao-onderhandelingen was het onderwerp niet meer aan de orde geweest. Het hof volgt de VNC dan ook niet in haar betoog dat sprake is van een leemte in de cao die op grond van de redelijkheid en billijkheid moet worden ingevuld.

CORONA-RECHTSPRAAK

Corona en instructiebevoegdheid werkgever

De zogenoemde Mondkapjesuitspraak heeft vele kranten gehaald. Het ging hier om een werknemer die weigerde om een mondkapje te dragen. De werkgever schortte de

loonbetaling op en stelde de werknemer op non-actief. In kort geding vorderde de werknemer betaling van achterstallig loon en toelating tot de werkzaamheden. De rechter oordeelde dat het instellen van een mondkapjesplicht op de werkvloer valt onder het instructierecht van de werkgever op grond van artikel 7:660 BW, waar werknemers zich in beginsel aan hebben te houden. Dit kan anders zijn als het instructierecht een inbreuk maakt op een grondrecht van de werknemer. De werknemer in kwestie stelde dat het dragen van een mondkapje inbreuk maakt op de persoonlijke levenssfeer, omdat dit hinder, ongemak en gezondheidsrisico's veroorzaakte. De rechter ging hierin niet mee en overwoog dat (i) de werkgever een wettelijke verplichting heeft werknemers te beschermen en te zorgen voor een gezonde en veilige werkomgeving, (ii) werkgever haar bedrijfsbelang mag beschermen onder meer omdat er bij ziekte een loon-doorbetalingsverplichting bestaat en (iii) het mondkapje een maatschappelijk aanvaard middel is (Rb. Midden-Nederland 13 januari 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:51). Overigens raakte de arbeidsverhouding vervolgens door toedoen van de werkgever verstoord, waarna de rechter de arbeidsovereenkomst ontbond onder toekenning van de transitievergoeding en billijke vergoeding.

De Rechtbank Gelderland oordeelde dat een werknemer zich ook aan de instructie van een werkgever dient te houden om op het werk te verschijnen tijdens deze coronacrisis. Het advies van de overheid om zo veel mogelijk thuis te werken, schept geen recht voor de werknemer om thuis te werken. Als de werkgever zorgdraagt voor een veilige werkomgeving, mag van de werknemer verlangd worden om op de werkvloer te verschijnen (ECLI:NL:RBGEL:2020:2954).

Corona en loondoorbetalingsverplichting

De vaste lijn in de rechtspraak is inmiddels dat het niet op het werk verschijnen vanwege een quarantaine

niet voor rekening en risico komt van de werknemer, mits er geen sprake is van opzet. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn als een werknemer naar een land met code oranje afreist. In beginsel geldt echter dat een werknemer aanspraak heeft op loon (zie bijv. ECLI:NL:RBGEL:2020:2954 en ECLI:NL:RBOBR:2020:2838). De Rechtbank Noord-Holland wijst er echter op dat van de thuiszittende werknemer wel verlangd kan worden ander passend werk te verrichten (ECLI:NL:RBNHO:2020:5863). De werkgever die niet voldoende beschermingsmaatregelen trof, waarop de werknemer weigerde te werken, trok uiteindelijk aan het kortste eind. De werkgever kan niet van de werknemer verlangen op kantoor te werken als er onvoldoende maatregelen zijn genomen. De werknemer werkte bij de balie waar geen spatschermen hingen en ze behoorde tot de risicogroep. De rechter oordeelde dat geen sprake was van werkweigering en dat de werkgever het loon moest doorbetalen (ECLI:NL:RBLIM:2020:7495).

Corona en ontslag op staande voet

Het advies van de overheid is om anderhalve meter afstand te houden. Toen een van haar werknemers zich niet aan dit advies hield, was dat voor de werkgever aanleiding om een ontslag op staande voet te geven. De rechter vond de handeling van de werknemer buitengewoon onhandig en onverstandig, maar oordeelde dat het ontslag op staande voet een te zware maatregel was. De werkgever had ook een voorwaardelijk ontbindingsverzoek op de g-grond ingediend. Dit verzoek heeft de rechter toegewezen, omdat de werknemer zich in het verleden meermaals niet aan voorschriften had gehouden en daar ook diverse waarschuwingen voor had ontvangen (ECLI:NL:RBROT:2020:7517).

De assistent-manager van Burger King die zijn vestiging op eigen initiatief opende, terwijl de overheid de dag ervoor de instructie had gegeven om restaurants gesloten te houden, kreeg ook een ontslag op staande voet om zijn oren. De rechter vond dit terecht.

De werknemer had immers moeten weten dat het restaurant niet open mocht, nu ook de werkgever meermaals hierover intern had bericht. De werknemer had hiermee een gevaarzettende situatie gecreëerd (ECLI:NL:RBROT:2020:7567).

Corona en loonoffer/(eenzijdig) wijzigen arbeidsovereenkomst

Menig werkgever heeft zijn werknemers verzocht om een (tijdelijk) loonoffer of verplichte opname van vakantiedagen. Een aantal werkgevers heeft getracht dit te bewerkstelligen via de weg van de eenzijdige wijziging. De Rechtbank Rotterdam oordeelde dat de coronacrisis op zichzelf geen zwaarwichtig belang is om werknemers met een beroep op een eenzijdig wijzigingsbeding te verplichten twintig procent van hun vakantie-uren op te nemen (ECLI:NL:RBROT:2020:4731). De werkgever had zijn verzoek onvoldoende onderbouwd.

De Rechtbank Amsterdam oordeelde dat de coronacrisis wel een zwaarwichtig belang kan zijn. In dit specifieke geval had de werkgever echter geen redelijk voorstel aan de werknemer gedaan. De werkgever besloot zonder overleg met de werknemers het salaris voor de helft op te schorten, omdat hij niet genoeg geld had om alle salarissen volledig uit te betalen. Dit stond de rechter niet toe omdat het een te grote inkomensachteruitgang voor de werknemer betekende (ECLI:NL:RBAMS:2020:2734). Een tijdelijke eenzijdige korting van 25 procent van het salaris accepteerde de Rechtbank Amsterdam in een andere zaak ook niet, omdat de noodzaak niet financieel was onderbouwd (ECLI:NL:RBAMS:2020:3536).

percentage blijft in het tweede subsidietijdvak (januari-maart 2021) gelijk aan het percentage uit het eerste tijdvak (oktober-december 2020), te weten tachtig procent van de loonsom (in plaats van zeventig). De loonsomvrijstelling blijft gelijk aan tien procent en het minimale omzetverlies blijft twintig procent.

Vaste reiskostenvergoeding

Vanwege de coronacrisis mochten werkgevers in 2020 vaste reiskostenvergoedingen onbelast blijven vergoeden op basis van het oude werkpatroon, ook al werden de kosten als gevolg van thuiswerken niet meer (volledig) gemaakt. Deze regeling wordt in ieder geval tot 1 juli 2021 gehandhaafd, mits het vaste vergoedingen betreffen die al vóór 13 maart 2020 waren toegekend.

Compensatieregeling transitievergoeding mkb

Per 1 januari 2021 kunnen kleine werkgevers (minder dan 25 werknemers) die hun onderneming stoppen vanwege pensionering of overlijden compensatie krijgen voor de transitievergoeding die zij aan hun werknemers moeten betalen. De regeling voor compensatie bij bedrijfsbeëindiging wegens ziekte van de werkgever is voorlopig uitgesteld.

WW-premie bij overwerk

Sinds 1 januari 2020 betalen werkgevers een hogere WW-premie voor werknemers met een contract voor bepaalde tijd en voor oproepkrachten (de 'WW-premiedifferentiatie'). Om omzeiling te voorkomen, heeft de wetgever bepaald dat de hogere premie ook geldt als achteraf blijkt dat een werknemer binnen één kalender-

jaar ten minste dertig procent meer uren heeft gewerkt dan contractueel overeengekomen. Vanwege de coronacrisis zijn er echter sectoren (zoals de zorg) waar het personeel veel moet overwerken. Reden waarom deze regel tijdelijk niet geldt voor 2020 en 2021.

Stand van zaken zelfstandigen

Op 16 november 2020 kondigde minister Koolmees in de zesde voortgangsbrief 'Werken als zelfstandige' diverse maatregelen aan. Uiteindelijk is alleen de webmodule overgebleven, waarmee kan worden bepaald of een opdracht buiten dienstverband mag worden uitgevoerd. De pilot hiervoor is op 11 januari 2021 gestart. Na een pilotperiode van (ten minste) zes maanden zal een evaluatie volgen, waarna een besluit wordt genomen over de eventuele introductie van de webmodule. De opschorting van de handhaving door de Belastingdienst is verlengd tot 1 oktober 2021, behalve voor gevallen waarin sprake is van kwaadwillendheid.

Wet werken waar je wil

Het wetsvoorstel 'Wet werken waar je wil' beoogt de Wet flexibel werken te wijzigen. Het voorstel regelt dat een werkgever een verzoek van een werknemer om aanpassing van de werkplek alleen nog maar kan afwijzen als sprake is van zwaarwegende bedrijfs- of dienstbelangen. De Raad van State constateerde in zijn advies dat het in eerste instantie aan de werkgever en werknemer is om hierover afspraken te maken en dat vooralsnog niet duidelijk is dat er een zodanig probleem is dat de wetgever moet ingrijpen. Het wetsvoorstel is op 16 maart 2021 bij de Tweede Kamer ingediend.

WET- & REGELGEVING

NOW 3.0

Vanwege de coronacrisis heeft de overheid verschillende steunmaatregelen opgesteld, waaronder de NOW. De geplande versoeringen in de NOW 3.0. zullen geen doorgang vinden wegens de aanhoudende coronacrisis. Het vergoedings-

NOTEN

- 1 ECLI:NL:HR:1997:ZC2495.
- 2 ECLI:NL:RBAMS:2018:5183 en ECLI:NL:RBAMS:2019:198.
- 3 HR 14 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1617.
- 4 HR 30 juni 2017, ECLI:NL:HR:2017:1187.
- 5 HR 30 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:484.
- 6 HR 8 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1734.
- 7 ECLI:NL:RBROT:2019:9396.
- 8 Zie ook Hof Den Bosch 8 november 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:4611.

KRONIEK PENSIOENRECHT

DOOR / BASTIAN BODEWES, ANNEMIEK CRAMER, JAN AART VAN DE HOEF, PASCAL VAN SCHAIK & WIM THIJSSSEN¹

Pensioenen krijgen momenteel volop aandacht. Dreigende pensioenkortingen, achterblijvende indexering, verlaging van de pensioenopbouw en explosief stijgende pensioenpremielasten halen het nieuws. De pensioenakkoorden van medio 2019 en medio 2020 moeten leiden tot een robuuster pensioenstelsel waarbij de impact van een langdurig lage rentestand wordt verminderd en extreme fluctuaties van pensioenen worden voorkomen. De akkoorden leidden tot het consultatievoorstel Wet toekomst pensioenen waarop 483 reacties zijn ingezonden. Op het gebied van wetgeving en beleid speelde de afgelopen periode echter meer. En ook de rechtspraak liet zich niet onbetuigd. Genoeg stof voor deze Kroniek Pensioenrecht.

WETGEVING EN BELEID/WET TOEKOMST PENSIOENEN

Het voorstel voor een Wet toekomst pensioenen, dat op 16 december 2020 ter consultatie werd gepubliceerd², beoogt een ingrijpende wijziging van het tweede pijler pensioensysteem³. De consultatie sloot op 12 februari 2021. De wijziging moet het pensioenstelsel robuuster maken: bestendig tegen schokken op de financiële markten. Vooral de structureel lage rente maakt dat het huidige stelsel niet meer houdbaar wordt geacht⁴. Van belang is dat verzekeraars op grond van de toepasselijke Solvency-II Richtlijn⁵ en de Wet op het financieel toezicht pensioen moeten garanderen. Om die garantie te kunnen blijven waarmaken, dienen de voorzieningen ten laste van het eigen vermogen op peil te worden gehouden⁶. Pensioenfondsen mogen onder de toepasselijke IORP-II Richtlijn⁷ indien nodig tot rechtenkorting overgaan⁸. Onder het in de Nederlandse pensioenregelgeving gereguleerde financiële toetsingskader zijn pensioenfondsen tot rechtenkorting verplicht indien de voorzieningen onder een bepaald niveau zakken⁹. Omdat de pensioenen ondergebracht bij verzekeraars en pensioenfondsen in veel gevallen al jarenlang niet of nauwelijks worden geïndexeerd en

op basis van de huidige wetgeving kortingen van pensioenen bij veel pensioenfondsen onvermijdelijk zullen zijn, onderhandelden de sociale partners al jarenlang over een nieuw stelsel dat zijn weerslag vindt in de voorgestelde wet¹⁰.

De nieuwe wetgeving, met als oogde datum van inwerkingtreding 1 januari 2026, houdt globaal het volgende in:

- Pensioenovereenkomsten zijn uitsluitend van het type premieovereenkomst met als varianten de nieuwe premieovereenkomst, de verbeterde premieovereenkomst, de premie-uitkeringsovereenkomst en de premie-kapitaalovereenkomst (pensioenovereenkomsten van het type uitkeringsovereenkomst¹¹ en kapitaalovereenkomsten niet meer worden aangegaan)¹².
- In de nieuwe premieovereenkomst wordt de premie die voor de deelnemer is ingelegd weliswaar individueel toerekenbaar, maar collectief belegd. Daarbij worden de beleggingsresultaten naar geboortecohorten toebedeeld, waarbij een solidariteitsreserve wordt gevormd die volgens door de pensioenuitvoerder vast te stellen regels wordt uitgedeeld¹³. Het voor de pensioenuitkering gevormde

vermogen wordt vanaf de pensioendatum aangewend voor een variabele uitkering (een uitkering die afhankelijk is van het beleggingsresultaat)¹⁴.

- Bij de verbeterde premieovereenkomst wordt de premie direct individueel belegd en het voor de pensioenuitkering gevormde vermogen, voortvloeiend uit de premie en het individueel behaalde beleggingsresultaat vanaf de pensioendatum, aangewend voor een variabele uitkering of een vastgestelde uitkering (indien een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds als pensioenuitvoerder voor de verbeterde premieovereenkomst fungeert, kan een solidariteitsreserve onderdeel zijn van de verbeterde premieovereenkomst)¹⁵.
- Bij de premie-uitkeringsovereenkomst wordt de premie direct aangewend voor een vastgestelde uitkering vanaf de pensioendatum (de uiteindelijke pensioenuitkering is de som van de jaarlijks opgebouwde vastgestelde uitkeringen)¹⁶.
- Bij de premie-kapitaalovereenkomst wordt de premie direct aangewend voor een vastgesteld kapitaal dat op de pensioendatum beschikbaar komt voor een variabele uitkering of voor een vastgestelde uitkering¹⁷.

Bastian Bodewes is advocaat bij Van Heest Bodewes Pensioenrechtadvocatuur te Assen, **Pascal van Schaik** is advocaat bij AKD N.V. te Amsterdam, **Annemiek Cramer**, **Jan Aart van de Hoef** en **Wim Thijssen** zijn advocaat bij Pensioenadvocaten.nl te Amsterdam, Woerden respectievelijk Amstelveen. Wim Thijssen is tevens verbonden aan het VU Expertisecentrum Pensioenrecht te Amsterdam.

- De werkgeverspremie en werknemerspremie dienen tezamen een voor alle deelnemers aan een pensioenregeling gelijk percentage van het voor de berekening van het pensioen in aanmerking te nemen loon te bedragen (anders gezegd: de pensioenpremie dient te worden vastgesteld op een leeftijdsonafhankelijk percentage van het pensioengevend loon)¹⁸.
- De momenteel bij verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsen verplichte doorsneepremie (een premie die gelijk is aan een percentage van het loon of het pensioengevend loon onafhankelijk van het type pensioenovereenkomst) wordt verboden¹⁹.
- Er komt een wettelijke regeling voor de vormgeving van partnerpensioen dat ingaat vóór de pensioendatum van de deelnemer aan een pensioenregeling. Tevens wordt voorzien in een definitie van het partnerbegrip²⁰.
- Experimenten voor pensioenopbouw in de tweede pijler voor zelfstandigen worden mogelijk²¹.
- Werkgevers dienen uiterlijk op 1 januari 2024 een transitieplan en de pensioenovereenkomst zoals die uiterlijk vanaf 2026 moet gaan gelden te overleggen aan de pensioenuitvoerder²².
- Indien de pensioenovereenkomst die vanaf uiterlijk 2026 ingaat compensatiemaatregelen bevat in de vorm van toekenning van extra pensioenaanspraken, dienen deze voor alle werknemers behorend tot hetzelfde leeftijdscohort te gelden²³, dient de opbouw van de compensatieaanspraken tijds-evenredig gedurende de compensatieperiode te verlopen, dient de compensatieperiode uiterlijk 31 december 2035 te eindigen en dienen de compensatieaanspraken te zijn gefinancierd zodra deze onvoorwaardelijk zijn²⁴.
- Pensioenuitvoerders dienen (op basis van het transitieplan van de werkgever) uiterlijk op 1 juli 2024 een implementatieplan (waarvan een communicatieplan onderdeel

uitmaakt) aan De Nederlandsche Bank toe te zenden²⁵.

- Tot uiterlijk 1 januari 2026 bij pensioenfondsen opgebouwde pensioenen worden als hoofdregel omgerekend tot pensioenen volgens de pensioenovereenkomst die uiterlijk vanaf 2026 gaat gelden ('ingevaren') door collectieve waardeoverdracht op basis van specifieke medezeggenschapsvoorwaarden indien het 'invaren' als onderdeel van de transitie uiterlijk per 1 januari 2026 wordt gerealiseerd (het specifieke is dat de individuele verzekerden geen bevoegdheid toekomt in verband met het invaarbesluit)²⁶.
- Het belangrijkste overgangsrecht houdt in dat op 31 december 2021 bestaande premieovereenkomsten en uitkeringsovereenkomsten ondergebracht bij een verzekeraar met een met de leeftijd oplopend premiepercentage vanaf 2026 onbeperkt in de tijd mogen worden voorgezet. Dit geldt uitsluitend voor deelnemers die al deelnamen op de datum waarop bij de werkgever een pensioenovereenkomst volgens de voorgestelde wetgeving gaat gelden, met als uiterlijke datum 31 december 2025.

De voorgestelde wetgeving is uiterst gecompliceerd, vanwege de verschillende (individuele en collectieve) toedelingsmechanismen bij de verbeterde premieovereenkomst en de solidariteitsreserve bij de nieuwe premieovereenkomst. Ook bevat zij veel open normen. De invulling van die open normen kan tot conflicten leiden, bij de oplossing waarvan de advocatuur mogelijk een significante rol zal spelen²⁷.

WETGEVING EN BELEID/ WET BEDRAG INEENS, RVU EN VERLOFSPAREN

De Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen²⁸ maakt onder strikte voorwaarden afkoop van tien procent van de waarde van een aanspraak op ouderdomspensioen op de pensioendatum mogelijk²⁹. De datum van inwerkingtreding van

deze nieuwe wetgeving moet nog worden bepaald³⁰.

WETGEVING EN BELEID/ KLEIN VERZAMELBESLUIT PENSIOENEN

In de *Staatscourant* is op 14 december 2020 het (nieuw) Klein verzamelbesluit pensioenen³¹ gepubliceerd. De staatssecretaris van Financiën heeft met dit besluit enkele praktische knelpunten die er zijn in de uitvoering van de fiscale regelingen met betrekking tot oudedagsverplichtingen en pensioenregelingen willen oplossen. In dit Klein verzamelbesluit pensioenen komen vier onderwerpen (een toelichting en drie goedkeuringen) aan de orde, die hierna worden toegelicht.

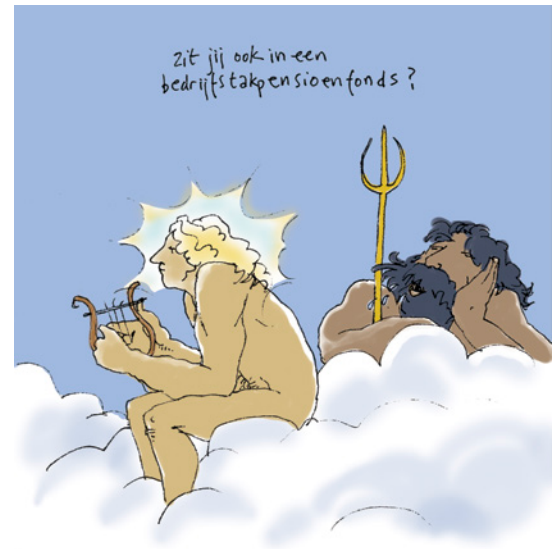
Ten eerste wordt toegelicht hoe een stichting die een pensioen in eigen beheer uitvoerde dat wordt omgezet in een oudedagsverplichting in bepaalde omstandigheden kan (blijven) optreden als toegelaten uitvoerder van een oudedagsverplichting zonder dat dit leidt tot een belastbare afkoop. In de praktijk was de vraag gerezen of deze oudedagsverplichting voor de heffing van de vennootschapsbelasting tot het binnenlands ondernemingsvermogen wordt gerekend. Een stichting is alleen onderworpen aan de heffing van vennootschapsbelasting, indien en voor zover dat lichaam een onderneming drijft. Een werkzaamheid die verband houdt met het doen van uitkeringen op grond van een pensioenregeling wordt hiermee gelijkgesteld. Volgens de minister past het in de doelstelling van de Wet uitfasering pensioen in eigen beheer en overige fiscale pensioenmaatregelen dat een oudedagsverplichting kan worden uitgevoerd door dezelfde stichting, die vóór de omzetting het pensioen in eigen beheer uitvoerde. De uitvoering van de oudedagsverplichting dient dan voor de heffing van de vennootschapsbelasting tot het binnenlandse ondernemingsvermogen van deze stichting te blijven worden gerekend. Wanneer de oudedagsverplichting van een eigenbeheerlichaam wordt

overgedragen naar een stichting, leidt dit overigens wel tot een belastbare afkoop, aldus de minister. *Ten tweede* is goedgekeurd dat een beleggingsonderneming kan optreden als toegelaten uitvoerder van loonstamrechten. In de Wet uitfasering pensioen in eigen beheer en overige fiscale pensioenmaatregelen is geregeld dat beleggingsondernemingen zich kwalificeren als toegelaten aanbieders voor lijfrenteproducten. Door hen toe te voegen aan de kring van toegelaten aanbieders wordt een meer gelijk speelveld gecreëerd en krijgen klanten tegelijkertijd meer keuzemogelijkheden. Dezelfde uitbreiding was echter niet geregeld met betrekking tot de aanbieders van loonstamrechten. Naar het oordeel van de minister past het in de doelstelling van de Wet uitfasering pensioen in eigen beheer en overige fiscale pensioenmaatregelen om beleggingsondernemingen ook toe te laten als uitvoerder van loonstamrechten. *Ten derde* is goedgekeurd dat het corrigeren van samenloop van opbouw van pensioenaanspraken opgebouwd bij een professionele verzekeraar met pensioenaanspraken opgebouwd bij een verplicht gesteld bedrijfstak- of beroepspensioenfonds, niet wordt beschouwd als een handeling die leidt tot toepassing van artikel 19b van de Wet op de loonbelasting 1964. Dit is bijvoorbeeld van belang als de werkgever de pensioenregeling ten onrechte geheel of gedeeltelijk uit laat voeren door een verzekeraar en (in de praktijk meestal achteraf) blijkt dat tevens sprake is van een verplichte deelneming aan een bedrijfstakpensioenfonds. In die situatie is sprake van een ongewenste samenloop van pensioenopbouw. Deze samenloop kan dan namelijk leiden tot (onbedoelde) fiscale bovenmatigheid van de twee geldende pensioenregelingen gezamenlijk en daarmee fiscaal onzuivere pensioenaanspraken. Hoewel een verzekeraar geregeld wel genegen is tot een overdracht van de pensioenaanspraken, is nu ook duidelijk onder welke voorwaarden

dat dan mogelijk is. Eén mogelijkheid om de samenloop te corrigeren (door het buiten toepassing laten van artikel 19b, eerste lid, Wet LB 1964) is als alle betrokken partijen – verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds, verzekeraar, werkgever en werknemers – overeenstemming bereiken om het bij de verzekeraar opgebouwde pensioenkapitaal door middel van een waardeoverdracht over te dragen naar het verplicht gestelde pensioenfonds. De voorwaarden zijn:

- De opgebouwde pensioenaanspraken worden overgedragen naar het verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds.
- Het verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds behandelt het overgedragen pensioenkapitaal als een inkomende waardeoverdracht.
- Werkgever en werknemer verklaren zich vooraf akkoord met de overdracht.
- Na overdracht blijven slechts pensioenaanspraken bestaan ingevolge het pensioenreglement van het verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds en niet meer bij de verzekeraar.
- De pensioenaanspraken bij het verplicht gestelde pensioenfonds blijven na overdracht van het pensioenkapitaal en eventueel door de werkgever verrichte extra premiestortingen, binnen de kaders van hoofdstuk IIB van de Wet LB 1964.
- Indien de over te dragen pensioenaanspraken meer bedragen dan de aan het verplicht gestelde pensioenfonds verschuldigde premies over de tot aan overdracht verstreken diensttijd, dan kan deze overdracht niet leiden tot het ontstaan van extra pensioengevende diensttijd.

De andere mogelijkheid voor correctie van de samenloop is als alle betrokken partijen overeenkomen dat het verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds met terugwerkende kracht een vrijstelling van de

verplichte deelneming verleent. De voorwaarden zijn:

- De werkgever verricht voor zover nodig extra premiestortingen om de bij de verzekeraar verzekerde pensioenregeling actuariëel gelijkwaardig te maken.
- Het verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds verleent vrijstelling van de verplichte deelneming als bedoeld in het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000.
- De bij de verzekeraar ondergebrachte pensioenregeling blijft binnen de kaders van hoofdstuk IIB Wet LB 1964.

Ten vierde is een goedkeuring opgenomen voor specifieke situaties waarin een aandeelhouder of aandeelhouders de pensioengerechtigde in het kader van uitfasering van pensioen in eigen beheer op grond van de Wet uitfasering pensioen in eigen beheer en overige fiscale pensioenmaatregelen compenseren voor een waardevermindering van de aandelen als gevolg van de afkoop van het pensioen in eigen beheer of de omzetting van dit pensioen in een oudedagsverplichting. Een dergelijke compensatie wordt niet als loon in de zin van de Wet op de loonbelasting 1964 aangemerkt.

ARBEIDSRECHT

De belangrijkste rechtspraak op het snijvlak van arbeids- en pensioenrecht betrof het afgelopen jaar de interpretatie van pensioenontslag-

bedingen, premievrije pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid als vervangende voorziening voor de transitievergoeding en het internationaal privaatrecht.

Pensioenontslagbeding

De uitleg van pensioenontslagbedingen blijft voer voor procedures. Kern van veel discussies is hoe het begrip 'pensioengerechtigde leeftijd' moet worden uitgelegd. De werkgever houdt doorgaans vast aan de AOW-leeftijd terwijl werknemers veelal van een latere pensioenleeftijd willen uitgaan. Zowel de Rechtbank Gelderland (5 februari 2020, ECLI:NL:RBGEL:2020:665) als het Hof Amsterdam (24 november 2020, ECLI:NL:GHAMS:2020:3239) oordeelde dat een pensioenontslagbeding in de arbeidsovereenkomst moest worden uitgelegd aan de hand van het Haviltex-criterium.³² Op basis van dit criterium oordeelden beide instanties dat met de pensioengerechtigde leeftijd de AOW-leeftijd werd bedoeld.³³ Opvallend is bovendien dat het Hof Amsterdam afweek van een eerder oordeel van dit hof over dezelfde kwestie uit 2019, maar dan in kort geding.³⁴ Ook de Rechtbank Gelderland liet het arrest van 2019 expliciet buiten beschouwing. Met deze uitspraken is een voorzichtige trend zichtbaar dat, behoudens bijzondere omstandigheden, een pensioenontslagbeding met een verwijzing naar de 'pensioengerechtigde leeftijd' wordt uitgelegd als een verwijzing naar de 'AOW-leeftijd'.³⁵

Premievrije voortzetting van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid als gelijkwaardige voorziening ten opzichte van de transitievergoeding

In 2019 casseerde de Hoge Raad een arrest van het Hof Arnhem-Leeuwarden. Het hof had naar het oordeel van de Hoge Raad ten onrechte gesteld dat een regeling die voorzag in een premievrije voortzetting van de opbouw van het ouderdoms- en partnerpensioen bij arbeidsongeschiktheid die reeds voor 1 juli 2015 bestond, niet kon worden gekwalifi-

ceerd als een gelijkwaardige voorziening ex artikel 7:673b (oud) BW.³⁶ Voor een nadere duiding wordt verwezen naar de Kroniek Pensioenrecht 2019.³⁷ Na verwijzing door de Hoge Raad diende het Hof 's-Hertogenbosch te bepalen of inderdaad sprake was van een gelijkwaardige voorziening ex artikel 7:673b (oud) BW. Het hof oordeelde dat dit inderdaad het geval was.³⁸ Relevant daarbij was onder meer, indachtig de gezichtspunten van het arrest van de Hoge Raad, dat de cao-partijen de regeling als gelijkwaardig hadden aangewezen en de gekapitaliseerde potentiële waarde van de voorziening hoger was dan de transitievergoeding.

Inmiddels heeft de Hoge Raad bij uitspraak van 5 februari 2021 (ECLI:NL:HR:2021:188) een verdere verfijning op dit onderwerp aangebracht. In dit geval ging het onder meer om de premievrijstelling in verband met arbeidsongeschiktheid die, nog voordat het ontslag in zicht was, was gaan lopen. De Hoge Raad overwoog dat voor de toepassing van artikel 7:673b (oud) BW niet is vereist dat de gelijkwaardige voorziening is getroffen voor het geval dat de arbeidsovereenkomst wordt beëindigd, noch dat deze pas na beëindiging van de arbeidsovereenkomst wordt verstrekt of haar werking heeft. Voorts is de wijze waarop de werkgever de voorziening financiert, niet van belang.

Artikel 7:673b BW is per 1 januari 2020 gewijzigd. Er geldt geen vereiste van gelijkwaardigheid meer. Voldoende is dat de afwijking van de wettelijke transitievergoeding bij cao is geregeld en dat de werknemer recht heeft op een voorziening die bijdraagt aan het beperken van werkloosheid, een redelijke financiële vergoeding of een combinatie daarvan. De (gekapitaliseerde) waarde van dergelijke voorzieningen hoeft niet altijd gelijkwaardig te zijn aan de transitievergoeding waar een werknemer recht op zou hebben gehad.³⁹ Verder geldt dat artikel 7:673b BW enkel van toepassing is bij een ontslag wegens bedrijfseconomische redenen. Met deze wijzigingen neemt het bereik van voornoemde arresten

af. Wel wordt nog gewezen op het overgangsrecht.⁴⁰

Internationaal privaatrecht/Verplichtstelling en bijzonder dwingend recht

De vraag of het stelsel van verplichtstelling van bedrijfstakpensioenfondsen moet worden gezien als bijzonder dwingend recht ex artikel 9 Rome-I⁴¹ is van belang voor (met name) buitenlandse ondernemingen die in Nederland tijdelijk werkzaamheden verrichten door werknemers in Nederland tewerk te stellen. Indien een verplichtstellingsbesluit wordt gezien als bijzonder dwingend recht, dan brengt dat met zich dat in Nederland tewerkgestelde werknemers met een arbeidsovereenkomst die, al dan niet met in achtname van artikel 8 Rome-I, wordt beheerst door buitenlands recht, toch onder het bereik van een verplichtstelling kunnen komen.⁴² In de Kroniek Pensioenrecht van 2020 werd gewezen op twee uitspraken van de Rechtbank Midden-Nederland waarin deze vraag aan de orde kwam.⁴³ In beide kwesties oordeelde de Rechtbank Midden-Nederland dat sprake was van bijzonder dwingend recht.⁴⁴

In een uitgebreid gemotiveerd arrest kwam het Hof Arnhem-Leeuwarden op 19 januari 2021 (ECLI:NL:GHARL:2021:472) tot een andere conclusie.⁴⁵ In dit arrest was sprake van tien Duitse werknemers die werkzaam waren voor een transportonderneming. De Duitse werknemers werkten vijftig procent of meer van hun tijd in Duitsland. In de arbeidsovereenkomst was een rechtskeuze voor Nederlands recht opgenomen.

Wat betreft de rechtskeuze voor Nederlands recht was het hof betrekkelijk snel klaar. De rechtskeuze was in beginsel geldig en aldus waren ook de bepalingen van de Wet Bpf 2000 van toepassing. De Duitse werknemers waren verplicht aangesloten bij het Pensioenfonds Vervoer, zelfs al werkten zij in hoofdzaak in het buitenland. Mogelijke samenloop met een voorziening in Duitsland die tot een bovenmatig pensioen zou kunnen

leiden, maakte dit volgens het hof niet anders.

Gelet echter op de gevraagde verklaringen voor recht van het pensioenfonds en het verweer van de werkgever, hield het daar niet op. Het hof kwam ook toe aan de hypothetische vraag of, als géén rechtskeuze zou zijn gemaakt, de verplichtstelling toch van toepassing kon zijn omdat deze op bijzonder dwingend recht zou berusten. Het hof concludeerde dat geen sprake was van bijzonder dwingend recht nu de doelstellingen van de Wet Bpf 2000 met name op de Nederlandse arbeidsmarkt zien. Die zouden niet in gedrang komen bij werknemers voor wie het werkland gewoonlijk Duitsland was. Ook wijst het hof op de noodzakelijke terughoudendheid om regels als voorrangsregels te kwalificeren.⁴⁶ In de literatuur is meer dan eens betoogd dat ook de Detacheringsrichtlijn zich verzet tegen de kwalificatie van de Wet Bpf 2000 en een verplichtstelling als bijzonder dwingend recht.⁴⁷ Het hof houdt zich over deze wezenlijke vraag echter op de vlakte.

AANSLUITING BIJ BEDRIJFS-TAKPENSIOENFONDSEN

In de afgelopen periode werd weer een stroom aan uitspraken gepubliceerd over de vraag of een werkgever wel of niet verplicht is tot aansluiting bij een bepaald verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds.⁴⁸ De rechter stelt de feitelijke activiteiten van een werkgever vast om aan de hand daarvan te oordelen of de werkgever onder de werkingssfeer van het betreffende verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds valt. Toch tekenden zich dit jaar geen specifieke nieuwe lijnen in de uitspraken af.

Speciale vermelding verdient in dit verband wel een uitspraak van de kantonrechter Eindhoven van 6 februari 2020 (ECLI:NL:RBOBR:2020:703), over de vraag of Prodrive Technologies BV verplicht was tot aansluiting bij PME. Aan de orde komt de invulling van het zogenaamde hoofdzake-lijkeheidscriterium in het voor PME

toepasselijke verplichtstellingsbesluit, waarover de bekende arresten Vector en Adimec van de Hoge Raad gaan⁴⁹. De uitspraak gaat over de interpretatie van het hoofdzake-lijkeheidscriterium na de wijzigingen die met ingang van september 2015, dus na het wijzen van het Vector- en het Adimec-arrest, in het verplichtstellingsbesluit zijn doorgevoerd. Vanaf 30 september 2015 is 'ontwerpen en ontwikkelen' ook opgenomen als specifiek omschreven activiteiten die behoren tot het be- en/of verwerken van metalen. In het verplichtstellingsbesluit is toegevoegd dat ontwerpen en/of ontwikkelen alleen onder de werkingssfeer van PME vallen, indien en voor zover dit plaatsvindt 'ten dienste van' een of meer overige zelf te verrichten Metalektro-activiteiten.⁵⁰ De kantonrechter oordeelt dat een redelijke uitleg van dit 'ten dienste van'-criterium inhoudt, dat wanneer de R&D-activiteit van een onderneming leidt tot de productie door die onderneming van het door haar ontwikkelde ontwerp, de betreffende R&D-arbeidsuren voor het hoofdzake-lijkeheidscriterium volledig meetellen als Metalektro-uren. Het is daarbij naar het oordeel van de kantonrechter niet van belang of de R&D-activiteiten al dan niet ondergeschikt zijn aan de productie. Wij signaleren dat Adimec, het oordeel van de kantonrechter volgend, op basis van het gewijzigde verplichtstellingsbesluit wél verplicht zou zijn tot aansluiting bij PME en dat de wijzigingen géén codificatie zijn van het Adimec-arrest.

De kantonrechter Utrecht (1 april 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:1233) kreeg te oordelen over een aansluitingskwestie waarbij de werkgever in de fuik van de commissie van beroep van PFZW was gezwommen, door de aansluitingskwestie voor te leggen aan die commissie. De commissie van beroep kan als een fuik worden gezien, omdat de commissie *bindend* adviseert, terwijl het voor een buitenstaander lastig is om in te schatten of de commissie daadwerkelijk objectief en onafhankelijk van het pensioen-

fonds kan oordelen. Overigens had de commissie van tevoren wel duidelijk aangegeven dat haar uitspraak een bindend karakter zou hebben. De kantonrechter Utrecht oordeelde dat de werkgever was gebonden aan het bindende advies van de commissie. Adviesbureau Aon adviseerde een werkgever dat geen sprake zou zijn van verplichte aansluiting bij het bedrijfstakpensioenfonds voor de zoetwarenindustrie. Dat advies klopte niet; de werkgever was gelet op de feitelijke activiteiten wel degelijk verplicht tot aansluiting bij dat fonds. Rechtbank Rotterdam (20 januari 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:595) oordeelde dat Aon op grond van wanprestatie aansprakelijk was voor de schade.

Hof Den Haag (22 december 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:2384) kwam tot het oordeel dat verplichte deelneming van zelfstandige schilders zonder personeel (zzp-schilders) in het bedrijfstakpensioenfonds voor schilders, niet in strijd is met het mededingingsrecht.

Op 9 april 2021 wees de Hoge Raad een langverwacht arrest over Booking.com (ECLI:NL:HR:2021:527). Anders dan eerder de kantonrechter en het hof, oordeelt de Hoge Raad dat Booking.com een (online) reisagent is in de zin van het verplichtstellingsbesluit voor de reisbranche, omdat Booking.com 'in de uitoefening van haar bedrijf bemiddelt bij het tot stand komen van overeenkomsten op het gebied van reizen'. Naar het oordeel van de Hoge Raad ligt het voor de hand om bij de uitleg van het begrip 'bemiddelen' acht te slaan op de betekenis van 'bemiddeling' in de artikelen 7:924 e.v. BW. In het arrest gaat de Hoge Raad op die betekenis in. Die stemt naar het oordeel van de Hoge Raad in de kern overeen met de taalkundige betekenis van het begrip bemiddelen. De Hoge Raad oordeelt in het arrest voorts dat, ook als de in het verplichtstellingsbesluit omschreven werkzaamheden worden verricht door middel van een technologie die ten tijde van de totstandkoming van

het besluit nog niet kenbaar of gangbaar was, toch voldaan kan zijn aan die omschrijving. De consequentie van dit arrest is dat Booking.com zich moet aansluiten bij Reiswerk Pensioen (het verplichte bedrijfstakpensioenfonds voor de reisbranche).

VRIJSTELLING VAN VERPLICHTE DEELNEMING AAN EEN BEDRIJFS-TAKPENSIOENFONDS

In een geschil tussen een werkgever en een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds heeft de Rechtbank Noord-Holland op 25 februari 2020 (ECLI:NL:RBNHO:2020:1618) geoordeeld over een kwestie inzake een Wob-verzoek van een werkgever. Een werkgever had bij het pensioenfonds informatie opgevraagd over eerder verleende vrijstellingen. Het pensioenfonds weigerde echter om de beschikkingen waarin eerdere vrijstellingen waren verleend openbaar te maken op een aantal gronden, met name op grond van privacy en omdat sprake zou zijn van vertrouwelijke bedrijfsgegevens. Tevens wilde het pensioenfonds voorkomen dat de verzoekers aan de vrijstellingsbeschikkingen argumenten zouden kunnen ontleen om vrijstelling aan te vragen. De Rechtbank Noord-Holland oordeelde echter dat het pensioenfonds niet mocht weigeren de informatie te verstrekken. Door het weglakken van namen was de privacy van werknemers voldoende geborgd en rechtspersonen (de werkgevers) hebben geen recht op privacybescherming. Ook van vertrouwelijke bedrijfsgegevens alsmede het nadeel argument was niet gebleken. Van onevenredige bevoordeling of benadeling van de werkgever die het Wob-verzoek deed met het oog op de concurrentiepositie was geen sprake, aldus de rechtbank. Uit het vonnis van de rechtbank valt op te maken dat het doel van de Wob is om het beleid van een bestuursorgaan en de besluitvormingsprocessen die uit dat beleid volgen te kunnen doorgronden. Ook daarom dienden de gegevens

betreffende de pensioenregelingen waarvoor vrijstelling was verleend te worden verstrekt.

TOESLAGVERLENING

De in het vorige Kroniekjaar ingezette lijn in de rechtspraak dat onvoorwaardelijke toeslagverlening niet kan worden gewijzigd in voorwaardelijke toeslagverlening omdat artikel 20 van de Pensioenwet aan die wijziging in de weg staat, is in de afgelopen periode voortgezet. Gewezen wordt op Hof Amsterdam 3 november 2020 (ECLI:NL:GHAMS:2020:2929 en ECLI:NL:GHAMS:2020:2930 inzake de AFM) en de kantonrechter Den Haag 13 augustus 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:7813 (SRK)⁵¹.

Hof 's-Hertogenbosch 7 januari 2020 (ECLI:NL:GHSHE:2020:8) en 19 januari 2020 (ECLI:NL:GHSHE:2021:81) betrof een geschil tussen een werkgever en twee oud-werknemers over de indexering van pensioenaanspraken en -rechten na het einde van het dienstverband. Het hof oordeelt onder meer dat het voorwaardelijke recht op indexering dat de oud-werknemers uit hoofde van de pensioenovereenkomst hebben, voor de werkgever een inspanningsverplichting inhoudt om de kans op indexering in financiële zin mogelijk te maken. Uit het recht op voorwaardelijke indexering vloeit met andere woorden volgens het hof een inspanningsverplichting voor de werkgever voort. De werkgever handelde naar het oordeel van het hof in strijd met die inspanningsverplichting door enkele jaren nadat de dienstverbanden waren geëindigd niet langer bijstortingen voor indexering aan de betrokken pensioenverzekeraar te doen, waardoor geen indexering meer kon plaatsvinden. De werkgever wordt veroordeeld tot betaling van achterstallige en toekomstige indexering. Voor de hoogte van die te betalen achterstallige en toekomstige indexering, moet volgens het hof in de betreffende situatie aansluiting wor-

den gezocht bij het indexeringsbeleid van een bepaald pensioenfonds. Deze uitspraak ligt in lijn met de uitspraak van Hof Amsterdam van 23 april 2019 (ECLI:NL:GHAMS:2019:1452) in een geschil tussen Euronext en enkele oud-werknemers. Die uitspraak hield onder meer in dat Euronext toerekenbaar tekort was geschoten in de nakoming van haar verplichtingen uit de pensioenovereenkomst met de oud-werknemers, door het indexatieperspectief uit de pensioenovereenkomst verloren te laten gaan en de uitvoeringsovereenkomst te beëindigen zonder zorg te dragen voor een alternatief voor die uitvoeringsovereenkomst. Het hof overwoog dat de beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst op zichzelf geen rechtsgeldige wijziging van de pensioenovereenkomst inhield. Vermelding verdient ook Hof Den Haag 9 februari 2021 (ECLI:NL:GHDHA:2021:136) over de opzegging door FrieslandCampina van de uitvoeringsovereenkomst met ondernemingspensioenfonds Stichting Pensioenfonds Campina. Het hof oordeelt dat door de opzegging het indexatieperspectief van inactieven is verslechterd en dat de redelijkheid en billijkheid in de door het pensioenfonds aangevoerde omstandigheden meebrengen dat FrieslandCampina de uitvoeringsovereenkomst niet rechtsgeldig heeft kunnen opzeggen, zonder het pensioenfonds een redelijke vergoeding aan te bieden. Deze uitspraak ligt in de lijn

van het Alcatel-arrest van de Hoge Raad van 10 juni 2016⁵².

PENSIOEN EN SCHEIDING

In deze Kroniekperiode zijn weer enkele interessante uitspraken geweest op het gebied van het recht op externe uitvoering van pensioenrechten van de ex-partner op het pensioen in eigen beheer van de directeur-grootaandeelhouder (hierna: 'de dga'). Deze uitspraken behelzen een verdere uitwerking van de lijn in de rechtspraak die uitmondde in het peildatum-arrest van 14 februari 2020 (ECLI:NL:HR:2020:276) waarin de Hoge Raad, kort gezegd, oordeelde dat de hoogte van de te verevenen pensioenaanspraken dient te worden bepaald per datum echtscheiding en dat de hoogte van het voor externe uitvoering bij een professionele pensioenverzekeraar benodigde kapitaal dient te worden bepaald op het tijdstip van externe uitvoering: op dat moment dient immers voldoende kapitaal voor externe uitvoering beschikbaar te zijn. Op 24 december 2020 (ECLI:NL:GHSHE:2020:4006) wees Hof 's-Hertogenbosch beschikking in een zaak die een verzoek tot externe uitvoering betrof van ten gunste van de ex-partner van een dga na echtscheiding verevende pensioenrechten. Verevening van het ouderdomspensioen vindt plaats op grond van artikel 2, lid 1 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (hierna: 'WVPS'). Voorts bestaat voor de ex-partner van de dga recht op toekenning van een aanspraak op bijzonder partnerpensioen uit hoofde van artikel 3a, lid 2 van de WVPS (indien partnerpensioen onderdeel uitmaakt van de pensioenregeling van de dga). In deze procedure ging het (onder meer) om vaststelling door het hof van de hoogte van het voor externe uitvoering door de bv van de dga beschikbaar te stellen kapitaal. De grondslag voor het recht op externe uitvoering is gelegen in de redelijkheid en de billijkheid als bedoeld in artikel 6:2 BW (zie Hoge Raad op 12 maart 2004⁵³). Geheel in lijn met het arrest van de Hoge Raad van 14 februari 2020 oor-

deelde het hof dat de hoogte van de te verevenen pensioenrechten van de ex-partner dient te worden bepaald op het tijdstip van de echtscheiding en de hoogte van het daarvoor ter beschikking te stellen kapitaal per de datum van daadwerkelijke externe uitvoering. Tevens oordeelde het hof dat de meerkosten voor externe uitvoering ten behoeve van de vereveningsgerechtigde, zoals garantie- en andere kostenopslagen, in aanmerking moeten worden genomen omdat anders volledige externe uitvoering niet mogelijk is. De meerkosten voor externe uitvoering dienen volgens het hof evenwel niet in aanmerking te worden genomen bij de dga, kennelijk omdat die zelf voor opbouw van pensioen in eigen beheer heeft gekozen.

Hof Den Haag 17 januari 2021 (ECLI:NL:GHDHA:2021:179) betreft de verwijzing door de Hoge Raad bij beschikking van 14 april 2017. Partijen zijn in 2010 gescheiden en afstorting van verevende pensioenrechten ten gunste van de man door de bv van de vrouw vereist door het grote tijdsverloop en de sterk gedaalde marktrente een aanzienlijk hoger bedrag. Het hof oordeelde in deze zaak dat in het geheel geen recht bestaat voor de man op externe pensioenuitvoering. Daarbij neemt het hof in r.o. 6.16 in aanmerking dat het voor afstorting beschikbare bedrag dient te worden bepaald naar de stand van de datum van afstorting, dat de waardering van pensioenrechten dient plaats te vinden naar de commerciële waarde en dat een eventueel tekort aan beschikbare middelen evenredig dient te worden gedeeld door partijen zodat hun pensioenrechten op gelijk wijze verzekerd zullen blijven⁵⁴. De bv kende bij commerciële waardering van pensioenrechten een negatief eigen vermogen en het hof zag onder de gegeven omstandigheden geen aanleiding om tot een afwijkende verdeling van het tekort aan beschikbare middelen te komen.

Op 11 maart 2020 oordeelde Rechtbank Limburg

(ECLI:NL:RBLIM:2020:2107) dat de dga gehouden was tot externe uitvoering van de verevende pensioenrechten van de ex-partner die waren opgebouwd in eigen beheer. In beginsel dient externe uitvoering plaats te vinden op basis van de commerciële waarde van de verevende pensioenrechten, tenzij de bv aantoonbaar niet beschikt over de daarvoor benodigde liquide middelen of deze niet extern kan aantrekken. De ex-partner vorderde in deze procedure geen externe uitvoering op basis van de (hogere) commerciële waarde, maar van de (lagere) fiscale boekwaarde van de verevende pensioenrechten die waren opgebouwd in eigen beheer. De rechtbank wees deze vordering toe omdat sprake was van een positief eigen vermogen. In deze procedure bleef de vraag onbeantwoord of de vereveningsgerechtigde na afstorting van de lagere fiscale boekwaarde een restvordering behoudt op de bv voor het niet extern uitgevoerde deel van de verevende pensioenrechten. Rechtbank Rotterdam oordeelde op 20 mei 2020 (ECLI:NL:RBROT:2020:4678) over een zaak waarin tussen partijen in geschil was of verevening dan wel conversie van pensioenrechten was overeengekomen in het echtscheidingsconvenant. Daarin was bepaald dat ieder der partijen *een eigen pensioenaanspraak* verkrijgt ter grootte van het ouderdomspensioen van de vrouw, voor zover dit is opgebouwd tijdens het huwelijk. De rechtbank oordeelde dat niet expliciet conversie was overeengekomen en dat (ook) bij verevening een eigen recht op uitbetaling geldt in geval van tijdige melding als bedoeld in artikel 2, lid 2 WVPS

...bigamic! Kan ik ook zaadstortingen als onverschuldigd gedaan terugdraaien?

aan de pensioenuitvoerder. In r.o. 4.14 oordeelde de rechtbank voorts dat afstorting bij een externe pensioenuitvoerder niet automatisch conversie van pensioenrechten inhoudt, maar slechts dat de uitvoering van die pensioenrechten wordt gewaarborgd door onderbrengen buiten de bv.

In een andere procedure voor Hof Den Bosch (ECLI:NL:GHSHE:2020:1799) ging het om de vraag of partijen in het echtscheidingsconvenant pensioenverevening hadden uitgesloten. De betreffende bepaling luidde:

'Partijen sluiten uitdrukkelijk uit de toepasselijkheid van de Wet verevening Pensioenrechten bij echtscheiding, echter partijen komen overeen dat op het moment dat het pensioen ontvangen gaat worden hieromtrent nader overleg zal plaatsvinden. Tot die tijd zullen partijen geen stappen ondernemen ter verkrijging van pensioenrechten.'

Het hof legde in r.o. 6.8.3 deze bepaling uit volgens de Haviltex-maatstaf⁵ aan de hand van de wils-vertrouwensleer, waarbij het volgens het hof niet gaat om wat letterlijk in het convenant is neergelegd, maar om hetgeen partijen over en weer uit elkaars verklaringen redelijkerwijs mochten afleiden. Het hof oordeelde dat pensioenverevening niet werd uitgesloten omdat geen sprake was van ongeclausuleerde uitsluiting van verevening. Niet vaststond dat de ex-partner bewust afstand deed van het recht op verevening, noch dat, indien sprake zou zijn van uitsluiting van verevening, het ondernemen van stappen ter verkrijging van pensioenrechten niet mogelijk zou zijn. Ook zou in dat geval de bepaling dat nader overleg zal worden gevoerd geen betekenis hebben. Tenslotte was niet gebleken dat de vrouw zou worden overbedeeld in geval pensioenverevening niet zou zijn uitgesloten.

De beschikking van de Rechtbank Noord-Holland van 10 juni 2020 (ECLI:NL:RBNHO:2020:4254) betrof een bijzondere kwestie waarin het huwelijk tussen partijen nietig werd verklaard wegens bigamie (zie artt. 1:33 jo. 1:69 BW). De rechtbank oordeelde het echtscheidings-

convenant nietig op grond van dwaling als bedoeld in artikel 6:228, lid 1 BW. De nietigverklaring van het convenant met terugwerkende kracht krachtens artikel 3:53 BW had tot gevolg dat de reeds ontvangen betalingen op grond van pensioenverevening als onverschuldigd betaald door de man, door de vereveningsgerechtigde dienden te

worden terugbetaald. Het verzoek van de man tot verklaring voor recht dat voor de vrouw geen recht bestaat op bijzonder partnerpensioen werd niet toegewezen omdat niet kon worden vastgesteld of daarop recht kon bestaan bijvoorbeeld op grond van een dergelijk recht voor samenwonenden ingevolge het toepasselijke pensioenreglement.

NOTEN

- 1 Deze Kroniek is bijgewerkt tot 9 april 2021.
- 2 <https://www.internetconsultatie.nl/wettoekomstpensioenen>. Aldaar zijn de voorgestelde wetteksten en memorie van toelichting te vinden en daarnaast de inzendingen op de consultatie.
- 3 Zie onderdeel 1.1 van de voorgestelde memorie van toelichting.
- 4 Zie onderdeel 1.2 van de voorgestelde memorie van toelichting.
- 5 Richtlijn 2009/138/EG van 25 november 2009, *Pb. L* 335 van 17 december 2009, p. 1, voor het laatst gewijzigd bij Richtlijn 2014/51/EU van 16 april 2014, *Pb. L* 153 van 22 mei 2014, p. 1.
- 6 Zie over rechtenkortingen bij verzekeraars W.P.M. Thijssen, 'Pensioen bij insolventie van een verzekeraar', *Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken* 2020/31.
- 7 Richtlijn (EU) 2016/2341 van 14 december 2016, *Pb. L* 354 van 23 december 2016, p. 37 e.v.
- 8 De IORP-II Richtlijn bevat geen bepalingen omtrent rechtenkortingen door pensioeninstellingen die onder de reikwijdte van deze richtlijn vallen (zoals de Nederlandse pensioenfondsen), zodat de vraag of rechtenkortingen door pensioenfondsen zijn toegestaan aan de hand van het nationale recht van de lidstaten dient te worden beantwoord.
- 9 Zie art. 134 Pensioenwet en voor een historisch overzicht W.P.M. Thijssen, 'Pensioen (te) korten, Hoofdstuk 20 in Pensioenwet, analyse en commentaar', 4e druk, 2013, p. 915-950 (onder redactie van E. Lutjens).
- 10 Zie voor een samenvatting van de totstandkoming van het wetsvoorstel onderdeel 1.1 van de voorgestelde memorie van toelichting en ook het onderdeel Wetgeving en beleid in de Kroniek Pensioenrecht van vorig jaar (*Adv.bl.* 2020-4, Kroniek Pensioenrecht, p. 71-72).
- 11 De momenteel nog meest voorkomende uitkeringsovereenkomsten zijn gebaseerd op het middelloonsysteem. De uitkeringsovereenkomst blijft feitelijk wel bestaan voor het partnerpensioen op risicobasis, zie art. 16 van het consultatievoorstel en punt 4 van de reactie van het VU Expertisecentrum Pensioenrecht in het kader van de consultatie.
- 12 Art. 10 consultatievoorstel.
- 13 Indien sprake is van de vorming van een solidariteitsreserve vervangt deze uitdeling feitelijk de huidige toeslagverlening of vervangt deze het huidige kortingsmechanisme bij pensioenfondsen.
- 14 Art.1 en art. 10a gelezen in verband met art. 10c consultatievoorstel.
- 15 Art. 1 en art. 10b gelezen in verband met art. 10c consultatievoorstel.
- 16 Art. 1 consultatievoorstel.
- 17 Art. 1 consultatievoorstel.
- 18 Art. 17 consultatievoorstel.
- 19 In dit verband komt art. 8 Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000 te vervallen en treedt art. 17 van het consultatievoorstel daarvoor in de plaats. Weliswaar bedraagt de doorsneepremie die door verplichte bedrijfstakpensioenfondsen dient te worden gehanteerd juist een percentage van het (pensioengevend) loon, maar deze premie pleegt in de praktijk te worden gehanteerd voor het onderbrengen van pensioenovereenkomsten van het type uitkeringsovereenkomst waardoor relatief jonge deelnemers actuariael getoetst (in economische zin) in relatie tot de voor hen ingelegde premie niet het pensioen opbouwen dat voor de ingelegde premie zou kunnen worden behaald, terwijl relatief oudere werknemers meer pensioen opbouwen dan actuariael getoetst (in economische zin) op basis van de voor hen ingelegde premie zou kunnen worden verwacht. Dit wordt als een ongewenste inkomensoverdracht gezien, aldus de voorgestelde memorie van toelichting, p. 3.
- 20 Partnerpensioen dat ingaat vóór de pensioendatum kan uitsluitend nog in de vorm van partnerpensioen op risicobasis worden overeengekomen, is dienstjaren-onafhankelijk, kan wanneer sprake is van meerdere partners uitsluitend gelden voor de eerste partner, loopt door tijdens de WW-periode of drie maanden na einde deelneming indien geen sprake is van een opvolgend dienstverband, dient onder omstandigheden drie jaar na einde deelneming te kunnen worden voortgezet en geldt voor partners in de zin van een wettelijke definitie van dat begrip. Zie art. 1, art. 2a, art. 16, art. 55, lid 4 en art. 61a van

- het consultatievoorstel. De regeling ondervindt veel kritiek, zie de reactie van het VU Expertisecentrum Pensioenrecht, punten 5 en 8 tot en met 12.
- 21 Art. 150a consultatievoorstel.
- 22 Art. 150c en art. 150d consultatievoorstel.
- 23 De compensatie mag ook worden toegekend aan werknemers die op 1 januari 2026 of later in dienst komen, art. 150f, lid 1, aanhef en onder a consultatievoorstel. Kennelijk is de ratio dat daarmee een compensatieregeling bij de oude werkgever feitelijk wordt voortgezet.
- 24 Art. 150f consultatievoorstel. Zie ook art. 150k in verband met de verwerking van compensatieafspraken in uitvoeringsovereenkomsten.
- 25 Art. 150c, art. 150i en art. 150j consultatievoorstel.
- 26 Art. 150l en art. 150m consultatievoorstel. De bijzondere medezeggenschapsvoorwaarden houden in dat advies aan het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds moet worden gevraagd en dat het belanghebbendenorgaan goedkeuring moet geven. Indirect geldt ook een hoorrecht voor de Vereniging van Pensioengerechtigden omdat het besluit om al dan niet tot invaren van opgebouwde rechten over te gaan onderdeel dient te zijn van het transitieplan, zie art. 150d en art. 150g van het consultatievoorstel. Zie voor de inrichting en de rol van deze organen paragraaf 5.2 van de (huidige) Pensioenwet.
- 27 In dat verband wordt bijvoorbeeld gewezen op (1) de regeling inhoudend dat toedelingsregels, voortvloeiend uit het collectieve beleggingsbeleid en de aangehouden solidariteitsreserve bij de nieuwe premieovereenkomst en het collectief toedelingsmechanisme, bij de verbeterde premieovereenkomst niet op voorhand tot herverdeling tussen leeftijdsgroepen mogen leiden (art. 10a, lid 5 en art. 10b, lid 4 consultatievoorstel); (2) op het vereiste van evenwichtigheid geldend voor het transitieplan (art. 150d, lid 1 consultatievoorstel); (3) de norm van het onevenredig ongunstig uitpakken van invaren als voorwaarde om niet tot invaren te besluiten (art. 150l, lid 1 consultatievoorstel) respectievelijk de uitsluitende bevoegdheid om een verzoek tot invaren af te wijzen indien invaren tot onevenredig nadeel voor de verzekerden leidt (art. 150l, lid 4, aanhef en onder b consultatievoorstel), en (4) op de kwestie of invaren mogelijk is binnen de grenzen van een beheerste en integere bedrijfsvoering bij de pensioenuitvoerder (art. 150l, lid 4, aanhef en onder c consultatievoorstel).
- 28 Wet van 14 januari 2021, *Stb.* 2021, 20.
- 29 Art. 69a Pensioenwet en artikel 80b Wet verplichte beroepspensioenregeling.
- 30 Zie het Besluit van 14 januari 2021 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen, *Stb.* 2021, 21.
- 31 Besluit van 7 december 2020, nr. 2020-234674, *Stcrt.* 14 december 2020, nr. 62989.
- 32 Dit zou anders zijn indien het pensioenontslagbeding in een cao zou zijn opgenomen. Dan geldt de cao-norm.
- 33 Vgl. hof 's-Hertogenbosch 22 maart 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:1083.
- 34 Hof Amsterdam 10 september 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3347.
- 35 Vgl. hof Amsterdam 1 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:2498.
- 36 HR 29 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:449.
- 37 *Adv.bl.* 2019-5, Kroniek Pensioenrecht, p. 69-69.
- 38 Hof 's-Hertogenbosch 6 februari 2020, ECLI:NL:GHSHE:2020:371.
- 39 *Kamerstukken II* 2016/17, 34699, nr. 3 p. 9-10: 'Onder omstandigheden kan echter ook een lagere financiële vergoeding redelijk zijn, namelijk wanneer naar het oordeel van cao-partijen de financieel-economische situatie zodanig is dat het omwille van de continuïteit van een bedrijf of van bedrijven in een sector niet verantwoord is om vergoedingen van het niveau van de transitievergoeding te verstrekken, of als door cao-partijen een deel van de beschikbare middelen is aangewend voor de financiering van andere voorzieningen zoals hier bedoeld.'
- 40 Art. VI lid 1 van de Wet van 11 juli 2018 houdende maatregelen met betrekking tot de transitievergoeding bij ontslag wegens bedrijfseconomische omstandigheden of langdurige arbeidsongeschiktheid (*Stb.* 2018, 234).
- 41 Verordening (EG) 593/2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (*Pb EU* 2008, L 177).
- 42 De literatuur is over het antwoord op deze vraag verdeeld. Onder meer: F. Hoppers, 'Verplichte deelneming bedrijfstakpensioenfondsen bij grensoverschrijdende arbeid', *TAO* 2014/3, p. 84; E.K.W. van Kampen, annotatie bij Rechtbank Noord-Nederland 15 november 2016, *TAO* 2017-1, p. 37; A.M. Helstone, 'De verplichte deelneming in bedrijfstakpensioenfondsen: wel of geen voorrangsregel in de betekenis van artikel 9 Rome I?', *TPV* 2018/48 en Asser/Lutjens 7-XI 2019/769.
- 43 *Adv.bl.* 2020-4, Kroniek Pensioenrecht, p. 75.
- 44 Rechtbank Midden-Nederland 22 mei 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:2294 en Rechtbank Midden-Nederland 22 mei 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:2295.
- 45 In Hof Arnhem-Leeuwarden 17 maart 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:2304 lag dezelfde vraag voor, maar kwam het hof aan de beantwoording niet toe.
- 46 Zie ook: Considerans overweging 37 Rome-I.
- 47 Bijvoorbeeld: L.B. de Graaf, annotatie bij Rechtbank Noord-Nederland 15 november 2016, *JAR* 2017/8.
- 48 Kantonrechter Lelystad 27 maart 2019 (ECLI:NL:RBMNE:2019:6617 inzake BPF Openbare Bibliotheken/Karmac Bibliotheek Services BV); kantonrechter Groningen 3 september 2019 (ECLI:NL:RBNNE:2019:4109 inzake Basic Travel BV/BPF Revisbranche); Hof Den Haag 4 februari 2020 (ECLI:NL:GHDHA:2020:78 in verband met PMT e.a.); Hof Arnhem-Leeuwarden 8 december 2020 (ECLI:NL:GHARL:2020:10274 inzake Pointer/PMT e.a.); kantonrechter Utrecht 27 januari 2021 (ECLI:NL:RBMNE:2021:338 inzake SC Lemeey BV/PFZW); Hof Arnhem-Leeuwarden 19 mei 2020 (ECLI:NL:GHARL:2020:3920 inzake BPF Vervoer/Frigolanda BV); kantonrechter Utrecht 20 januari 2021 (ECLI:NL:RBMNE:2021:202 inzake X/PFZW); kantonrechter Rotterdam 11 februari 2021 (ECLI:NL:RBROT:2021:1056 inzake PMT e.a./X); Hof Amsterdam 19 januari 2021 (ECLI:NL:GHAMS:2021:73 inzake BPF Bouw e.a./HooVos Brandbeveiliging BV) en Hof Arnhem-Leeuwarden 9 maart 2021 (ECLI:NL:GHARL:2021:2263 inzake Domino's Pizza/BPF Detailhandel).
- 49 HR 24 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU9889 resp. HR 31 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:215.
- 50 *Staatscourant* 2015, nr. 32567-n1.
- 51 Opgemerkt zij dat een van de andere auteurs dan de auteur van dit onderdeel van de Kroniek, als advocaat bij deze uitspraak was betrokken.
- 52 ECLI:NL:HR:2016:1134.
- 53 ECLI:NL:HR:AO1289.
- 54 Zie HR 14 april 2017, ECLI:NL:HR:2017:693.
- 55 Zie HR 13 maart 1981, ECLI:NL:HR:1981:AG4158.

LRGD

landelijk
register van
gerechtelijke
deskundigen

*vakkennis
én juridische kennis
samengebracht*

Het LRGD is hét register van gerechtelijke deskundigen: experts op vele vakgebieden met een gerichte juridische opleiding.

www.lrgd.nl

ADVOCATENKANTOOR KOUVARNTA ZOEKT EEN COLLEGA / CONFRÈRE die zich op basis van voordeursdeling wil aansluiten

Advocatenkantoor Kouvarnta is op zoek naar een advocaat die graag in een klein teamverband wil werken, in een prettige collegiale werksfeer. Vanuit een mooi en centraal gelegen pand in Amsterdam bedient het kantoor zowel ondernemers als particulieren uit binnen- en buitenland.

Advocatenkantoor Kouvarnta is een eenmanszaak en kenmerkt zich als een professioneel en ambitieus kantoor. De huidige praktijk van het kantoor legt zich toe op verschillende rechtsgebieden zoals arbeidsrecht, huurrecht, bestuursrecht en sociaalzekerheidsrecht.

Functieomschrijving

De ideale kandidaat is een Advocaat met eigen praktijk die deze zelfstandig en op basis van voordeursdeling wil uitoefenen. De geïnteresseerde Advocaat is bij voorkeur werkzaam op één van de volgende rechtsgebieden: ondernemingsrecht, strafrecht, insolventierecht, belastingrecht, eventueel gecombineerd met personen- en familierecht.

Graag uw sollicitatie per e-mail aan:
janna@kouvarnta.nl
Advocatenkantoor Kouvarnta | T.a.v. mw. mr. J. Kouvarnta
Rijnstraat 9-H | 1078 PT Amsterdam
Tel.: 020 - 358 42 07

WWW.ADVOCATENKANTOORKOUVARNTA.NL

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGdorFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGdorFF.NL • WWW.RONBORGdorFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID
• CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

Extra zekerheid!

Heb je extra zekerheid nodig dat de ontvanger ook werkelijk de bedoelde ontvanger is? Gebruik dan onze 2-factor-authenticatie via sms. Zo kan de ontvanger je aangetekende e-mail pas openen na het invoeren van een code die hij of zij per sms heeft ontvangen.

#legaltech

Ook gelezen?

Ai. Mr. X ging in beroep tegen zijn schrapping, maar de termijn was verstreken. Hoe zit het met verzending en ontvangst van aangetekende e-mail?

Probeer het nu

“Digitaal werken wordt steeds belangrijker, ook in de advocatuur. Door het gebruik van Aangetekend Mailen zijn er geen los slingerende verzendbewijzen meer, maar digitale verzendbewijzen die gelijk in het dossier worden opgeslagen.”

- Nicole Smeets van Wolfs Advocaten

Neem contact op met een van onze **AM**bassadeurs **+31 (0) 346 581 731**
www.aangetekendmailen.nl

VAN DE NOVA

NOvA pleit bij
informatie voor
investerings in
rechtsbijstand

NOvUM
Strafrecht-
advocaten
in discussie over
contante betalingen

Burgerlijk procesrecht
NOvA staat achter
kort geding
inperking
processtukken

**Personen- en
familierecht**
Verbeterde
vergoeding voor
sociaal advocaten

Opinie

‘De regel is: geen contante betalingen aan advocaten’

In de nieuwe aflevering van NOvUM gaan strafrechtadvocaten Jan Vlug en Jeroen Soeteman met elkaar in discussie over de regel voor contante betalingen aan advocaten. Waar ligt de grens? En hoeveel onderzoek zou je als advocaat moeten doen?

Volgens Vlug interpreteren veel advocaten de regel over contante betalingen onder de € 5.000 niet goed. ‘Het mag alleen in zeer uitzonderlijke omstandigheden, de Raad van Discipline is daar duidelijk over. En van mij mag die regel nog wel strenger. We moeten af van die beschuldigingen van witwassen. Ik neem zelf helemaal geen contant geld meer aan, ik wil dat risico niet lopen. Ik wil niet die cliënt die in een Rolls-Royce komt aanrijden en om een toevoeging vraagt.’ Jeroen Soeteman denkt daar anders over: ‘De regel zoals die nu is, is helder. We moeten ervoor waken dat we onze

regels aanpassen alleen omdat er dingen in de media staan. We moeten er juist vanuit gaan dat advocaten te vertrouwen zijn, hun financiële huishouding zorgvuldig voeren en zich aan de regels houden.’

Meer informatie

Bekijk de eerste drie én komende afleveringen op advocatenorde.nl/standpunten/novum, of scan de QR-code. Meepraten? Reageer op Twitter met de hashtag #NOvUM.

Bas van Zelst in gesprek met

Jeroen Soeteman

&

Jan Vlug

Nederlandse orde van advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern ‘Van de NOvA’ wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOvA.

Samenstelling algemene raad

Nederlandse orde van advocaten

- Frans Knüppe (algemeen deken)
- Bernard de Leest (waarnemend deken)
- Theda Boersema
- Petra van Kampen
- Susan Kaak
- Robert Crince le Roy

Bureau van de NOvA

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Redactie

Afdeling communicatie NOvA

Eindredacteur

Paul van Wijngaarden

Bezoekadres

Monarch Tower
Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070-335 35 35
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Informatiepunt voor advocaten

informatiepunt@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

Instagram

@Advocatenorde

Rechtsbijstand

Compensatie gedupeerden kinderopvangtoeslag: 'Regelen, niet procederen'

Op verzoek van de NOVA heeft de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) op 15 april toelichting gegeven aan advocaten op de werkwijze van de Belastingdienst bij het compenseren van gedupeerden van de problemen met de kinderopvangtoeslag. Bernard de Leest, portefeuillehouder Toegang tot het recht van de algemene raad, was gespreksleider tijdens het webinar van negentig minuten.

Kernboodschap van de UHT was dat de Belastingdienst wil samenwerken met de ouders en hun advocaten om geleden schade soepel en ruimhartig te compenseren. 'De insteek is regelen, niet procederen.' De hoogte van de schadevergoeding wordt gebaseerd op wat de ouders en advocaat aandragen. Er wordt alleen gekeken naar plausibiliteit van de claim, er geldt in die zin geen bewijslast voor de ouders. Tijdens het webinar werd nader ingegaan op het proces voor aanvragen en ontvangen van schadevergoeding dat de Belastingdienst heeft ontworpen.

Monitoren regeling Raad voor Rechtsbijstand

Daarnaast gaf Irene Nijboer, algemeen directeur Raad voor Rechtsbijstand (RvR) toelichting op de advocatenpool en de vergoeding die advocaten van gedupeerden ontvangen. 'De regeling is nu nog gebaseerd op aannames. Zij kan worden aangepast, ook met terugwerkende kracht, als blijkt dat de vergoeding voor advocaten niet toereikend is. Het bijhouden van een tijdsadministratie door advocaten is dus heel belangrijk.'

De RvR opent een e-mailadres voor advocaten die tegen problemen aanlopen. Daarnaast gaat ook de NOVA monitoren hoeveel tijd advocaten daadwerkelijk besteden aan het bijstaan van de gedupeerde ouders. 'Het lijkt duidelijk dat er bij de Belastingdienst op andere manier gewerkt gaat worden dan we zijn gewend. Maar ook dat het een flinke klus wordt,' aldus De Leest.

Wetgevingsadvies

De NOVA telt achttien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Recent verschenen de volgende wetgevingsadviezen:

Wijziging van de Wetboeken van Strafrecht en Strafvordering (introductie van de alcoholmeter als controlemiddel om toezicht te houden op de naleving van een alcoholverbod)

Adviescommissie strafrecht, 22 april 2021

Wijziging van de Pensioenwet, Wet verplichte beroepspensioenregeling en Wet inkomstenbelasting 2001 (aanpassing van de regeling voor waardeoverdracht en invoering van afkoop klein nettopensioen en nettolijfrente)

Adviescommissie pensioenrecht, 19 april 2021

Conceptwetsvoorstel bestuursrechtelijke aanpak online kinderpornografisch materiaal

Adviescommissies bestuursrecht en strafrecht, 12 april 2021

► Samenwerking balie

Seminar over samenwerking sociaal advocaten en grote kantoren

De NOvA organiseert binnenkort een reeks onlinebijeenkomsten om de samenwerking tussen grote kantoren en sociaal advocaten verder te stimuleren en nieuwe initiatieven te delen. Tijdens de bijeenkomsten kunnen zij ideeën uitwisselen en contacten leggen voor samenwerking. Daarbij worden ook de lokale orden betrokken.

De eerste bijeenkomst vindt plaats op 27 mei voor advocaten uit de arrondissementen Amsterdam, Noord-Holland en Gelderland. Andere arrondissementen volgen in de komende maanden. De bijeenkomsten worden voorgezeten door Walter Hendriksen, voormalig algemeen deken

en partner bij Van Doorne, en Bernard de Leest, lid van de algemene raad en portefeuillehouder gefinancierde rechtsbijstand. De afgelopen periode hebben zij met allerlei betrokkenen ideeën besproken voor samenwerking tussen sociaal advocaten en grote kantoren.

Voordelen van samenwerking

De laatste jaren is er een toenemende betrokkenheid van grote kantoren bij de sociale advocatuur. Zij voelen de noodzaak om een bijdrage te leveren aan de toegang tot het recht nu het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand onder grote druk staat en veel sociale kantoren het moeilijk hebben. Daarnaast zien zij ook de voordelen van samenwerking voor hun eigen praktijkvoering. Bijvoorbeeld door stagiairs in te zetten bij sociale kantoren om proceservaring op te doen onder begeleiding van een sociaal advocaat. Daarmee biedt samenwerking voordeel voor alle partijen. Reden voor de NOvA om deze vormen van samenwerking te stimuleren en landelijk uit te bouwen.

► Burgerlijk procesrecht

NOvA staat achter kort geding inperking processtukken

De NOvA staat achter de actie van een groep advocaten die een kort geding heeft aangespannen tegen de inperking van de processtukken. De NOvA ziet zichzelf daarbij niet als procespartij maar zal haar steun publiekelijk laten blijken doordat een vertegenwoordiging vanuit de algemene raad op 26 mei bij het kort geding in Den Haag aanwezig zal zijn.

Het Landelijk Overleg Vakinhoud Civiel Hoven (LOVCH) heeft besloten de lengte van processtukken te beperken. De NOvA heeft hierover op 8 februari haar bezwaar uiteengezet en op 18 februari tijdens een overleg met het LOVCH haar zienswijze mondeling toegelicht. Beide momenten hebben niet geleid tot een wezenlijk ander standpunt van het LOVCH. Ook een pleidooi van de NOvA om de inwerkingtreding van deze maatregel

op te schorten en eerst deugdelijk onderzoek te doen, werd niet door het LOVCH overgenomen. Hierdoor is de beperking van de lengte van de processtukken sinds 1 april van kracht. De NOvA is ontstemd over het besluit om de aanpassing van de procesreglementen, ondanks bezwaren van de advocatuur, niet terug te draaien en heeft dat aan het LOVCH laten weten.

Personen- en familierecht

Verbeterde vergoeding voor sociaal advocaten in het personen- en familierecht

Na jarenlang aandringen van de NOVA, VSAN en vFAS trekt de demissionair minister voor Rechtsbescherming € 28 miljoen uit voor een verbeterde vergoeding voor sociaal advocaten in het personen- en familierecht. De NOVA ziet dit als een belangrijke eerste stap naar adequate vergoedingen voor de onder druk staande sociale advocatuur, ook op andere rechtsgebieden. Dit in het belang van de rechtsbescherming van minder draagkrachtige rechtzoekenden.

De minister voor Rechtsbescherming kondigde de € 28 miljoen aan in een brief aan de Tweede Kamer. In de vierde voortgangsrapportage van het programma stelselvernieuwing rechtsbijstand had hij al toegezegd de onderuitputting van € 19 miljoen van het budget voor gefinancierde rechtsbijstand in te zetten. Dit is hoognodig aangezien veel personen- en familierechtadvocaten vanwege de te lage vergoedingen niet langer in staat zijn om gefinancierde rechtsbijstand te verlenen in (complexe) echtscheidingszaken. Veel mensen kunnen hierdoor geen beroep doen op een toevoegingsadvocaat.

Ouderschapsplan en minnelijke regeling

Aan het bedrag van € 19 miljoen voegt de minister nu eenmalig € 9 miljoen toe om de tijdsbesteding voor de hierna genoemde werkzaamheden en daarmee de vergoedingen in lijn te brengen met de adviezen van de commissie-Van der Meer. De werkzaamheden voor het opstellen van een ouderschapsplan, die op dit moment niet voor een vergoeding in aanmerking komen, worden

uiterlijk per 1 augustus 2021 beloond. Daarnaast wordt bevorderd dat advocaten die een echtscheiding minnelijk proberen te regelen niet gekort worden op hun vergoeding. Met deze maatregelen wordt de inzet van advocaten om een echtscheiding zo snel als mogelijk tot een goed einde te brengen eindelijk beter beloond.

Benoemingen

Raad van Discipline Amsterdam

Benoemd als lid:

- Dhr. mr. A.Ch.H. (Stijn) Franken (per 1 april 2021)
- Dhr. mr. F.J.J. (Frans) Baars (per 1 mei 2021)

Raad van Discipline 's-Hertogenbosch

Benoemd als lid:

- Mw. mr. M. (Mareine) Callemeijn (per 1 april 2021)

Raad van Discipline Den Haag

Benoemd als lid:

- Dhr. mr. M.J. (Marcel) Smit (per 1 april 2021)
- Mw. mr. A.C. (Ria) van Seventer (per 1 mei 2021)

Adviescommissie regelgeving

Benoemd als lid per 8 maart 2021:

- Mr. L.M. (Rens) Koenraad

Examencommissie beroepsopleiding advocaten, kamer strafrecht

Benoemd als lid per 8 maart 2021:

- Dhr. mr. E.M. (Eric) Steller

CSR-commissie CCBE

Benoemd als lid per 8 maart 2021:

- Dhr. mr. J. (Jan) Broekhuizen

Adviescommissie Wwft

Benoemd als lid per 1 maart 2021:

- Dhr. mr. P. (Paul) Koorn
- Dhr. mr. C. (Casper) van der Meulen
- Mw. mr. H.A.A. (Heidi) Broekhuis
- Dhr. mr. D. (Dick) Alblas
- Mw. mr. C.W. (Corinne) Kuipers
- Dhr. mr. D.A. (Dennis) Apperloo
- Mw. mr. L.M. (Lizette) Belksma
- Mw. mr. E.C. (Ellen) Timmer

Rechtsbijstand

NOvA pleit bij informateur voor investeringen in rechtsbijstand

De NOvA en de (specialisatie)verenigingen hebben in een brief aan informateur Herman Tjeenk Willink aandacht gevraagd voor de gefinancierde rechtsbijstand tijdens de gesprekken met potentiële coalitiepartners.

Sociaal advocaten en daarmee de rechtsbescherming van on- en minvermogende rechtzoekenden staan al jaren fors onder druk. Om te zorgen dat die rechtsbescherming gewaarborgd blijft, vragen de NOvA en de (specialisatie)verenigingen om de volgende maatregelen mee te nemen bij de formatie.

1. Investeer in adequate vergoedingen voor rechtsbijstand

De Toeslagenaffaire heeft laten zien hoe ongelooflijk belangrijk de laagdrempelige toegang tot goede gefinancierde rechtsbijstand is als onderdeel van een goed werkende rechtsstaat. Om te zorgen dat die rechtsbescherming gewaarborgd blijft, vragen de NOvA en de (specialisatie)verenigingen om jaarlijks € 150 miljoen te investeren in een adequate vergoeding voor rechtsbijstand. Een investering is uiteindelijk ook voordeliger

voor de samenleving, zo blijkt uit rapporten van de Wereldbank en de International Bar Association.

2. Investeer in nulde- en eerstelijns rechtshulp

Daarnaast vragen de NOvA en de specialisatieverenigingen om te investeren in de nulde- en eerstelijns rechtshulp. Hier kunnen rechtzoekenden advies krijgen of doorverwezen worden naar andere instanties of een advocaat. Het project 'Samenwerken in de eerste lijn' laat zien dat investeren in een goede samenwerking tussen de eerste en tweede lijn ertoe leidt dat rechtzoekenden beter en sneller worden geholpen naar een passende oplossing.

3. Investeer in jonge aanwas

Ten slotte pleiten de NOvA en de specialisatieverenigingen om kwalitatief goede rechtsbijstand te behouden door te blijven investeren in jonge aanwas. Advocaat-stagiairs zien op dit moment weinig toekomst in de sociale praktijk wegens de lage vergoedingen en de sociale advocatenkantoren hebben onvoldoende middelen om stagiairs in dienst te nemen. In combinatie met de vergrijzing komt hierdoor de toegang tot de rechter extra onder druk te staan. Deze regeling voorziet in een behoefte, is zeer succesvol gebleken en dient structureel te worden om te waarborgen dat rechtzoekenden ook in de toekomst verzekerd zijn van kwalitatief goede rechtsbijstand.

Meer informatie

Lees de brief van de NOvA en de (specialisatie)verenigingen aan de informateur op advocatenorde.nl/nieuws (8 april).

► Wetgevingsadvies

Jaarlijkse bijeenkomst commissies wetgevingsadvies

‘Dat wetsvoorstellen worden beoordeeld met een politiek-neutrale en deskundige juridische bril is van groot belang voor de kwaliteit van nieuwe wetten en vormt daarmee een belangrijke bijdrage aan de democratische rechtsstaat.’ Deze boodschap gaf algemeen deken Frans Knüppe in zijn welkomstwoord voor de (digitale) bijeenkomst mee aan alle 134 leden van de achttien wetgevingsadviescommissies van de NOVA en gastspreker Thom de Graaf van de Raad van State.

Thom de Graaf, vicepresident van de Raad van State, vertelde tijdens de bijeenkomst over wetgevingsadvisering door de Afdeling advisering van de Raad van State. Na een uitleg over de verschillende toetsingskaders van de Afdeling, waarin steeds meer de nadruk komt te liggen op het burgerperspectief, beantwoordde De Graaf vragen van de aanwezigen over het proces van wetgevingsadvies.

Kamerleden waarderen adviezen

De algemeen deken stond ook stil bij het toenemend aantal adviezen van de wetgevingsadviescommissies, van veertig in 2019 naar 62 adviezen in 2020. De commissies voor wetgevingsadvies bestaan hoofzakelijk

uit advocaten die wetsvoorstellen bestuderen en als commissie een gezamenlijk advies uitbrengen. Zo'n advies wordt dan door de NOVA ingebracht bij wetgevingsconsultaties en besproken met Kamerleden. ‘Kamerleden en senatoren geven aan de wetgevingsadviezen van de NOVA te waarderen en nuttig en belangrijk te vinden,’ aldus Knüppe.

© Merry Gonne

► Strafrecht

Bedenkingen bij invoering van de alcoholmeter

De NOVA heeft de minister van Justitie en Veiligheid laten weten bedenkingen te hebben bij invoering van de alcoholmeter. Naast de nodige vraagtekens bij de noodzaak en effectiviteit is ook de betrouwbaarheid van de alcoholmeter niet boven iedere twijfel verheven.

Met het wetsvoorstel wil de regering het mogelijk maken dat een verdachte of veroordeelde aan wie een alcoholverbod is opgelegd wordt gecontroleerd door middel van een alcoholmeter, in plaats van via bloed- of urinecontroles. De alcoholmeter meet door middel van een enkelband continu het alcoholgebruik via het zweet. Het gaat daarbij om een alcoholverbod als bijzondere voorwaarde bij een veroordeling of bij een voorwaardelijke invrijheidstelling.

Bedenkingen

Gebaseerd op het advies van haar adviescommissie strafrecht vindt de NOVA de argumenten ter onderbouwing van de noodzaak en proportionaliteit van de alcoholmeter niet overtuigend. Ook is de verwachte effectiviteit van de alcoholmeter summier onderbouwd. Verder blijkt dat de betrouwbaarheid van de alcoholmeter niet boven iedere twijfel verheven is. Dit zou, gelet op de mogelijke

gevolgen van overtreding van het alcoholverbod, wel het geval moeten zijn.

Keuzemogelijkheid

Gelet op de ingrijpendheid van het instrument en de daaraan klevende (praktische) bezwaren en nadelen, adviseert de NOVA om betrokken verdachten en veroordeelden de keuze te bieden tussen monitoring door middel van een alcoholmeter of door urinecontroles. Tegelijk onderstreept de NOVA het belang van een gecombineerde aanpak waarbij aan betrokkenen niet alleen (de keuze voor) een alcoholmeter wordt opgelegd, maar ook behandeling en begeleiding wordt geboden.

Meer informatie

Download het wetgevingsadvies van de NOVA op advocatenorde.nl/nieuws (26 april).

Ondertussen op het Binnenhof

Op 31 maart kwam de Tweede Kamer voor het eerst na de verkiezingen in de nieuwe samenstelling bijeen. In de periode daarna volgde de benoeming van leden van de vaste Kamercommissies. Met het vertrek uit de Kamer van Chris van Dam, Niels van den Berge en Stieneke van der Graaf kreeg de vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid een aantal nieuwe gezichten. Dit zijn onder anderen Ulysse Ellian en Queeny Rajkowski (VVD), Lisa van Ginneken en Hanneke van der Werf (D66), Barbara Kathmann en Kati Piri (PvdA), Gideon van Meijeren (FvD), Liane den Haan (50PLUS), Mirjam Bikker (CU), Joost Eerdmans (JA21), Marieke Koekkoek (Volt), Caroline van der Plas (BBB) en Sylvana Simons (BIJ1). Overigens kunnen in de samenstelling van de commissie na de installatie van het nieuwe kabinet nog veranderingen optreden. Sommige herkozen Kamerleden verlieten de commissie omdat zij woordvoerder op een ander terrein werden. Alle nieuwe leden van de Kamercommissie JenV hebben van de NOvA een welkomstpakket ontvangen met daarin onze visie op de belangrijkste advocatuurlijke en rechtsstatelijke onderwerpen, plus een open uitnodiging om contact met ons te zoeken voor advies over wetgeving.

Uitbreiding taakstrafverbod

De Eerste Kamer vergaderde op 30 maart over de Wet uitbreiding taakstrafverbod, na geweld tegen politieagenten en andere hulpdiensten. Hiervoor lijkt zich ook in de senaat een meerderheid te vormen. Voordat er over deze wet wordt gestemd, volgt er op 11 mei nog een deskundigenbijeenkomst. Zowel vanuit de Rechtspraak als de advocatuur is er bezwaar want het taakstrafverbod beperkt de rechter in zijn mogelijkheden om maatwerk te leveren wanneer dat gewenst is. Ook de NOvA huldigt dit standpunt in haar wetgevingsadvies (zie advocatenorde.nl/juridische-databank, trefwoord: taakstrafverbod).

Uitbreiding slachtofferrechten

De Eerste Kamer heeft op 20 april in meerderheid ingestemd met de Wet uitbreiding slachtofferrechten. Hoewel bijna alle partijen voordelen zagen in onderdelen van de wet waren er ook genoeg bezwaren te horen. De verplichte verschijning van een verdachte in de rechtszaal zou 'louterend' werken voor de dader maar of dat voor het slachtoffer ook geldt, is de vraag. Het was wat de NOvA betreft beter geweest om de rechter te laten bepalen of de aanwezigheid van de dader een meerwaarde voor beide partijen is (zie ons wetgevingsadvies op advocatenorde.nl/juridische-databank, trefwoord: slachtofferrechten).

► Strafrecht

Gratis standaardconsult bij een OM-straftbeslissing

Verdachten die zich op vrije voeten bevinden, kunnen een gratis gesprek met een advocaat krijgen. Zij kunnen dit 'standaardconsult' krijgen voorafgaand aan het verhoor bij de officier van justitie wegens de oplegging van een strafbeschikking.

Vanaf 1 april 2021 wijst het Openbaar Ministerie in uitnodigingen voor een dergelijk verhoor de verdachte op die mogelijkheid. Er vindt geen draagkrachttoets plaats en er wordt geen eigen bijdrage opgelegd.

De NOvA heeft zich hier lang voor ingespannen. De NOvA benadrukt dat het standaardconsult een eerste, informatief gesprek is en moet worden onderscheiden van de inhoudelijke rechtsbijstand. Hiervoor kan – onder de gebruikelijke voorwaarden – een aparte toevoeging worden aangevraagd.

Meer informatie

Lees het bericht van de Raad voor Rechtsbijstand op rvr.org (31 maart).

Veelgestelde vragen

Bij het Informatiepunt voor advocaten kunnen advocaten terecht voor voorlichting over de regelgeving en dienstverlening van de NOvA. Veelgestelde vragen in de afgelopen maand waren:

V: Mag ik het mobiele telefoonnummer van mijn secretaresse als extra nummer bij de geheimhoudernummers doorgeven?

A: In artikel 28 van de Roda staat onder andere dat het mobiele nummer van de advocaat en het doorkiesnummer van de secretaresse als extra geheimhoudernummer kunnen worden doorgegeven. Het mobiele nummer van de secretaresse valt dus niet onder deze definitie en mag u derhalve niet opgeven als (extra) geheimhoudernummer.

V: Ik heb een gemachtigde-pas aangevraagd voor mijn secretaresse. Zij/hij heeft de pas ontvangen, maar deze werkt (nog) niet. Wat moet ik doen?

A: De gemachtigde-pas wordt uitgeleverd zonder machtigingen voor diverse diensten. Advocaten moeten deze machtigingen zelf verstrekken. Ga hiervoor naar advocatenpas.advocatenorde.nl, kies voor 'pasbeheer advocaat' en log dan in met uw eigen advocatenpas. Vervolgens

kies u voor 'nieuw persoon machtigen' en 'ik wil een medewerker van mijn kantoor machtigen'. Nu kunt u uw secretaresse machtigen voor diverse diensten, zoals Mijn Orde van de NOvA maar ook digitale diensten van de Rechtspraak.

V: Ik ben zwanger. Kan ik dan een beroep doen op vermindering van het aantal PO-punten en uren kwaliteitstoetsen?

A: Nee. Zwangerschap wordt niet als 'langdurige ziekte' gezien, zodat u geen beroep kunt doen op artikel 4.7 van de Roda.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl.

▶ Vertrouwelijkheid

Advocaten kunnen zich bij OM melden als geheimhouder in versleutelde chatdiensten

Het Openbaar Ministerie stelt advocaten in de gelegenheid kenbaar te maken dat zij als geheimhouder hebben gecommuniceerd via de versleutelde chatdiensten Sky ECC of EncroChat. Als blijkt dat een geheimhouder betrokken is bij communicatie in de onderschepte data, behandelt het OM deze in overeenstemming met de geldende regels over geheimhoudernummers.

Het internationale onderzoek Argus heeft opsporingsdiensten toegang gegeven tot honderden miljoenen versleutelde berichten van gebruikers van Sky ECC. Eerder was dit al het geval bij het soortgelijke EncroChat. Omdat telefoonnummers voor deze versleutelde netwerken niet als geheimhoudernummers staan geregistreerd, kan het OM niet direct achterhalen of een cryptotelefoon in gebruik is geweest bij een verschoningsgerechtigde. Daarom stelt het OM advocaten in de gelegenheid om, met inachtneming van hun wettelijke geheimhoudingsplicht, een eigen afweging te kunnen maken om zich kenbaar te maken als gebruiker van deze versleutelde chatdiensten. In dat geval kan het OM de reguliere protocollen volgen

als blijkt dat een advocaat als geheimhouder is betrokken bij communicatie in de onderschepte data. Advocaten die hiervan gebruik willen maken, kunnen een e-mail sturen naar geheimhouders@om.nl, onder vermelding van hun gebruikersgegevens en indien mogelijk de periode van gebruik.

Meer informatie

Lees de brief van het Landelijk Parket op advocatenorde.nl/nieuws (23 april). Meer informatie over geheimhoudernummers vindt u op advocatenorde.nl/praktijkuitoefening/vertrouwelijkheid/geheimhoudernummer.

Rechtsbijstand

Investeren in rechtsbijstand is voordelig voor de samenleving

Door / Christel Wiskerke, beleidsadviseur bij de NOvA

Na een op z'n zachtst gezegd roerige verkenningsfase heeft informateur Herman Tjeenk Willink zich eerst gefocust op de vraag hoe het vertrouwen van de mensen in de politiek kan worden hersteld, voordat hij verder in gesprek gaat met de onderhandelaars van de politieke partijen. Dit wijkt af van de normale formatieprocedure, maar bleek helaas nodig.

Ook de NOvA ziet dit wantrouwen terug bij sociaal advocaten en rechtzoekenden. Vooral het uitblijven van de benodigde investeringen en de jarenlange bezuinigingen, met hogere eigen bijdragen en lagere vergoedingen tot gevolg, beginnen hun tol te eisen. De Toeslagenaffaire is het laatste schrijnende voorbeeld waarin duidelijk is geworden waarom goede en toegankelijke rechtsbijstand van groot belang is. Vooral in zaken tegen de overheid zelf.

Net als voorgaande jaren blijft de NOvA dan ook stug aandacht vragen voor wat volgens ons nodig is om dit wantrouwen te herstellen. Een democratische rechtsstaat kan alleen bestaan als ook sprake is van goede en toegankelijke rechtsbescherming. Hoe de formatie ook gaat verlopen, uiteindelijk zal er een regeerakkoord komen. Als het aan de NOvA ligt, is hierin een prominente plek weggelegd voor de versterking van de gefinancierde

rechtsbijstand. Om deze reden hebben we begin april samen met de (specialisatie)verenigingen een brief gestuurd aan de informateur. Niet alleen een primeur voor de NOvA, maar ook voor mij als beleidsadviseur. De inhoud was snel duidelijk.

Investeer in redelijke vergoedingen

In onafhankelijk onderzoek is berekend dat ongeveer € 150 miljoen nodig is om vergoedingen voor sociaal advocaten op een redelijk niveau te brengen.

Rechtsbijstand voor minder en niet-zelfredzame rechtzoekenden

Zorg er onder andere voor dat een sociaal advocaat kan worden ingeschakeld in zaken waarbij rechtzoekenden rechtshulp nodig hebben en die nergens anders kunnen krijgen.

Versterk de eerste lijn

De eerste lijn adviseert rechtzoekenden of verwijst hen door naar andere instanties of een advocaat. Het NOvA-initiatief 'Samenwerken in de eerstelijns' laat zien dat investeren in een goede samenwerking tussen de eerste en tweede lijn ertoe leidt dat rechtzoekenden beter en sneller worden geholpen naar een passende oplossing.

Investeer in nieuwe aanwas voor de sociale praktijk

Zorg dat het aanbod van kwalitatief goede rechtsbijstand op orde blijft en blijf investeren in jonge advocaatstagiairs. De subsidieregeling die hiervoor is ontwikkeld, is een succes gebleken.

Overigens is deze opsomming niet limitatief. De brief is ook bedoeld als handreiking om nader in overleg te gaan met de informateur.

De conceptbrief is vooraf gedeeld met de (specialisatie)verenigingen die in een digitaal overleg hun input hebben geven. Ik kijk hierop met gemengde gevoelens terug. Samen als één front richting de politiek is een sterk en niet te negeren signaal. De reden hiervoor blijft echter schrijnend. Duidelijk werd namelijk maar weer dat de rek er écht uit is.

Het aantal advocaten in het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand is sinds 2014 met ongeveer veertien procent gedaald en het aantal jonge advocaten is met ongeveer twaalf procent gedaald. Advocaatstagiairs

zien op dit moment weinig toekomst in de sociale praktijk vanwege de lage vergoedingen en de sociale advocatenkantoren hebben onvoldoende middelen om stagiairs in dienst te nemen. In combinatie met de vergrijzing komt hierdoor de toegang tot het recht extra onder druk te staan. Vooral in het familierecht speelt bij bijna de helft van de advocaten de gedachte om helemaal te stoppen met het verlenen van gefinancierde rechtsbijstand, zo bleek uit een enquête van de NOvA. Gelukkig is daar net een financiële pleister op de wond geplakt. Een goed begin, maar de rest moet snel volgen.

Investeringen zijn dus cruciaal. Je kunt je afvragen: is dat haalbaar gezien de financiële consequenties van de coronacrisis? Daarop kan ik alleen maar antwoorden: dat is een politieke keuze. Sta je voor een sterke rechtsstaat waar mensen op kunnen vertrouwen, dan is het vanzelfsprekend en is kortetermijn rendementsdenken onverstandig. Sterker nog, investeren in rechtsbijstand is uiteindelijk voordeliger voor de samenleving, zo blijkt uit rapporten van de Wereldbank en de International Bar Association. Een inkopper dus voor in het aanstaande regeerakkoord.

► Vacature

De Nederlandse orde van advocaten telt achttien adviescommissies die advies aan de algemene raad uitbrengen over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd.

De NOvA zoekt een

advocaat voor het lidmaatschap van de Gecombineerde Commissie Vennootschapsrecht (GCV)

Voor de vacature wordt gezocht naar iemand met ruime kennis en praktijkervaring op het gebied van het ondernemingsrecht en in het bijzonder de wet- en regelgeving betreffende corporate governance. Als u het interessant vindt om naast uw werkzaamheden als advocaat een bijdrage te leveren aan de werkzaamheden van de GCV wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken.

Over de GVC

Deze gezamenlijke commissie van de NOvA en de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) bestaat uit twaalf leden, te weten zes advocaten en zes notarissen. Zij volgen de ontwikkelingen in wet- en regelgeving op het gebied van het ondernemingsrecht en financieel recht in Europees en nationaal verband.

De GCV brengt namens de beide beroepsorganisaties advies uit over wetsontwerpen of

wetsvoorstellen die van belang zijn voor de goede beroepsuitoefening van advocaten en notarissen. De adviezen zijn met name gericht op de bevordering van de wetgevingskwaliteit. Gemiddeld wordt eens per maand vergaderd, fysiek dan wel telefonisch. Er staat geen vergoeding tegenover behalve vergoeding van de reiskosten. Het secretariaat van de GCV wordt gevoerd door een jurist van de KNB. De adviezen en rapporten van de GCV zijn openbaar en worden gepubliceerd op de websites advocatenorde.nl en knb.nl.

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Lucas Korsten van de NOvA via 06-23 36 73 18 of l.korsten@advocatenorde.nl. Uw interesse kunt u uiterlijk 7 juni 2021 kenbaar maken aan het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie vacature adviescommissie GCV'.

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Melden aansprakelijkstelling bij verzekeraar

- Raad van Discipline Amsterdam, 6 juli 2020, ECLI:NL:TADRAMS:2020:174.
- Artikel 10a lid 1 sub d Advocatenwet.
- Uitgangspunt is dat een advocaat een aansprakelijkstelling in beginsel zo spoedig mogelijk moet aanmelden bij zijn beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar en dat een advocaat die aanmelding niet mag weigeren op grond van zijn eigen mening dat geen sprake was een beroepsfout of van schade.

Klager is met zijn ex-partner verwickeld geweest in een procedure tot vaststelling van een zorgregeling met zijn dochter. Mr. X heeft de ex-partner hierin bijgestaan.

Klager heeft op enig moment een tuchtklacht ingediend tegen mr. X, die gegrond werd verklaard en waarbij mr. X werd gewaarschuwd. Vervolgens heeft klager mr. X aansprakelijk gesteld voor de gevolgen van zijn tuchtrechtelijk verwijtbaar handelen en hem verzocht dit bij zijn beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar te melden. Mr. X heeft aan klagers toenmalige advocaat bericht dat hij niet zal ingaan op het verzoek om de aansprakelijkstelling bij zijn verzekeraar te melden, omdat hij van oordeel is dat geen sprake is van een beroepsfout dan wel schade.

In het kader van een bemiddelingsverzoek van klagers toenmalige advocaat aan de deken heeft mr. X in augustus 2015 meegedeeld de aansprakelijkstelling bij zijn verzekeraar conform de polisvoorwaarden te zullen melden. In maart 2017 heeft klagers toenmalige advocaat mr. X per e-mail om een kopie van de melding bij de beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar gevraagd. Verweerder heeft niet op deze e-mail gereageerd. Vervolgens heeft klager de deken opnieuw om bemiddeling gevraagd. In het kader van dit bemiddelingsverzoek is gebleken dat mr. X de aansprakelijkstelling niet in 2015 maar pas in 2017 bij zijn verzekeraar heeft gemeld.

Klager verwijt mr. X dat hij onjuiste inlichtingen heeft verschaft over het doorzenden van de aansprakelijkstelling naar zijn beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar, en dat hij daarover niet helder met klager heeft gecommuniceerd.

De raad overweegt dat uitgangspunt is dat een advocaat een aansprakelijkstelling in beginsel zo spoedig mogelijk moet aanmelden bij zijn beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar en dat een advocaat die aanmelding niet mag weigeren grond van zijn eigen mening dat geen sprake was een beroepsfout of van schade. Van mr. X mocht ver-

wacht worden dat hij zijn toezegging om in augustus 2015 te melden bij zijn beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar zou nakomen. Voorts heeft mr. X niet duidelijk over de melding bij de verzekeraar gecommuniceerd en niet dan wel niet tijdig op verzoeken daartoe van onder meer de deken gereageerd. De raad overweegt dat van tuchtrechtelijk laakbaar handelen sprake is en berispt mr. X.

Geen misbruik van toevoegingsgelden

- Hof van Discipline, 24 augustus 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:151.
- Artikel 10a, lid 1 sub c, d, e Advocatenwet.
- Geen gebleken misbruik van toevoegingsgelden door ontbreken van stukken waaruit persoonlijke juridische bijstand blijkt en ontbreken van urenregistraties.

Mr. X. is in een eerdere beslissing van het hof van het tableau geschrapt omdat hij, kort gezegd, misbruik heeft gemaakt van toevoegingsgelden door vergoedingen aan te vragen terwijl in de betreffende dossiers niet of nauwelijks juridische werkzaamheden zijn verricht, beroepsfouten heeft gemaakt, onvoldoende nazorg heeft betracht ten aanzien van zijn cliënten en een gebrekkige kantoororganisatie en dossieropbouw betracht (ECLI:NL:TAHVD:2019:40). Van deze beslissing heeft mr. X om herziening verzocht, welk verzoek het hof heeft toegewezen (ECLI:NL:TAHVD:2019:212). Deze zaak betreft het vervolg. Wat betreft de omvang van de zaak na herziening overweegt het hof dat in tegenstelling tot hetgeen mr. X heeft aangevoerd de zaak in beroep na herziening opnieuw behandeld wordt en niet wordt voortgezet. De raad heeft het onderdeel van het dekenbezwaar dat mr. X misbruik van toevoegingsgelden heeft gemaakt gegrond verklaard en reeds op basis daarvan de maatregel van schrapping opgelegd. Het hof is van oordeel dat de feitelijke grondslag aan het bezwaar van misbruik van toevoegingsgelden is komen te ontvallen doordat de ABRvS het besluit van de Raad voor Rechtsbijstand tot intrekking van achttien verstrekte LAT-toevoegingen heeft vernietigd. De ABRvS overwoog dat uit het ontbreken van stukken waaruit persoonlijke juridische bijstand door mr. X volgt en het ontbreken van een urenregistratie niet kan worden geconcludeerd dat mr. X geen werkzaamheden heeft verricht in die dossiers. De RvR heeft alle ingetrokken toevoegingsvergoedingen hersteld. Het hof verklaart het dekenbezwaar in dit verband ongegrond.

Wat betreft de omvang van het beroep overweegt het hof dat hij toekomt aan de bespreking van de bezwaaronderdelen die de raad onbesproken heeft gelaten (devolutieve

werking). In tegenstelling tot hetgeen mr. X heeft aangevoerd, levert het gebrek aan een eerste feitelijke instantie op die onderdelen geen schending van fair trial-beginsels op, maar gaat het om een procesrechtelijke consequentie. Daarbij hebben partijen bij het hof de gelegenheid gekregen hun standpunten te motiveren en onderbouwen. Met betrekking tot de inhoudelijke beoordeling van de openstaande bezwaaronderdelen oordeelt het hof als volgt. Mr. X heeft in een van zijn LAT-zaken een misverstand laten bestaan over de betaling van griffierecht, miskend dat dit geen eenvoudige incassozaak was en er niet voor gezorgd dat de op zijn kantoor aanwezige derde opdrachtnemer wist hoe te handelen bij een hulpvraag van een cliënt maar die vraag zelfstandig (foutief) heeft behandeld. Mr. X heeft meerdere beroepsfouten gemaakt zoals de indiening van een onjuist verzoekschrift bij de rechtbank, het te laat instellen van een kansloos verzet en het laten verstrijken van een beroepstermijn in een tweetal zaken omdat in de ene zaak het beroepschrift naar een verkeerd faxnummer is gestuurd en in de andere zaak onvoldoende onderbouwd door hem is betwist dat hij het beroepschrift tijdig heeft ingediend. Mr. X heeft voorts inhoudelijke werkzaamheden laten uitvoeren door medewerkers en een jurist met wie hij een samenwerkingsverband had, terwijl de toevoegingen in die dossiers op zijn naam (en verantwoordelijkheid) zijn aangevraagd en de cliënten hierover niet zijn geïnformeerd. Daarbij hadden meerdere medewerkers de beschikking over de digitale handtekening van mr. X, waardoor niet is na te gaan of inhoudelijke stukken door hem zijn opgesteld of gezien. Mr. X heeft zijn geheimhoudingsplicht geschonden door een derde, met wie hij een samenwerkingsverband heeft, vrijelijk toegang te geven tot alle dossiers. Het verweer dat die persoon een afgeleide geheimhouding heeft, faalt. Dit komt alleen toe aan die persoon voor zover hij in de uitvoering van de opdracht kennis moet nemen van stukken uit het dossier. Tot slot oordeelt het hof dat mr. X zijn dossiers onvoldoende schriftelijk heeft afgehecht en dat mr. X onduidelijkheden heeft laten bestaan ten aanzien van de overdracht van zijn dossiers na zijn uitschrijving uit het tableau. Het hof legt de maatregel van voorwaardelijke schorsing van 26 weken op en houdt rekening met het feit dat mr. X al een tijd is uitgeschreven van het tableau, het gegeven dat hij bij eventuele inschrijving nog een onvoorwaardelijke schorsing van drie maanden moet 'uitzitten' en een onvoorwaardelijke schorsing in zoverre dus weinig effect zal sorteren.

Jegens wederpartij in acht te nemen zorg

- Raad van Discipline, 14 september 2020, ECLI:NL:TADRSGR:2020:148.
- Artikel 46 Advocatenwet.
- Verwijtbaar handelen omdat een vergoeding werd bedongen, hetgeen niet is toegestaan zolang een toevoeging van kracht is.

Mr. X heeft klaagster ruim drie jaar op toevoegingsbasis bijgestaan in een echtscheidingsprocedure in eerste aanleg en hoger beroep. Op het moment dat duidelijk werd dat voor klaagster een resultaat zou kunnen worden behaald met de zaak, heeft mr. X klaagster geïnformeerd dat de toevoeging in dat geval waarschijnlijk zou worden ingetrokken. Mr. X heeft met klaagster afgesproken dat zij dan op basis van een uurtarief betaald zou moeten worden.

Tussen klaagster en haar ex-echtgenoot is ter zitting in hoger beroep onder meer afgesproken dat aan klaagster een bedrag van EUR 50.000 betaald zou worden. Het geldbedrag zou gestort worden op de derdengeldenrekening van mr. X.

Na de procedure in hoger beroep heeft mr. X een declaratie en een conceptdeclaratie toegezonden van in totaal EUR 64.292,14, met het voorstel om tot EUR 55.000 te matigen. Beide declaraties worden verzonden op een moment dat de toevoeging nog van kracht is. Overigens worden de declaraties door klaagster niet betwist.

Na overleg met de deken en verkregen verlof van de voorzieningenrechter heeft mr. X conservatoir beslag gelegd op de vorderingen die klaagster op de stichting derdengelden van haar kantoor had of zou verkrijgen. Mr. X heeft klaagster hiervan op de hoogte gesteld. Klaagsters heeft aangegeven dat zij het haar toekomstige bedrag van EUR 50.000 op haar rekening overgemaakt wilde zien.

Klaagster heeft uiteindelijk een klacht ingediend bij de deken. Mr. X zou tuchtrechtelijk verwijtbaar hebben gehandeld door te weigeren de EUR 50.000 over te maken op de bankrekening van klaagster, door zich te beroepen op verrekening en door conservatoir beslag te leggen op het aan klaagster toekomstige bedrag op haar derdengeldenrekening.

De raad oordeelt dat mr. X tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld. Mr. X heeft namelijk met het verzenden van de declaraties een vergoeding bedongen, hetgeen volgens gedragsregel 18 niet is toegestaan zolang een toevoeging van kracht is. Bovendien had zij bij het vragen van verlof om beslag te mogen leggen nagelaten om aan rechtbank en deken aan te geven dat het om toekomstige vorderingen ging, nu de toevoeging immers nog niet was ingetrokken.

Uiteindelijk komt mr. X met de schrik vrij. Niet is gebleken dat klaagster door deze handelwijze van mr. X in haar belang is geschaad. Had verweerster met declareren gewacht tot de toevoeging daadwerkelijk was ingetrokken, dan had zij evengoed verlof gekregen om conservatoir beslag te leggen. Hierin ziet de raad aanleiding om de oplegging van een maatregel achterwege te laten.

Boomportaaljuridisch

Alle tijdschriften, databanken en boeken van Boom juridisch in één portaal:

- meer dan 20.000 tijdschriftartikelen
- 15 databanken
- ruim 2.000 boeken

Snel de juiste informatie dankzij fulltext zoeken, handige filters en thematische indelingen

Voordelige pakketabonnementen per rechtsgebied

Meer weten of een demonstratie aanvragen?
Ga naar boomportaaljuridisch.nl

Boomjuridisch

Boom juridisch geeft sinds 1998 publicaties uit voor de juridische markt. Wij zijn uitgever van toonaangevende titels als *Advocatenblad*, *Rechtspraak Updates* en de bekende boekenreeks *Boom Basics*.

Transfers

Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

Naar ander kantoor

Berg, mw. mr. G.E.F. van den: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Besten, mr. J.P. den: DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringmaatschappij N.V. te Zoetermeer
Boer, mw. mr. P.H. den: Axon Advocaten te Amsterdam
Broeren, mr. N.: Forward Advocaten te Tilburg
Bruin, mr. J.W. de: AKD te Amsterdam
Bührman, mw. mr. P.M.M.: Stek te Amsterdam
Compagner, mw. mr. G.G.: Pieters Advocaten te Hoogeveen

Frowijn, mr. D.L.: The Law Factor te Eindhoven
Grobokopatel, mr. D.A.: LAWFOX Advocaten B.V. te Tilburg
Grondelle, mw. mr. S.L. van: Pinsent Masons Netherlands LLP te Amsterdam
Haan, mr. D.H. de: KienhuisHoving NV te Utrecht
Harms, mr. F.M.W.A.: Pinsent Masons Netherlands LLP te Amsterdam
Hees, mr. R.B. van: VanEps Kunneman VanDoorne te Willemstad
Hendriks, mr. P.T.P.: Banning N.V. te Amsterdam
Houari, mr. M. el: LXA N.V. te

International B.V. te Amsterdam
Kruijtzter, mw. mr. V.G.A.: Hekkelman Advocaten N.V. te Nijmegen
Kruize, mw. mr. G.: Zorg van de Zaak te Utrecht
Kwint-Ocelikova, mw. mr. A.: Forum Advocaten & Rechtsadvocaat te Groningen
Linnartz, mr. D.F.: Jager Kuiper Advocaten te Hattem
Lynden, mr. J.D.A. van: Couptry te 's-Gravenhage
Mansfeld, mr. G. van: Pinsent Masons Netherlands LLP te Amsterdam
Mao, mr. A.: Mao Advocaten te Schiedam
Mark, mr. R.R.F. van der: Berlinger

Neuteboom, mw. mr. B.: RWV Advocaten te Leiden
Oel, mr. J.C. van: Coffi & Van Oel Advocaten te Utrecht
Ouwensloot, mr. V.: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Penning, mw. mr. I.J.: Drykoningen Advocaten te Utrecht
Reijnders, mw. mr. J.L.: NS Groep N.V. / NS Legal te Utrecht
Reinders, mw. mr. E.M.W.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Rey, mw. mr. J.D. van: Senz advocaten te 's-Gravenhage
Rinsum, mr. A.G.J. van: Warendorf te Amsterdam
Roest, mr. Th.F.: Köster Advocaten N.V. te

Thirij, mr. M.L.: Rabobank Advocaten te Utrecht
Til, mr. L.J.I. van: Stijl Advocaten te Amsterdam
Uittenbogaard, mw. mr. M.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Verkerk, mw. mr. S.A.: BenninkAmar te Amsterdam
Vermeer, mw. mr. R.: Drykoningen Advocaten te Utrecht
Wiechers, mw. mr. H.M.: MEESTERLIJK te Zwolle
Wijk, mr. R.H.H. van: Brouwer Legal te Enschede
Wit, mr. M. de: AKD te Amsterdam
Wurpel, mr. G.W.: Van Sikkelerus & Ray Advocaten te Rotterdam

Direct risico's tackelen

Björn van Eijk (44) opende recentelijk zijn eigen kantoor Van Eijk Advocatuur in Woerden. 'Het opstarten van een nieuw nichekantoor is natuurlijk energerend, maar geeft weer een enorme dosis nieuwe energie.' Van Eijk is gespecialiseerd in het bouwrecht en vastgoedrecht. Hij werkt voor aannemers in de grond-, weg- en water- en woningbouw en projectontwikkelaars en beheerders van vastgoed. 'Het kan gaan om de bouw van sportaccommodaties, woningen, maar ook om complete windmolenparken. Als vaste teamspeler draai ik volledig mee in het project van de klant. Dat is prettig, omdat je dan echt met de spreekwoordelijke "poten in de modder staat" en direct alle risico's kunt tackelen.'

Crait, mr. A.M.: Maverick Advocaten N.V. te Amsterdam
Creusen, mw. mr. S.A.H.: Kerckhoffs Advocaten te Maastricht
Dijk, mr. I. van: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam
Elemans, mw. mr. R.M.: Stibbe N.V. te Amsterdam
Fluitsma, mr. J.M.: Pels Rijcken & Droogleeveer Fortuijn N.V. te 's-Gravenhage

's-Hertogenbosch
Kaptein, mw. mr. E.C.: Hagg advocaten te Amsterdam
Khidous, mw. mr. T.: L&I Advocaten te Utrecht
Kloprogge, mr. R.J.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam
Koning-Güngörmez, mw. mr. M.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
Kroon, mw. mr. J.T. van der: Booking.com

Advocaten h/o Berlinger Advocaten te Amsterdam
Moerliesing, mr. V.A.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
Morra, mr. W.J.: De Roos en Pen B.V. te Amsterdam
Mosselman, mr. J.C.: Hekkelman Advocaten N.V. te Nijmegen
Mutsaers, mr. M.J.: Hekkelman Advocaten N.V. te Nijmegen

Haarlem
Soeltan, mw. mr. S.F.: SAP Letselschade Advocaten te Amersfoort
Steenkamp, mr. J.P.M.: KPMG Staffing & Facility Services B.V. te Amstelveen
Suijkerbuijk, mr. L.I.M.: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Terpstra, mw. mr. M.: Hagg advocaten te Amsterdam

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

Aardwarmte Project Advocatuur (mw. mr. C.M.M. Weisenborn te Voorburg)
Aarts Consulting&Service (mr. F.H.C. Aarts te Heerlen)
Advocaten Familie- & Erfrecht (mw. mr. E.C.E. Schnackers te Elsloo lb)
Advocatenkantoor Hein (mr. A.D.F.V. Hein te

Amersfoort)
Advocatenkantoor
Öz (mw. mr. M. Öz te Noord-Scharwoude)
AFMP (mw. mr. P. de Casparis te Utrecht)
Arslan Lit Advocaten, immigratie en arbeidsrecht advocaten (mr. E. Arslan en mr. V. Arslan te Amsterdam)
Bunder Advocaten (mw. mr. F. Krol-Postma en mr. A.H. van der Wal te Heerenveen)
 J. Streefkerk Advocatuur (mr. J. Streefkerk te Voorburg)
Koppenberg Advocatuur & Mediation (mw. mr. W.B. Koppenberg te Hoorn nh)
Lotfy Advocatuur (mw. mr. A.R.A.R. Lotfy te Heerlen)
Mistral Legal B.V. (mr. T. Hitzert te Woerden)
MOON legal & compliance (mw. mr. M. Meddens-Bakker te Hilversum)
O.W.M. Centrale Zorgverzekeraars groep Zorgverzekeraar U.A. (mr. J.A. Buur te Tilburg)
PDH Advocatuur (mr. P.M.J. de Haan te 's-Hertogenbosch)
SCG Advocaten (mw. mr. M. Groenleer te 's-Gravenhage)
Sipko Douma (mr. S.J. Douma te Delft)
Spoor & Hoekman Advocaten c.s. (mr. G.J. Ligtenberg te Rijssen)
Van Eijk Advocatuur (mr. B. van Eijk te

Woerden)
Verweij (mw. mr. K. Verweij te 's-Gravenhage)
Westland Partners (mr. T.J. Fluitman te Rotterdam)
Wormhoudt Advocaten (mr. R.H. Wormhoudt te Ruinerwold)
WRT Advocatuur (mr. E.A. de Waart te Amsterdam)
Zaanse Meesters Advocaten (mr. J.A.C. Bruin, mr. M.B. Chylinska en mr. S.L. Sarin te Zaandam)

Uit de praktijk

Antons, mw. mr. P.J., Groningen (01-04-2021)
Arnold, mr. S.D., Bussum (31-03-2021)
Berg, mr. J.M. van den, Amsterdam (31-03-2021)
Berkhof, mw. mr. M.L., Amsterdam (15-03-2021)
Bijl, mw. mr. C.M., Amsterdam (01-04-2021)
Boijmans, mw. mr. N.D., Venlo (31-03-2021)
Boonzajer Flaes, mr. B.L., Amsterdam (31-03-2021)
Boulos Jaraisay, mw. mr. M., 's-Gravenhage (01-04-2021)
Bouwman, mw. mr. G.C., Groningen (01-04-2021)
Brusik, mw. mr. N.T., Amsterdam (01-04-2021)
Cairo, mr. P.E., Amsterdam (22-03-2021)
Ceder, mr. D.G.M., Amsterdam (30-03-2021)
Contreras van

der Bellen, mr. P., Amsterdam (01-04-2021)
Drimmelen, mw. mr. B.A.F. van, Amsterdam (02-04-2021)
Druten, mr. H.F. van, Amsterdam (01-04-2021)
Eijk, mr. P. van, Groningen (01-04-2021)
Frans, mw. mr. D.I., Amsterdam (01-04-2021)
Ghamarti, mw. mr. F. El, Amsterdam (31-03-2021)
Grijpma, mw. mr. I., Leeuwarden (01-04-2021)
Groenendijk, mw. mr. I.A., 's-Gravenhage (31-03-2021)
 Hartmans-Jansen, mw. mr. P.H.M., Margraten (01-04-2021)
Hau, mr. K.W., Zoetermeer (15-03-2021)
Heikens, mw. mr. H.A., Amstelveen (08-04-2021)
Hengst, mr. J.J., Heerenveen (18-03-2021)
Hesselink, mr. P.A., Amsterdam (31-03-2021)
Hessing, mr. N., Amsterdam (01-04-2021)
Hoever, mr. H., Zoetermeer (01-04-2021)
Hoogveen, mr. L.N., Amsterdam (15-03-2021)
Huibers, mr. J.A., Amsterdam (01-04-2021)
Ijspeert, mr. H.A.Th., Groningen (01-04-2021)
Ijsselmuiden, mr. R.O., Amsterdam (31-03-2021)
Jonasse, mr. S.B., Amsterdam (06-04-2021)
Kam, mw. mr. P.C., Rotterdam (31-03-2021)
Kandhai, mw. mr. R., Delft (22-03-2021)

Kastelein, mw. mr. W.R., Utrecht (01-04-2021)
Kempe, mw. mr. E.W., Middelburg (01-04-2021)
Kools, mw. mr. M.A.M., Schijndel (01-04-2021)
Koot, mw. mr. G.M.S., 's-Gravenhage (05-04-2021)
Kramer, mw. mr. I.M.B., Amsterdam (01-04-2021)
Landsmeer, mw. mr. A.M., Amsterdam (22-03-2021)
Meijer-Jansen, mw. mr. S.J.M., Bergen op Zoom (01-04-2021)
Milar, mr. B.P.R., Amsterdam (01-04-2021)
Mullink, mw. mr. M.R.J., Amsterdam (01-04-2021)
Omlo, mw. mr. I., Amsterdam (18-03-2021)
Oosterbaan-van Veen, mw. mr. W., Ede gld (24-03-2021)
Pol, mw. mr. F.A. van der, 's-Hertogenbosch (31-03-2021)
Pries, mw. mr. E.S., Amsterdam (01-04-2021)
Prins, mw. mr. A., Amsterdam (16-03-2021)
Raterman, mw. mr. I., Amsterdam (31-03-2021)
Reemst, mr. P., 's-Gravenhage (01-04-2021)
Rijk, mw. mr. J.E.A. de, 's-Gravenhage (01-04-2021)
Schaik, mr. E.M. van, Diemen (05-04-2021)
Schipper, mr. P.M., Utrecht (01-04-2021)
Schokking, mw. mr. A., Amsterdam (31-03-2021)

Schollen, mr. M.J.W., Best (01-04-2021)
Sijmons, mr. J.G., Zwolle (31-03-2021)
Sijmons, mw. mr. E.S., Amsterdam (01-04-2021)
Slump, mw. mr. N.M., Middelburg (19-03-2021)
Smitsmans, mr. K.M.J.A., Maastricht (31-03-2021)
Stekelenburg, mw. mr. A.A., Amsterdam (06-04-2021)
Teulings, mr. J.G., Amsterdam (08-04-2021)
Tilburgs, mr. M.H.W., Utrecht (01-04-2021)
Tummers, mr. J.B.C., Maastricht (01-04-2021)
Vermelis, mr. D., Amsterdam (01-04-2021)
Verstelle, mw. mr. C.A.F., Rotterdam (17-03-2021)
Vos, mr. H.P., Amsterdam (01-04-2021)
Vries, mw. mr. M.A. de, 's-Gravenhage (01-04-2021)
Wel, mw. mr. W.F. van der, Rotterdam (31-03-2021)
Wetering, mw. mr. G.C. van de, Amsterdam (31-03-2021)
Wildeman, mw. mr. C., Amsterdam (01-04-2021)
Zuijlen, mw. mr. L.D. van, Alkmaar (31-03-2021)

Onmisbaar enthousiasme

Daan Linnartz (29) is recentelijk begonnen bij JagerKuiper advocaten in Hattem. Hier houdt hij zich bezig met het bouw- en aanbestedingsrecht. 'Het gaat om grote belangen en grote partijen. Het is dan belangrijk om snel te kunnen schakelen en toch alles te blijven overzien.'

Het meest werkt hij samen met zijn patroon Frank Kuiper, van wie hij veel leert. 'Van algemene beroepsvaardigheden tot kennis over het bouw- en aanbestedingsrecht. En, misschien nog wel belangrijker, hij neemt me mee in zijn enthousiasme. Vooral in deze bijzondere tijd waarin we nu leven, is dat onmisbaar.' Linnartz krijgt bij JagerKuiper de kans om in hoog tempo ervaring op te doen. 'Nu bereid ik bijvoorbeeld een getuigenverhoor voor en vorige week bezocht ik een bedrijventerrein. Iedere cliënt is weer anders en iedere zaak vraagt om zijn eigen aanpak. Ik hoop dat ik nooit ben uitgeleerd.'

NOTARIEEL ADVIES OP NIVEAU

Ook in de regio

U bent een actieve ondernemer en hebt een mooie naam opgebouwd. Om binnen uw markt een belangrijke speler te blijven, bent u actief. Er moet inventief omgegaan worden met de hedendaagse uitdagingen. Vooruitkijken en anticiperen is essentieel. Om stappen vooruit te kunnen zetten, wilt u zeker van uw zaak zijn. Via kwalitatief notarieel advies. Van een notariskantoor dat meedenkt, adviseert en handelt op een bijzonder hoog niveau. Én van een notariskantoor uit uw eigen regio.

14 kwaliteitskantoren hebben de krachten met elkaar gebundeld binnen zekerheidskeurmerk Insurplus. Kantoren die toegevoegde waarde willen leveren en extra aandacht voor u als klant hebben. Het keurmerk Insurplus verzekert u daardoor van krachtige juridische oplossingen.

Naast extra juridische kennis hebben de leden ook een extra hoge aansprakelijkheidsverzekering tot € 75 miljoen voor zaken met een groter belang. Bij grotere zaken stellen banken, verzekeraars en accountants namelijk vaak eisen aan de hoogte van de verzekering. Dus daag ons gerust uit binnenkort.

Insurplus bestaat uit de volgende notariskantoren:

**KRAGD, Metis, OLENZ, Zuidbroek, Westvest, Westport, Tijdhoff
Daverschot & De Jong Posthumus, RoxLegal, Kern, Batenburg,
KB, QGM, Van Buttingha Wichers en Holdinga Matthijssen Kraak.**

Geïnteresseerd:

**neem contact op met een van de notariskantoren
of met 0318-529393 of e-mail notarissen@olenz.nl**

Ontdek het nieuwe Rechtsorde

“Snelheid, snelheid en snelheid. Bijna iedere jurist of fiscalist noemde dat. Want tijd is kostbaar.”

Dé snelste zoekmachine voor de beste juridische en fiscale professionals van Nederland

Ben je op zoek naar relevante informatie, geordend en overzichtelijk gepresenteerd? Sneller vinden wat je nodig hebt, zodat je verder kunt met je werk? Rechtsorde is een supersnelle zoekmachine, volledig opnieuw ontworpen voor en met de beste juridische en fiscale professionals van Nederland. Nieuwsgierig? Vraag snel een persoonlijke demo aan en ontdek de voordelen van het nieuwe Rechtsorde.

Rechtsorde. Sneller zoeken, sneller vinden, sneller verder.

Roel Duijf
Product owner Rechtsorde

Benieuwd naar het nieuwe Rechtsorde?
Vraag een demo aan op rechtsorde.nl/nieuw

**RECHTS
ORDE** **RO**